

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS
VERSLO VADYBOS FAKULTETAS
VADYBOS KATEDRA

Evelina Blažinauskytė

**LIETUVOS ĮMONIŲ FINANSINIŲ RODIKLIŲ PRIKLAUSOMYBĖS NUO
MAKROEKONOMINIŲ VEIKSNIŲ TYRIMAS**

**RESEARCH OF LITHUANIAN COMPANIES FINANCIAL INDICATORS
DEPENDENCE ON MACROECONOMIC FACTORS**

Baigiamasis magistro darbas

Verslo vadybos studijų programa, valstybinis kodas 621N10008

Organizacijų vadybos specializacija

Verslo studijų kryptis

Vilnius, 2018

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS
VERSLO VADYBOS FAKULTETAS
VADYBOS KATEDRA

TVIRTINU
Katedros vedėjas

(Parašas)
Ilona Skačkauskienė
(Vardas, pavardė)

(Data)

Evelina Blažinauskytė

**LIETUVOS ĮMONIŲ FINANSINIŲ RODIKLIŲ PRIKLAUSOMYBĖS NUO
MAKROEKONOMINIŲ VEIKSNIŲ TYRIMAS**

**RESEARCH OF LITHUANIAN COMPANIES FINANCIAL INDICATORS
DEPENDENCE ON MACROECONOMIC FACTORS**

Baigiamasis magistro darbas

Verslo vadybos studijų programa, valstybinis kodas 621N10008

Organizacijų vadybos specializacija

Verslo studijų kryptis

Vadovas

doc. dr. Gitana Dudzevičiūtė

(Moksl. laipsnis/pedag. vardas, vardas, pavardė)

(Parašas)

(Data)

Lietuvių kalbos konsultantė

doc. dr. Rasuolė Vladarskienė

(Moksl. laipsnis/pedag. vardas, vardas, pavardė)

(Parašas)

(Data)

Vilnius, 2018

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS
VERSLO VADYBOS FAKULTETAS
VADYBOS KATEDRA

Verslo studijų kryptis

Verslo vadybos studijų programa, valstybinis kodas 621N10008

Organizacijų vadybos specializacija

TVIRTINU
Katedros vedėjas

(Parašas)
Ilona Skačkauskienė
(Vardas, pavardė)

(Data)

**BAIGIAMOJO MAGISTRO DARBO
UŽDUOTIS**

2016 m. lapkričio 14 d. Nr.
Vilnius

Studentei Evelina Blažinauskytei

Baigiamojo darbo tema: „Lietuvos įmonių finansinių rodiklių priklausomybės nuo makroekonominių veiksnių tyrimas“

patvirtinta 2016 m. lapkričio 11 d. dekanų potvarkiu Nr. 300vv.

Baigiamojo darbo užbaigimo terminas 2018 m. sausio 3 d.

BAIGIAMOJO DARBO UŽDUOTIS:

Atlikti mokslinės literatūros įmonių finansinių rodiklių ir makroekonominių veiksnių analizę. Išanalizuoti makroekonominius veiksnius, turinčius įtakos įmonių finansiniams rodikliams. Atlikti pastarojo dešimtmečio Lietuvos įmonių finansinių rodiklių ir makroekonominių veiksnių sąryšio tyrimą, nustatyti šio sąryšio ypatumus. Parengti įmonių finansinių rodiklių ir makroekonominių veiksnių sąryšio schemą.

Baigiamojo darbo rengimo konsultantai: Lietuvių kalbos konsultantas doc. dr. Rasuolė Vladarskienė.

Vadovas
(Parašas)

doc. dr. Gitana Dudzevičiūtė
(Moksl. laipsnis/pedag. vardas, vardas, pavardė)

Užduotį gavau

.....
(Parašas)
Evelina Blažinauskytė
(Vardas, pavardė)

2016 m. lapkričio 14 d.
(Data)

Vilniaus Gedimino technikos universitetas

Verslo vadybos fakultetas

Vadybos katedra

ISBN

ISSN

Egz. sk.

Data 2018-01-03

Verslo vadybos studijų programos baigiamasis magistro darbas

Pavadinimas „Lietuvos įmonių finansinių rodiklių priklausomybės nuo makroekonominių veiksnių tyrimas“

Autorius **Evelina Blažinauskytė**

Vadovas **doc. dr. Gitana Dudzevičiūtė**

Kalba

☒ X

lietuvių

☐

užsienio

Anotacija

Baigiamajame magistro darbe nagrinėjamas makroekonominės aplinkos poveikis Lietuvos įmonių finansiniams rodikliams. Darbe išnagrinėti įmonių teorijos aspektai: tikslai, struktūra, klasifikacija, apibendrinami įmonės veiklos rezultatų vertinimo būdai, identifikuojamos svarbiausios finansinių rodiklių grupės bei makroekonominiai veiksniai, turintys įtakos svarbiausiuose šalies ūkio sektoriuose veikiančių įmonių veiklos rezultatams.

Remiantis statistiniais duomenimis, taikant ekonometrinį modelį kiekybiškai vertinami 2006–2016 m. laikotarpio įmonių finansiniams rodikliams įtakos turėję veiksniai. Apibendrinus gautus rezultatus, pateikiama įmonių finansinių rodiklių ir makroekonominių veiksnių sąryšio schema, kuri atskleidžia įmonių finansinių rodiklių bei makroekonominių veiksnių ryšį bei gali būti naudojama vertinant ir prognozuojant įmonių finansinių rodiklių pokyčius, atsižvelgus į šalies makroekonominių rodiklių tendencijas. Išnagrinėjus teorinius ir praktinius makroekonominės aplinkos poveikio Lietuvos įmonių finansiniams rodikliams aspektus, pateikiamos baigiamojo darbo išvados ir siūlymai.

Darbą sudaro šios dalys: įvadas, teorinė darbo dalis, praktinė darbo dalis, išvados ir siūlymai, literatūros sąrašas.

Darbo apimtis – 70 p. teksto be priedų, 20 iliustr., 8 lent., 61 bibliografiniai šaltiniai.

Atskirai pridedami darbo priedai.

Prasminiai žodžiai: finansiniai rodikliai, makroekonominiai veiksniai, finansinių rodiklių ir makroekonominių veiksnių sąryšis, įtakos turintys veiksniai, įmonių analizė, finansinė analizė, makroekonominė aplinka.

Vilnius Gediminas Technical University
Faculty of Business Management
Department of Management

ISBN ISSN
Copies No.
Date 2018-01-03

Business Management study programme master thesis.

Title: "Research of Lithuanian companies financial indicators dependence on macroeconomic factors"

Author **Evelina Blažinauskytė**

Academic supervisor **doc.dr. Gitana Dudzevičiūtė**

Thesis language

☒ X

Lithuanian

☐

Foreign

Annotation

The final master's thesis analyses the impact of macroeconomic environment on financial indicators of Lithuanian enterprises. The thesis analyses the theoretical aspects of enterprises: their aims, structure and classification. Thesis gives the evaluation of assessment methods of enterprises activity results, identifies the importance of financial analysis as well as the most important groups of financial indicators and macroeconomic factors having an impact on enterprises activity results.

Applying the statistical data and econometric model the quantitative analysis of the impact of factors on enterprises financial results in 2006–2016 years is given. Summing up the received results the scheme of enterprises financial factors and macroeconomic factors is given. The scheme shows the connection between enterprises financial factors and macroeconomic factors and it can be used for evaluating and predicting enterprises financial factors and their changes in the future. The theoretical and practical analysis of macroeconomic environment impact on Lithuania enterprises financial factors leads to important conclusions and suggestions which are at the end of the thesis.

Structure: introduction, theoretical analysis, practical analysis, conclusions and suggestions, references.

Thesis consist of: 70 p. text without appendixes, 20 pictures, 8 tables, 61 bibliographical entries.

Appendixes included.

Keywords: financial factors, macroeconomic factors, the connection between financial and macroeconomic factors, analysis of companies, financial analysis, macroeconomic environment.

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS

Evelina Blažinauskytė, 20161242

(Studento vardas ir pavardė, studento pažymėjimo Nr.)
Verslo vadybos

(Fakultetas)
Verslo vadybos, OVfm-16

(Studijų programa, akademinė grupė)

BAIGIAMOJO DARBO SAŽININGUMO DEKLARACIJA

2018 m. _____ sausio _____ 3d.

Patvirtinu, kad mano baigiamasis darbas tema „Lietuvos įmonių finansinių rodiklių priklausomybės nuo makroekonominių veiksnių tyrimas“ patvirtintas 2016 m. lapkričio 11 d. dekanų potvarkiu Nr. 300vv, yra savarankiškai parašytas. Šiame darbe pateikta medžiaga nėra plagijuota. Tiesiogiai ar netiesiogiai panaudotos kitų šaltinių citatos pažymėtos literatūros nuorodose.

Parenkant ir įvertinant medžiagą bei rengiant baigiamąjį darbą, mane konsultavo mokslininkai ir specialistai: doc. dr. Gitana Dudzevičiūtė, Lietuvių kalbos konsultantė doc. dr. Rasuolė Vladarskienė. Mano darbo vadovas doc. dr. Gitana Dudzevičiūtė.

Kitų asmenų indėlio į parengtą baigiamąjį darbą nėra. Jokių įstatymų nenumatytų piniginių sumų už šį darbą niekam nesu mokėjęs (-usi).

Evelina Blažinauskytė

(Parašas)

(Vardas ir pavardė)

Turinys

Įvadas.....	10
1. ĮMONIŲ FINANSINIAI RODIKLIAI IR MAKROEKONOMIKOS VEIKSNIAI TEORINIŲ ASPEKTU	12
1.1. Įmonė – ekonominio proceso pagrindas: samprata, bruožai, klasifikacija.....	12
1.2. Įmonių finansinė analizė: samprata, tikslai ir šaltiniai, įmonių finansiniai rodikliai	17
1.3. Makroekonominės aplinkos įtaka verslui teoriniu aspektu.....	24
1.4. Įmonių finansinių rodiklių bei makroekonominių veiksnių ryšio teoriniai aspektai	25
1.5. Įmonių finansinių rodiklių ir makroekonominių veiksnių identifikavimas.....	28
2. LIETUVOS ĮMONIŲ FINANSINIŲ RODIKLIŲ IR MAKROEKONOMINIŲ VEIKSNIŲ TYRIMAS 2006–2016 m.....	32
2.1. Tyrimo metodika	32
2.2. Prioritetinių Lietuvos ekonomikos veiklos rūšių identifikavimas (2006–2016 m.).....	32
2.3. Įmonių finansinių rodiklių apžvalga, 2006–2016 m.	34
2.4. Lietuvos makroekonominė aplinka 2006–2016 m.	37
2.5. Koreliacinė analizė, skirta ryšiui tarp kintamųjų įvertinti	40
2.6. Regresinė analizė, skirta veiksnių įtakai vertinti	45
2.7. Rezultatų apibendrinimas ir vertinamų rodiklių sąryšio schema	59
IŠVADOS.....	65
PASIŪLYMAI	67
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	68
PRIEDAI	10

PAVEIKSLĖLIŲ SĄRAŠAS:

1 pav. Įmonių skaičius pagal ūkio šakas (proc.), 2006–2016 m.....	17
2 pav. Įmonės veiklos analizės informacija ir jos taikymas.....	18
3 pav. Finansinių ataskaitų elementai.....	22
4 pav. Lietuvos įmonių pasiskirstymas pagal vykdomas ekonomines veiklos rūšis (tūkst. vnt.), 2006–2016 m.....	33
5 pav. Vidutinė Lietuvos įmonių produkcijos vertė pagal ekonominės veiklos rūšį (mln. EUR.), 2006–2015 m.....	33
6 pav. Prioritetiniuose ekonomikos sektoriuose veiklą vykdančių Lietuvos įmonių bendrojo pelningumo rodiklio palyginimas, 2006–2016 m.....	34
7 pav. Prioritetiniuose ekonomikos sektoriuose veiklą vykdančių Lietuvos įmonių bendrojo mokumo rodiklio palyginimas, 2006–2016 m.....	35
8 pav. Prioritetiniuose ekonomikos sektoriuose veiklą vykdančių Lietuvos įmonių viso turto apyvartumo koeficiento palyginimas, 2006–2016 m.....	35
9 pav. Prioritetiniuose ekonomikos sektoriuose veiklą vykdančių Lietuvos įmonių kritinio likvidumo koeficiento palyginimas, 2006–2016 m.....	36
10 pav. Vidutinė metinė infliacija (proc.) ir nedarbo lygis (proc.) Lietuvoje, 2006–2016 m.....	37
11 pav. Vidutinės metinės paskolų įmonėms palūkanų normos (iki 1 mln. EUR) proc. ir mokesčių našta (proc.) Lietuvoje, 2006–2016 m.....	38
12 pav. BVP, tenkančio vienam gyventojui to meto kainomis (EUR) ir valstybės skola (mlrd. EUR) Lietuvoje, 2006–2016 m.....	38
13 pav. Tiesioginės užsienio investicijos pagal sektorių metų pabaigoje, mln. EUR, 2006–2016 m.....	39
14 pav. Bendrojo pelningumo rodiklio ir BVP, tenkančio 1 gyventojui, kitimo tempų (proc.) priklausomybė statybos (F) ir mokslinės veiklos (M) sektoriuose 2006–2016 m.....	44
15 pav. Koreliacinės analizės diagramos tarp nepriklausomų kintamųjų.....	47
16 pav. Bendrojo pelningumo ir makroekonominių veiksnių ekonometrinio tyrimo rezultatai.....	52
17 pav. Bendrojo mokumo ir makroekonominių veiksnių ekonometrinio tyrimo rezultatai.....	54
18 pav. Viso turto apyvartumo ir makroekonominių veiksnių ekonometrinio tyrimo rezultatai.....	56
19 pav. Kritinio likvidumo ir makroekonominių veiksnių ekonometrinio tyrimo rezultatai.....	58
20 pav. Įmonių finansinių rodiklių bei makroekonomikos veiksnių sąryšio schema.....	62

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Įmonių klasifikacija pagal dydį.....	14
2 lentelė. Įmonių teisinių formų palyginimas.....	15
3 lentelė. Įmonių klasifikacija pagal ūkio šakas, remiantis EVRK 2 red. klasifikatoriumi.....	16
4 lentelė. Įmonių veiklą atspindinčių rodiklių ir makroekonominių veiksnių tyrimai, 2000–2016 m.	26
5 lentelė. Lietuvos įmonių finansinių rodiklių bei makroekonominių veiksnių ryšio koreliacinės analizės rezultatai.....	40
6 lentelė. Multikolinearumas ekonometriniam modelyje.....	47
7 lentelė. Multikolinearumo ekonometriniam modelyje šalinimas.....	48
8 lentelė. Koreliacinės ir regresinės analizės rezultatai.....	60

Ivadas

Įmonių veiklos efektyvumas turi teigiamą įtaką šalies ekonominei padėčiai bei socialiniams procesams, vykstantiems visuomenėje. Literatūros šaltiniuose akcentuojama, jog verslo įmonių įtaka pasaulyje pradėjo didėti XX a. aštuntojo dešimtmečio pabaigoje. Tuo tarpu atkūrus Lietuvos Nepriklausomybę, Lietuvos Vyriausybė patvirtino, kad verslo plėtra yra viena iš prioritetinių šalies ūkio atkūrimo krypčių. Visuomenės aktyvumas ir gebėjimas naudotis atsiradusiomis verslo galimybėmis bei žiniomis apie ekonomines sistemas, būdus, kaip geriau naudoti materialinius išteklius, sudaro sąlygas kurti verslą ir geriau tenkinti didėjančius poreikius.

Temos aktualumas. Šiuolaikinėmis sudėtingo ir konkurencingo verslo sąlygomis labai svarbu turėti kuo daugiau išsamios informacijos apie finansinę įmonės būklę bei veiklos rezultatus tam, kad būtų galima objektyviai įvertinti dabartinę įmonės padėtį rinkoje, identifikuoti tobulintinus veiklos aspektus bei įmonės konkurencines galimybes ateityje. Buhalterinės apskaitos ir finansinės analizės literatūroje dažniausiai nurodoma, kad finansinė atskaitomybė suteikia apie 70–80 proc. visos įmonės ekonominės informacijos. Atlikus įmonės finansinę analizę, galima identifikuoti silpnąsias įmonės sritis, taigi finansinė įmonės analizė svarbi ne tik konstatuojant faktą apie finansinę įmonės būklę, bet ir ieškant sprendimų, kaip spręsti kilusias problemas.

Temos naujumas. Įmonių veiklos vertinimo bei bankroto tikimybės nustatymo metodai apsiriboja vien tik finansine pačios įmonės analize, o išorinės aplinkos poveikis neretai yra užmiršamas. Išanalizavus ekonomikos svyravimų įtaką įmonės veiklos rezultatams, galima iš anksto numatyti, kaip ekonomikai augant ar lėtėjant, pakis įmonės veiklos rezultatai, o kartu ir įmonės bankroto tikimybė. Žinoma, įmonių vadovų vaidmuo išlieka labai svarbus, ypač sunkmečiu: rinkoje išlikti daugiau šansų turi tos bendrovės, kurių vadovai geba priderinti įmonės veiklą prie pasikeitusios aplinkos, surasti ir išryškinti konkurencinius įmonės pranašumus prieš kitus varžovus, optimizuoti veiklą bei sąnaudas įmonės viduje (Stundžienė, Blikienė, 2012). Mokslinėje literatūroje šalies ekonominės būklės pasikeitimo įtaka įmonių veiklos rezultatams yra mažai ištirta, plačiau nagrinėjama tik įmonės bankroto prognozavimo problematika. Šiuo metu vis didėjantys neigiami ekonominių svyravimų ir ekonomikos nuosmukio padariniai lemia šioje srityje atliekamų tyrimų svarbą.

Tyrimo problema. Reprezentatyviausiai įmonės veiklos rezultatus identifikuojančių finansinių rodiklių bei jiems įtakos turinčių makroekonominių veiksnių atranka.

Darbo objektas: Lietuvos įmonių finansinių rodiklių ir makroekonominių veiksnių sąveika.

Darbo tikslas – nustatyti ryšį tarp Lietuvos įmonių finansinių rodiklių ir makroekonominių veiksnių. Šiam tikslui pasiekti yra užsibrėžiami **uždaviniai**:

- Susisteminti, palyginti ir apibendrinti mokslinės literatūros šaltiniuose pateikiamus įmonių finansinius rodiklius makroekonominių veiksnių sąveikos aspektu;
- Identifikuoti pagrindinius įmonių veiklos rezultatus apibendrinančius finansinius rodiklius bei jiems įtaką turinčius makroekonominius veiksnius;
- Atlikti Lietuvos įmonių finansinių rodiklių ir šalies ekonominių rodiklių analizę 2006–2016 m.;
- Parengti Lietuvos įmonių finansinių rodiklių ir makroekonominių veiksnių sąryšio schemą;
- Pateikti išvadas bei rekomendacijas.

Darbe taikyti metodai: mokslinės literatūros analizė, sisteminio požiūrio taikymas, statistinių duomenų lyginamoji analizė, santykinų ir vidutinių dydžių skaičiavimas, duomenų sisteminimas ir grupavimas, lyginimas, detalizavimas ir apibendrinimas, grafinis duomenų vaizdavimas. Taip pat šiame darbe atlikta koreliacinė ir regresinė analizės, kurios leidžia objektyviai įvertinti ekonominių veiksnių įtaką Lietuvos įmonių finansiniams rodikliams. Išanalizuoti ir susisteminti duomenys apdorojami statistine programa „R“, pateikiamas apibendrinimas.

Darbui parengti naudota literatūra: įvairių užsienio šalių ir lietuvių autorių mokslinės monografijos bei publikacijos, straipsniai mokslo darbų rinkiniuose, periodiniuose moksliniuose žurnaluose bei verslo praktikos leidiniuose, Lietuvos Respublikos teisės aktai, bei Lietuvos Respublikos finansų ministerijos publikacijos, skirti šiai temai nagrinėti. Taip pat LR statistikos departamento bei Lietuvos banko pateikiami oficialūs statistiniai rodikliai.

Darbo struktūra: siekiant atlikti išsamią temos analizę, ši magistro darbą sudaro dvi struktūrinės dalys. Pirmoje darbo dalyje, remiantis LR teisės aktais bei mokslinės literatūros šaltiniais, analizuojami teoriniai įmonės aspektai: tikslai, struktūra, klasifikacija. Apibendrinami įmonės veiklos rezultatų vertinimo būdai, akcentuojama įmonės finansinės analizės svarba. Identifikuojamos finansinių rodiklių grupės bei teoriniu pagrindu apibrėžiama makroekonominių veiksnių įtaka įmonių veiklos rezultatams. Antroje darbo dalyje, remiantis statistiniais duomenimis, atliekama Lietuvos įmonių finansinių rodiklių ir makroekonominių veiksnių sąryšio analizė: identifikuojamos pagrindinės penkios Lietuvos ekonominės veiklos rūšys, analizuojami svarbiausi įmonių finansiniai rodikliai ir jiems įtaką turintys makroekonominiai veiksniai. Taikant ekonometrinį modelį kiekybiškai vertinami 2006–2016 m. laikotarpio Lietuvos įmonių finansiniams rodikliams įtakos turėję veiksniai, pateikiama įmonių finansinių rodiklių ir makroekonominių veiksnių sąryšio schema, pateikiamos darbo išvados, tolimesnės temos analizės kryptys bei rekomendacijos.

Praktinių darbo rezultatų reikšmingumas. Darbo metu gauti rezultatai įgalina suprasti makroekonominių veiksnių įtaką įmonių finansiniams rodikliams, o pasitelkus sukurta fundamentaliųjų makroekonominių veiksnių ir įmonių finansinių rodiklių sąryšio schemą – galima analizuoti ir prognozuoti įmonių veiklos rezultatus artimiausiu metu.

1. ĮMONIŲ FINANSINIAI RODIKLIAI IR MAKROEKONOMIKOS VEIKSNIAI TEORINIU ASPEKTU

Siekiant suprasti finansinės analizės ir finansinių rodiklių svarbą įmonių veikloje makroekonominio aspektu – būtina išanalizuoti pagrindinius įmonių ir jų veiklos vertinimo teorinius bruožus. Atsižvelgiant į tai, šioje darbo dalyje, remiantis LR teisės aktais bei užsienio ir Lietuvos autorių mokslinėmis publikacijomis, nagrinėjama įmonių svarba ir tikslai, analizuojami įmonių klasifikacijos būdai bei įmonių veiklos vertinimo būdai. Taip pat aptariama makroekonominės aplinkos įtaka įmonių finansiniams rezultatams, aprašyta moksliniuose darbuose. Identifikuojami reprezentatyviausi įmonių veiklos rezultatus atspindintys finansiniai rodikliai bei jiems įtakos turintys makroekonominiai veiksniai.

1.1. Įmonė – ekonominio proceso pagrindas: samprata, bruožai, klasifikacija

Kiekvienos šalies ūkis yra pagrįstas įmonių veikla, kadangi nuo jų veiklos rezultatų priklauso valstybės ekonomikos potencialo augimas. Lietuvos teisės aktuose, įmonės sąvoka apibrėžiama kaip: „juridinis asmuo, vykdamas ūkinę komercinę veiklą“ (LR smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymas 1998), o Tarptautinių žodžių žodyne (2013) įmonė apibūdinama kaip gaminanti produkciją arba teikianti paslaugas techninė, organizaciniu ir ūkiniu požiūriu vientisa sistema.

Produkcijos gamybos ekonominiai rezultatai (pelnas, rentabilumas) pasiekiami optimaliai organizuojant darbo objektų (žaliavų, medžiagų), darbo priemonių (pastatų, statinių) ir darbo subjektų (darbininkų, tarnautojų) sąveiką. Remiantis A. Sakalu ir kt. (2000) dėl įmonę sudarančių elementų bei jų tarpusavio ryšių įvairovės, į įmonę galima žiūrėti kaip į mechaninę, kaip informacinę, socialinę ar net energetinę sistemą. Įmonė gali būti traktuojama kaip gamybinių veiksmų (darbo objektų, darbo priemonių ir darbo) visuma, leidžianti savininkui realizuoti savo tikslus (maksimizuoti pajamas, pakelti socialinį prestižą, pasiekti ekonominę valdžią). Kartu įmonė yra atvira sistema, priklausanti nuo kitų su ja susijusių sistemų ir sąlygojanti jų raidą. Net ir tuo atveju, kai akcentuojamas poreikių tenkinimo vaidmuo – gamybos plėtimo, ir gerovės kėlimo galimybės priklauso nuo įmonės veiklos rezultatų (gamybos apimtys, kainų). Įmonės vaidmuo nesibaigia produktų gamyba ir jų pardavimu. Jos veikla priklauso nuo aplinkos ir kartu daro įtaką aplinkai.

Paminėtina, jog kiekviena įmonė yra organizacija – kryptingų veiksmų ar procesų, užtikrinančių būtinus elementus, visuma. Ji gali būti suvokiama kaip oficiali įstaiga ar visuomeninė struktūra (susivienijimas, bendrovė, įmonė, valdžios organas, atstovybė ir kt.), realiai egzistuojanti ir veikianti socialinė struktūra. Įmonė, kaip organizacija, tenkina tris kriterijus: ji yra socialinė grupė, nes čia susiburia žmonės, turintys vieną tikslą – veikti bendrai, ji yra racionaliai sutvarkyta grupė, nes yra paskirstytos atsakomybės, įmonė taip pat yra patvari grupė, nes priemonės (pastatai,

įrengimai, baldai, automobiliai ir visa kita, kas yra reikalinga gamybai ar paslaugai teikti), kurias ji nusipirko, tarnaus ilgai, o tikslai, kurių siekia, neįgyvendinami akimirksniu (Sakalas ir kt., 2000).

Remiantis K. Kardeliu ir kt. (2002) galimas objektyvusis ir subjektyvusis organizacijos suvokimas:

- Objektyvusis – kai organizacijos yra orientuotos į tikslą ir yra nepriklausomos nuo žmonių, tarnauja visuomenei ir individams, tačiau nesuderina visuomenės vertybių ir individualių narių poreikių. Esant galimybei, būtina keisti organizacijos struktūrą taip, kad ji atitiktų visuomenės vertybes ir individų siekius;
- Subjektyvusis – organizacijos priklauso nuo žmonių ir jų keliamų tikslų, individai gali naudoti jėgos instrumentus, kuriuos ir kontroliuoja, ir naudoja tikslams siekti, tačiau organizacijoje esama skirtingų tikslų, todėl nuolat kyla konfliktų. Vertybės yra kieno nors įkūnytos, todėl esant galimybei, reikėtų keisti žmones, jų pažiūras bei vertybes.

Išanalizavus mokslinius ir teisinius literatūros šaltinius, galima teigti, jog įmonė – tai ūkinis vienetas, įsteigtas įstatymų nustatyta tvarka tam tikrai komercinei-ūkinei veiklai vykdyti. Įmonė sudaro medžiaginiai-daiktiniai, finansiniai ir nematerialūs aktyvai, teisės ir pareigos, ji gali veikti kaip juridinis arba fizinis asmuo. Įmonės tipo pasirinkimą lemia verslo rūšis, gamybos apimtys, rinka, investicijų poreikis ir galimybės. Norint analizuoti šalies įmonių sistemą ir įvertinti šalies ūkio veiklą, būtina detalizuoti verslo organizavimo formas, todėl toliau nagrinėjama įmonių klasifikacija pagal įvairius požymius.

Mokslinėje literatūroje bei teisės aktuose egzistuoja įvairių įmonių klasifikavimo būdų. Organizacijos gali būti klasifikuojamos atsižvelgiant į jų teisinę formą, juridinį statusą, dydį ir kt. veiksnius. Analizuojant įmonių klasifikacijos ypatybes, svarbu išanalizuoti įmonių tikslus. Remiantis L. Juozaitiene ir kt. (2003) pagal turinį įmonės tikslai skirstomi į dvi grupes:

1. *Socialiniai tikslai* – orientuoti į darbuotojų poreikius bei jų darbo aplinkos gerinimą. Siekiant šių tikslų, reikėtų formuoti gerą vidinį įmonės klimatą, garantuoti tinkamas darbo sąlygas, rūpintis darbuotojais ir įtraukti juos į įmonės tikslų formavimą.

2. *Ekonominiai tikslai* – orientuoti į konkrečius ekonominius rezultatus – gauti didesnę pelną, mažinti gamybos apimtį ir kt. Įmonės ekonominius veiklos rezultatus galima vertinti pagal apskaičiuotus ekonominius rodiklius, pavyzdžiui, pelno dydį, įmonės mokumą, kapitalo grąžą ir kt.

Atsižvelgiant į šiuos tikslus, juridiniai asmenys pagal juridinio asmens tikslą yra skirstomi į viešuosius ir privačiuosius. Viešieji ir privatieji juridiniai asmenys dažniausiai skiriasi pagal steigėjų tikslus (Versli Lietuva 2017):

- Viešieji juridiniai asmenys nesiekia naudos sau, pelnas gali būti naudojamas tik veiklos tikslams įgyvendinti. Pagal juridinę veiklos formą tai apima valstybės ir savivaldybių įmones bei įstaigas, viešąsias įstaigas, religinės bendruomenės ir t. t.

- Privatieji juridiniai asmenys siekia tenkinti privačius interesus ir materialinės naudos. Pagal juridinę veiklos formą tai apima: uždarąsias akcines bendroves, akcines bendroves, individualias įmones, ūkines bendrijas ir kitus juridinius asmenis, kurių pagrindinis tikslas yra siekti pelno.

Lietuvos Respublikos įmonių finansinės atskaitomybės įstatyme įmonės yra skirstomos pagal dydį į labai mažas, mažas, vidutines ir dideles įmones atsižvelgiant į jose dirbančių žmonių skaičių, balanse nurodyto turto vertę ir grynąsias pardavimo pajamas per ataskaitinius metus. Išsamesnis skirstymas pateiktas pirmojoje lentelėje.

1 lentelė. Įmonių klasifikacija pagal dydį
Šaltinis: sudaryta autorės (LR įmonių finansinės atskaitomybės įstatymas 2017)

Įmonės	Kategorija/rodiklis	Balanse nurodyto turto vertė (EUR.)	Pardavimo grynosios pajamos (EUR.)	Vidutinis metinis darbuotojų skaičius (Vnt.)
	Labai mažos įmonės	$\geq 350\,000$	$\geq 700\,000$	≥ 10
	Mažos įmonės	$\geq 4\,000\,000$	$\geq 8\,000\,000$	≥ 50
	Vidutinės įmonės	$\geq 20\,000\,000$	$\geq 40\,000\,000$	≥ 250
	Didelės įmonės	$\leq 20\,000\,000$	$\leq 40\,000\,000$	≤ 250

Remiantis pateikta įmonių klasifikacija, Lietuvoje labai mažomis įmonėmis yra pripažįstamos tos įmonės, kurių ne mažiau kaip du rodikliai paskutinę finansinių metų dieną neviršija šių dydžių: balanse nurodyto turto vertė – 350 000 eurų, pardavimo grynosios pajamos per ataskaitinius finansinius metus – 700 000 eurų, o vidutinis metinis darbuotojų skaičius pagal sąrašą per ataskaitinius finansinius metus – 10 darbuotojų. Didelėmis įmonėmis pripažįstamos įmonės, kurių ne mažiau kaip du rodikliai paskutinę finansinių metų dieną viršija dydžius, nurodytus 1 lentelėje.

Tiriant verslo organizavimo formas labai svarbu suprasti jų teisinės formas bei jų privalumus ir trūkumus, narių turtinės atsakomybės ribas, jų veiklą reglamentuojančius galiojančius Lietuvos Respublikos (LR) įstatymus bei teisinės normas – tai palengvina sprendimų priėmimą planuojant verslo pradžią bei renkantis jo formą. Lietuvos Respublikoje įmonių veiklą reglamentuoja įvairūs įstatymai: Lietuvos Respublikos žemės ūkio bendrovių įstatymas (1991), Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymas (1994), Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (2001), Lietuvos Respublikos ūkinių bendrijų įstatymas (2003) ir kt. Lietuvoje asmenys turi teisę laisvai apsispręsti, kokią verslo vykdymo formą pasirinkti ir tuo yra realizuojama jų teisė pasirinkti darbą, verslą. Pagal atsakomybės laipsnį juridiniai asmenys (JA) yra skirstomi į ribotos ir neribotos civilinės atsakomybės juridinius asmenis (LR civilinis kodeksas 2000):

- Už neribotos civilinės atsakomybės JA prievolės atsako JA dalyvis jam nuosavybės ar patikėjimo teise priklausančiu turtu;

– Už ribotos civilinės atsakomybės JA prievolės JA dalyvis neatsako.

Paminėtina, jog Lietuvos Respublikoje veikia įvairių teisinių formų įmonės: individualios įmonės, akcinės bendrovės, uždarnosios akcinės bendrovės ir t.t. (LR ūkio ministerija 2017). Išsamus Lietuvos įmonių juridinių formų sąrašas pateikiamas **A priede**.

Svarbu paminėti, jog Lietuvoje didžiąją daugumą įsteigtų įmonių sudaro uždarnosios akcinės bendrovės bei individualios veiklos įmonės, šiuo metu taip pat populiarėja mažųjų ūkinių bendrijų steigimas. Šių įmonių teisinių formų palyginimas pateikiamas 2 lentelėje.

2 lentelė. Įmonių teisinių formų palyginimas

Šaltinis: sudaryta autorės (LR akcinių bendrovių įstatymas 2000; Versli Lietuva 2017)

	Individuali įmonė (IĮ)	Mažoji ūkinė bendrija (MB)	Uždaroji akcinė bendrovė (UAB)
Dalyvių sk.	1 savininkas (fizinis asmuo)	Nuo 1 iki 10 narių (tik fiziniai asmenys)	Nuo 1 (skaičius neribojamas)
Atsakomybė	Neribota	Ribota	Ribota
Minimalus įstatinis kapitalas	Nėra	Nenustatytas (gali būti ir piniginis įnašas, ir materialus įnašas)	2 500 EUR
Sprendimo priėmimo (balsavimo) principas	Sprendimus priima savininkas	1 narys – 1 balsas (kai MB turi vadovą, nuostatuose gali būti nustatyta kitaip)	Jei visos UAB akcijos, suteikiančios balsavimo teisę, yra vienodos nominalios vertės, kiekviena akcija visuotiniame akcininkų susirinkime suteikia vieną balsą
Apskaita	Neprivalomas buhalteris	Neprivalomas buhalteris (tvarkoma pagal 38 VAS)	Privalomas buhalteris

Nagrinėjant 2-osios lentelės duomenis išryškėja skirtingų įmonių teisinių formų privalumai ir trūkumai, pavyzdžiui: steigiant individualią įmonę nereikia įnešti lėšų įstatiniam kapitalui, tuo tarpu UAB minimalus įstatinis kapitalas yra 2 500 eurų. Visgi, jei verslas nuostolingas, IĮ gali bankrutuoti, o savininkas savo turtu atsako už neįvykdytus IĮ įsipareigojimus, tuo tarpu MB ir UAB bankroto atvejais – nepasisėkus verslui – nariai rizikuoja tik savo įnašu, taip apsaugodami savo asmeninį turtą. Paminėtina, jog mažosios bendrijos narys gali dirbti bendrijoje nesudarydamas darbo sutarties, todėl nereikia mokėti didelių mokesčių nuo darbo užmokesčio, o lėšų asmeniniams poreikiams gali iš bendrijos gauti išsimokėdamas pelną avansu – būtent šios sąlygos lemia MB – kaip verslo sukūrimo juridinės formos pasirinkimo vis didėjančią populiarumą.

Akcentuotina, jog skirtingą veiklą vykdančių įmonių analizei atlikti patogiau naudoti Ekonominės veiklos rūšių klasifikatorių (EVRK 2 red.). Šis klasifikatorius, parengtas pagal Europos Sąjungos

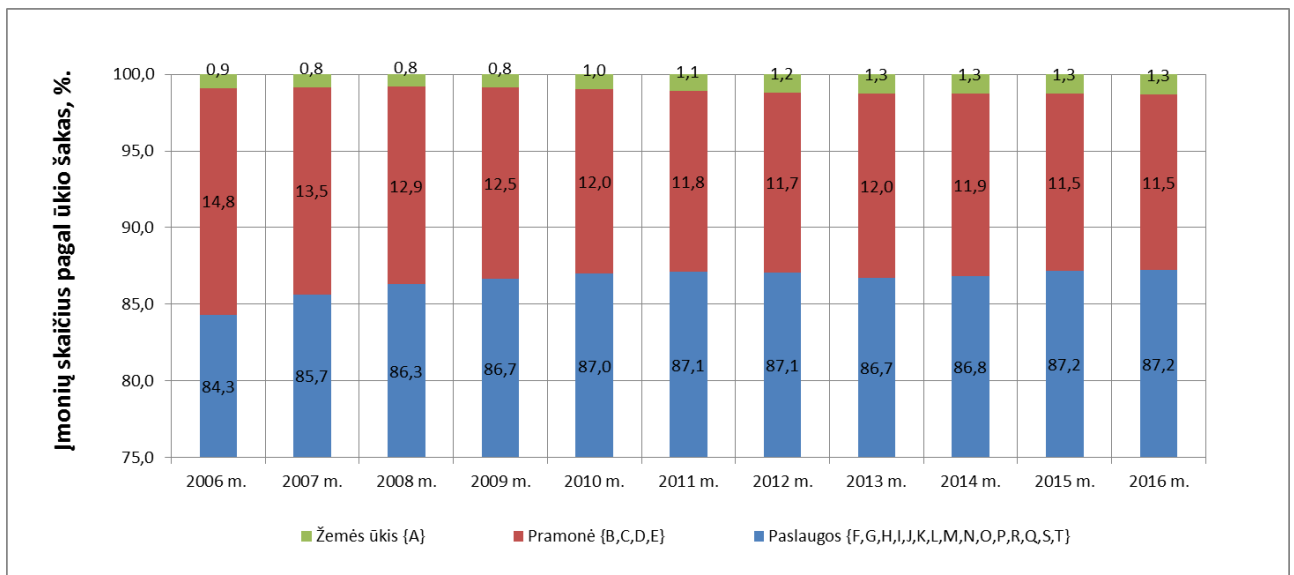
Statistikos Tarnybos (EUROSTAT) paruoštą klasifikatorių – NACE 2 – yra susistemintas visuomeninių ir ekonominių veiklos rūšių, egzistuojančių šalies ūkyje, rinkinys, kurio klasifikavimo vienetas yra veiklos rūšis. Klasifikuojant įmones, remiantis šiuo klasifikatoriumi reikšmės neturi gamybos vieneto nuosavybės forma, teisinės organizacijos tipas arba veikimo būdas, nes tokie kriterijai nėra susiję su vykdomos veiklos charakteristikomis. Vienetai, vykdantys tą pačią ekonominę veiklą, yra priskiriami tai pačiai kategorijai, nepriklausomai nuo to, ar jie (jų dalys) yra įregistruoti juridiniai asmenys, privatūs savininkai ar vyriausybė bei ar pagrindinė bendrovė yra užsienio subjektas ir ar pagrindinė bendrovė susideda iš daugiau nei vienos įmonės. EVRK vartojimas leidžia visus šalyje egzistuojančius ūkio subjektus suskirstyti į kategorijas bei rinkti gyventojų, produkcijos, užimtumo, žemės ūkio, pajamų ir kitus duomenis pagal veiklos rūšis. Pilnas EVRK 2 red. pateikiamas **B priede**, makro lygio agreguotasis įmonių klasifikatorius pagal ūkio šakas pateikiamas 3–joje lentelėje.

3 lentelė. Įmonių klasifikacija pagal ūkio šakas, remiantis EVRK 2 red. klasifikatoriumi
Šaltinis: sudaryta autorės (LR Statistikos departamentas 2017)

Sekcija	Pavadinimas	Ūkio šaka
A+B	Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė; Kasyba ir karjerų eksploatavimas	ŽEMĖS ŪKIS
C+D+E	Apdirbamoji gamyba; Elektros, dujų, garo tiekimas ir oro kondicionavimas; Vandens tiekimas nuotekų valymas, atliekų tvarkymas ir regeneravimas	PRAMONĖ
F+G+H +...M... +U	Statyba; Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas; Transportas ir saugojimas; Profesinė, mokslinė ir techninė veikla; Ekstrateritorinių organizacijų ir įstaigų veikla ir kt.	PASLAUGOS

Pateiktoje lentelėje matoma ekonominių veiklos rūšių agregacija ir priskyrimas ūkio šakoms. Paminėtina, jog remiantis Lietuvos statistikos departamento (2017) pastarojo dešimtmečio duomenimis, Lietuvos ūkio proporcijos buvo šios: Žemės ūkis: $\frac{1}{30}$; Pramonė: $\frac{1}{4}$, Paslaugos: $\frac{3}{4}$.

Šias šalies ūkio proporcijas atspindi ir įmonių skaičiaus pasiskirstymo analizė pagal ūkio šakas, pateikta 1–jame paveiksle.

1 pav. Įmonių skaičius pagal ūkio šakas (proc.), 2006–2016 m.
Šaltinis: *parengta autorės (LR Statistikos departamentas 2017)*

Remiantis pateiktais duomenimis akivaizdu, jog pastarąjį dešimtmetį svarbiausios Lietuvos ūkio proporcijos buvo pramonės ir paslaugų sektoriai. Paminėtina, jog paslaugose kaip atskiras proporcijas tikslinga išskirti prekybą (18 proc.) ir transportą (13 proc.), kurios darė didelę įtaką Lietuvos ūkio plėtrai.

Išnagrinėjus įmonių klasifikacijų sistemas teisės aktuose bei mokslinėje literatūroje, išsiaiškinta, jog įmonės gali būti klasifikuojamos pagal skirtingus rodiklius, pavyzdžiui: įmonės dydį, veiklos sritį, nuosavybės formą ir kt. Atsižvelgus į įmonių klasifikacijos pagal vykdomos ekonominės veiklos rūšį reikšmingumą bei paslaugų ir pramonės sektoriuje veikiančių įmonių įtaką šalies ūkiui – tolimesnei įmonių analizei buvo pasirinkti šiuose sektoriuose veikiančių įmonių finansinių rodiklių duomenys.

Siekiant įvertinti įmonės veiklos rezultatus, praktikoje naudojami įvairūs metodai. Įmonių veiklos analizės principai detalizuojami kitame skirsnyje.

1.2. Įmonių finansinė analizė: samprata, tikslai ir šaltiniai, įmonių finansiniai rodikliai

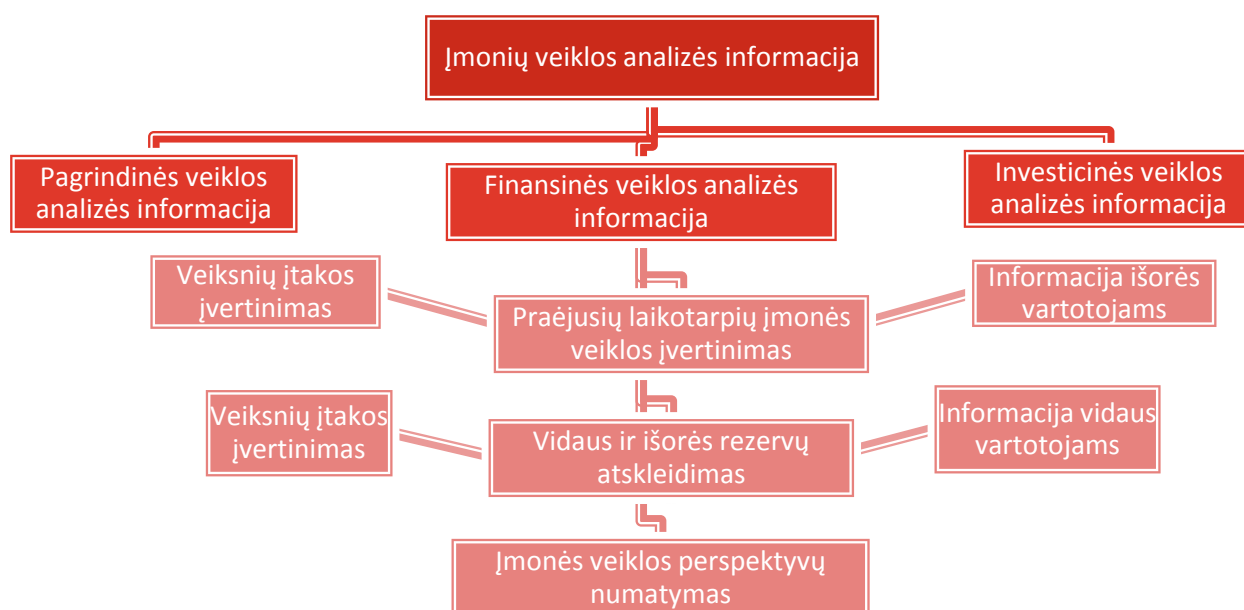
Spartėjant internacionalizacijos procesams, įmonės, siekdamos išsilaikyti konkurencingoje rinkoje ir užtikrinti savo veiklos tęstinumą, turi nuolat analizuoti savo veiklos rezultatus. Įmonių veiklos analizė – tai įvairios ekonominės informacijos apie įmonės veiklą rinkimas, visapusiš ir objektyvus jos tyrimas bei vertinimas, siekiant padėti įmonės vadovybei pasiekti numatytus tikslus (Mackevičius 2008). Įmonių veiklos analizė yra vienas iš svarbiausių įmonės ekonominės informacijos šaltinių, ji padeda nustatyti įmonės galimybes ir pranašumus konkurencinėje rinkoje, o krizinių situacijų atvejais – pastebėti rizikingiausias veiklos sritis. Gerai atlikta įmonės veiklos analizė gali padėti padidinti įmonės vertę konkurencingoje rinkoje (Palepu ir kt. 2004). Įmonių

veiklos analizės teikiama informacija yra svarbi įmonei bei su ja susijusiems subjektams: investuotojams, akcininkams, pirkėjams, tiekėjams, finansų institucijoms ir kitiems verslo dalyviams.

Pastaraisiais metais įmonių veiklos analizę pradėta skirti į dvi sudedamąsias dalis: finansinę ir valdymo analizę. Šis skirstymas remiasi pasaulinėje praktikoje pripažintu buhalterinės apskaitos skirstymu į finansinę ir valdymo apskaitą (Mackevičius 2008). Visgi, įmonių veiklos analizę į sudedamąsias dalis tikslinga skirstyti pagal vieną požymį – veiklos sritis, kurias ji tiria. 5-ajame verslo apskaitos standarte „Pinigų srautų ataskaita“ nurodyta, kad svarbiausios įmonių veiklos sritys yra:

- 1) pagrindinė (gamybinė, komercinė); 2) finansinė; 3) investicinė.

Remiantis šiuo skirstymu, J. Mackevičius (2008) teigia, jog tarp įmonės veiklos analizės sudedamųjų dalių – pagrindinės, finansinės ir investicinės veiklos analizės yra daug bendrų bruožų, kadangi jos visos teikia vidaus (įmonės vadovybei, darbuotojams) ir išorės (tiekėjams, pirkėjams, bankams, investuotojams, vyriausybės institucijoms) vartotojams reikiamą informaciją įvairiems tikslams pasiekti: optimaliems valdymo sprendimams priimti, įmonių veiklai įvertinti, vidaus ir išorės rezervams atskleisti, veiklos perspektyvoms numatyti ir kt. (žr. 2 pav.).

2 pav. Įmonės veiklos analizės informacija ir jos taikymas
Šaltinis: parengta autorės (Mackevičius 2008)

Atliekant įmonių veiklos analizę nagrinėjama įvairių rodiklių dinamika ir struktūra, jų tarpusavio ryšiai ir priklausomybė, nustatomi veiksniai, turėję įtakos tam tikrų rodiklių pokyčiams. Svarbu panaudoti kuo daugiau naudingos informacijos šaltinių, kuo objektyviau įvertinti finansinę būklę ir veiklos rezultatus, atskleisti nepanaudotus rezervus, numatyti veiklos perspektyvas.

Akcentuotina, jog nagrinėjant užsienio ir Lietuvos mokslinius literatūros šaltinius (Black 2004; Schroeder, Clark, Cathey 2005; Rutkauskas, Stankevičius 2004 ir kt.) daugiausiai dėmesio yra skiriama finansinei įmonės veiklos analizei. Finansinės veiklos analizė – visapusiškas ir objektyvus įmonės finansinės būklės, veiklos rezultatų ir pinigų srautų tyrimas, siekiant padėti įmonės vadovybei pasiekti numatytus tikslus (Mackevičius 2005). Tuo tarpu E. Buškevičiūtė ir I. Mačerinskienė (2005) finansų analizę apibūdina kaip kompleksinį ūkio subjektų finansinės bei ūkinės veiklos ir jos rezultatų tyrimą, siekiant tobulinti tiriamojo subjekto valdymą ir didinti jos veiklos efektyvumą bei pelningumą. Toks tyrimas gali būti atliekamas naudojant informaciją apie buvusią veiklą, atliekamą dabar ir perspektyvoje. G. Žigienė (2006) akcentuoja, jog finansinė analizė nėra statinis žymuo. Ji apima prognozuojamų finansinių rodiklių įvertinimą, pasiektų finansinių rodiklių įvertinimą bei buvusių finansinių rezultatų įvertinimą ir lyginimą su dabartine įmonės finansinės veiklos padėtimi. Visa tai labai svarbu šiuolaikiniam verslui. Pasitelkus finansinės analizės informaciją galima patikrinti ar praeityje priimti sprendimai buvo tikslūs, taip pat pagrįsti esamus ir būsimus valdymo sprendimus, ypač atkreipiant dėmesį į įmonės stipriąsias veiklos puses ir galimybes dar labiau jas išplėtoti ir efektyviau panaudoti.

Remiantis autorėmis D. Šlekiene ir I. Klimavičiene (2000), istorinė finansinės analizės raida nėra išsamiai ištirta nors daugelio šalių finansinės apskaitos formos ekonominėje apskaitoje yra naudojamos jau gana seniai. Visgi, susisteminta finansinės atskaitomybės analizė buvo pradėta taikyti tik XIX a. pabaigoje. Remiantis moksline literatūra, šiuo metu yra penki vyraujantys požiūriai į finansų analizę (Horrigan 1968):

- *Pirmas požiūris* siejamas su empirinių tyrimų mokykla. Daugiausia dėmesio skiriama apyvartinio kapitalo, nuosavo apyvartinio kapitalo, trumpalaikių įsipareigojimų analizavimui. Šios krypties mokslininkų darbai buvo svarbūs tuo, kad atskleidė analitinių koeficientų įvairovę. Šiuos koeficientus nesunkiai galima apskaičiuoti remiantis balanso duomenimis ir panaudoti investiciniams sprendimams pagrįsti.
- *Antras požiūris* siejamas su statistinės finansų analizės mokykla. Pagrindinė šios mokyklos šalininkų idėja yra ta, kad įmonės veiklos analitiniai koeficientai, sudaryti pagal balanso duomenis, yra naudingi tik tada, kai jie palyginami su kitų įmonių analogiškais koeficientais.
- *Trečias požiūris* asocijuojasi su multivariacinės analizės mokykla. Šios mokyklos šalininkai siekė sukurti koncepcinius analizės pagrindus. Tai ryšių tarp atskirų koeficientų nustatymas. Šie koeficientai leidžia apibūdinti įmonės finansinę būklę ir ekonominės veiklos efektyvumą (pvz.: pajamos, lėšų apyvartumas, atsargos ir pan.). Pagrindinis šios krypties mokslininkų uždavinys buvo rodiklių piramidės sudarymas. Ši kryptis ypač pasistūmėjo atsiradus kompiuterinei technikai, kuria dabar yra kuriami sudėtingi imitaciniai modeliai.

- *Ketvirtasis požiūris* siejamas su analitikų mokyklos atsiradimu, kuri nagrinėjo bankroto galimybes. Skirtingai nei pirmo požiūrio šalininkai, šios mokyklos atstovai daugiausia akcentuoja įmonės finansinį stabilumą ir strategijos svarbą veikloje. Jų nuomone, buhalterinė apskaita yra labai vertinga tuo, kad gali suteikti informaciją apie galimą firmos bankrotą.
- *Penktas požiūris* – tai pati naujausia finansų analizės teorija sukurta XX a. Šios mokyklos šalininkų nuomone, finansinė atskaitomybė vertinga tuo, kad leidžia prognozuoti finansinių investicijų efektyvumą ir įvertinti riziką. Visgi svarbu pažymėti, jog aiškių skiriamųjų linijų tarp šių požiūrių negalima nubrėžti, nes jie susipina ir papildo vienas kitą (Šlekienė, Klimavičienė 2000).

G. Žigienė (2006) pabrėžia, kad finansų analizės uždaviniai, kryptis, instrumentai ir turinys gali būti skirtingi, priklausomai nuo analizės tikslo ir jos vartotojo. Bendrąją prasme finansinės analizės tikslas – teikti vartotojams objektyvią informaciją, įvertinti įmonės ar atskirų jos veiklos sričių bei projektų finansinę būklę ir nustatyti galimas veiklos alternatyvas. Tuo tarpu J. Mackevičius ir D. Poškaitė (1998) išskiria šiuos bendrojo pobūdžio finansų analizės uždavinius:

- Sukurti finansinės informacijos sistemą, atitinkančią įmonės politiką;
- Objektyviai įvertinti ūkio subjektų finansinės veiklos rezultatus;
- Palyginti faktinę padėtį su planais, projektinėmis užduotimis, standartais ar kitais parametrais;
- Susisteminti analitinę medžiagą, pateikti išvadas ir alternatyvius pasiūlymus įmonės finansinei veiklai gerinti;
- Padėti įmonių vadovams kontroliuoti ūkinę ir finansinę veiklą;
- Nustatyti pelningiausias veiklos sritis.

Apibendrinus galima teigti, jog remiantis moksline literatūra, egzistuoja įvairių mokslinių požiūrių į finansų analizę. Svarbu suprasti, jog pagrindinis finansų analizės tikslas – objektyvios informacijos teikimas apie įmonės finansinę būklę. Finansinė analizė padeda atsakyti į klausimą ar įmonė eina teisingu keliu. Ji parodo, kokia yra įmonės padėtis rinkoje, koks yra rizikos laipsnis, kokios numatomos įmonės plėtros galimybės bei veiklos perspektyvos.

Paminėtina, jog pastaraisiais metais finansinės analizės teikiamos informacijos poreikis nuolat didėja, jos reikia vis naujiems vartotojams ar jų grupėms (Finansų ministerijos mokymo centras 2017). Visus informacijos finansinės vartotojus pagal informacinių poreikių patenkinimą bei informacijos detalumo lygį galima skirstyti į 2 grupes: vidinės ir išorinės informacijos vartotojus.

J. Mackevičius ir D. Poškaitė (1998), remdamiesi Rees (1990) metodika, skiria šias įmonės finansinės informacijos vidinių ir išorinių vartotojų grupes:

Vidinių finansinės analizės informacijos vartotojų grupei priklauso:

- Įmonės vadovai;
- Akcininkai;
- Įmonės obligacijų ar kt. vertybinių popierių turintys investuotojai;

- Bankai.

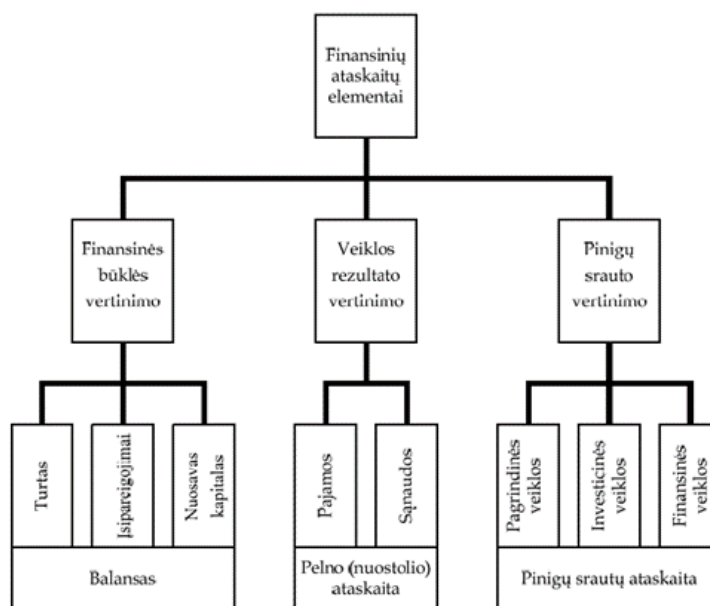
Išorinių finansinės analizės informacijos vartotojų grupei priklauso:

- Verslo dalyviai:
 - Kreditoriai;
 - Tiekėjai;
 - Darbuotojai ir profsąjungos.
- Kitos vartotojų grupės:
 - Vyriausybė ir valstybės institucijos;
 - Konkurentai;
 - Verslo, finansų analitikai bei konsultantai.

Informaciją apie finansinę įmonės būklę ir veiklos rezultatus suteikia finansinė atskaitomybė. Finansinės ataskaitos – tai apskaitos duomenų apie įmonės finansinę būklę, veiklos rezultatus, pinigų srautus ir kitus finansinius dalykus periodinis parengimas nustatyta forma, siekiant patenkinti informacijos vartotojų poreikius. Finansinės ataskaitos apibūdina tam tikro laikotarpio įmonės ūkinę ir finansinę veiklą. Visos ataskaitos sudaromos tam tikro ataskaitinio laikotarpio pabaigoje (Mackevičius 2005, p.115). Finansinę atskaitomybę sudaro:

1. Balansas – finansinė ataskaita, kurioje parodomas visas įmonės turtas, nuosavas kapitalas ir įsipareigojimai paskutinę ataskaitinio laikotarpio dieną.
2. Pelną (nuostolių) ataskaita – finansinė ataskaita, kurioje nurodomos visos per ataskaitinį laikotarpį įmonės uždirbtos pajamos, patirtos sąnaudos ir gauti veiklos rezultatai.
3. Pinigų srautų ataskaita – finansinė ataskaita, kurioje nurodomos įmonės ataskaitinio laikotarpio pinigų ir pinigų ekvivalentų įplaukos bei išmokos.
4. Nuosavo kapitalo pokyčių ataskaita – finansinė ataskaita, kurioje pateikiama informacija apie nuosavo kapitalo pasikeitimus per ataskaitinį laikotarpį.
5. Aiškinamasis raštas – metinės finansinės atskaitomybės dalis, kurioje paaiškinamos balanse, pelno (nuostolių), pinigų srautų ir nuosavo kapitalo pokyčių ataskaitose nurodytos sumos, taip pat atskleidžiama papildoma reikšminga informacija, kuri nepateikta finansinės atskaitomybės ataskaitose. Į aiškinamąjį raštą įtraukiama Verslo apskaitos standartų reikalaujama pateikti informacija, taip pat kita informacija, būtina teisingai parodyti įmonės finansinę būklę, veiklos rezultatus ir pinigų srautus (I-asis Verslo apskaitos standartas 2010).

Įmonėse vykdomos ūkinės operacijos ir įvykiai pagal jų ekonominę prasmę grupuojami į stambias grupes, kurios vadinamos finansinių ataskaitų elementais (žr. 3 pav.).

3 pav. Finansinių ataskaitų elementai
Šaltinis: parengta autorės (Mackevičius 2005)

Finansinių ataskaitų elementai yra naudojami įmonės finansinei būklei ir veiklos rezultatams įvertinti. Skiriamos trys finansinių ataskaitų elementų grupės: finansinės būklės vertinimo, veiklos rezultato vertinimo ir pinigų srauto vertinimo. Remiantis šiais elementais, apskaičiuojami svarbiausi įmonės veiklos rezultatų įvertinimo rodikliai (Mackevičius 2005, p.121).

Įmonių finansinių rodiklių analizė investuotojams, finansų analitikams bei kitiems finansų rinkos dalyviams yra viena iš kertinių priemonių dabartinei įmonių finansinei situacijai įvertinti bei galimiems jos pokyčiams ateityje numatyti. Sparčiai keičiantis ekonomikos ir finansų rinkų sąlygoms susiformavo poreikis kūrybiškai taikyti klasikinius finansų analizės rodiklius: t.y. ieškoti naujų būdų ir metodų, leidžiančių giliau atskleisti įmonių finansinę būklę bei ją nulemiančius veiksniai. Svarbu paminėti, jog pastaruoju metu įvyko pokyčiai finansų analizėje, kuriuos didele dalimi nulėmė tarptautinių finansinės atskaitomybės standartų (TFAS) formavimasis ir jų taikymo tarptautinėje įmonių finansų apskaitos praktikoje plėtra – TFAS privaloma taikyti Europos Sąjungoje kotiruojamoms vertybinių popierių biržose įmonėms. Greta paminėtų veiksmų – pastarojo meto pasaulinė finansų krizė nulėmė esminius komercinių bankų finansinės atskaitomybės, veiklos normatyvų, rizikos vertinimo bei finansinių rodiklių praktikos pokyčius. Tad šiuolaikinė įmonių finansų analizė pasižymi didele tiek pačių įmonių, tiek reitingavimo agentūrų, įmonių ir finansų rinkų stambiausių pasaulinių duomenų bazių, tiek nepriklausomų finansų analitikų taikomų rodiklių įvairove (VVP birža „Nasdaq“ 2010).

Pasitelkus įmonių balanso, pelno (nuostolių), pinigų srautų, nuosavo kapitalo pokyčių ataskaitas galima apskaičiuoti per 100 įvairių santykinų finansinių rodiklių. Žinoma, kad nėra jokios prasmės skaičiuoti tiek daug santykinų rodiklių – svarbiausia skaičiuoti tiek ir tokius rodiklius, kurie kuo

objektyviau parodytų tikrą finansinę įmonės būklę ir veiklos rezultatus bei kuriais remiantis įmonės vadovybė galėtų priimti teisingus ekonominius sprendimus (Mackevičius ir Valkauskas 2010). Nepaisant to, šiuo klausimu tiek lietuvių, tiek užsienio autorių nuomonės smarkiai skiriasi. Kai kurie autoriai teigia, kad įmonės veiklai įvertinti pakanka apskaičiuoti ir ištirti 12–16 santykinų finansinių rodiklių (Black 2004; Brigham, Daves 2004), kiti autoriai siūlo skaičiuoti ir vertinti 40–70 santykinų finansinių rodiklių (Gibson 1992; Kancerevyčius 2004; Buškevičiūtė, Mačerinskienė 1998 ir kt.). Visgi, dauguma autorių pritaria nuomonei, jog finansinei mažų ir vidutinių įmonių būklei bei veiklos rezultatams įvertinti pakanka skaičiuoti ir analizuoti 8–10 santykinų finansinių rodiklių, o didelių įmonių – nuo 15 iki 20 rodiklių (Mackevičius ir Valkauskas 2010). Būtina pažymėti, kad skaičiuoti finansinius santykinus rodiklius galima tik tada, kai įsitikinama, kad finansinėse ataskaitose klaidų nėra ir visi duomenys yra teisingi ir patikimi (Mackevičius 2006).

Siekiant atskirti vertinamus finansų būklės aspektus, rodikliai skirstomi į grupes. Tiek Lietuvos, tiek užsienio autoriai išskiria skirtingas finansinių santykinų rodiklių grupes bei skirtingus rodiklius, priklausančius toms grupėms (Mackevičius 2006). Visgi, dažniausiai yra išskiriamos keturios pagrindinės finansinių santykinų rodiklių, naudojamų finansinei įmonių būklei vertinti, grupės (Boguslauskas ir kt. 2011; Janovič 2012):

- *Pelningumo rodikliai* (turto pelningumas, grynojo pelno ir turto santykis, grynasis pelningumas, bendrasis pelningumas, nuosavo kapitalo grynasis pelningumas ir kt.) atskleidžia įmonės gebėjimą priimti investicinius ir finansavimo sprendimus bei tai, kaip efektyviai uždirbamas pelnas.
- *Mokumo rodikliai* (bendrasis mokumas, įsiskolinimo koeficientas, turto ir įsipareigojimų santykis, trumpalaikių įsipareigojimų padengimo trumpalaikiu turtu koeficientas) nurodo naudojamo sverto dydį, trumpalaikių ir ilgalaikių įsipareigojimų lygį bei plačiau nei likvidumo rodikliai leidžia spręsti apie įmonės trumpalaikio ir ilgalaikio mokumo galimybes.
- *Veiklos aktyvumo rodikliai* (viso turto apyvartumas, ilgalaikio turto apyvartumas, debitorinio įsiskolinimo apyvartumas, atsargų apyvartumas, nuosavo kapitalo apyvartumas ir kt.) atskleidžia, kaip efektyviai naudojamas įmonės turtas ir vykdomi pardavimai.
- *Likvidumo rodikliai* (einamojo likvidumo koeficientas, grynojo apyvartinio kapitalo ir turto santykis, kritinio likvidumo koeficientas, manevringumo koeficientas ir kt.) rodo įmonės pajėgumą padengti įsipareigojimus per tam tikrą laikotarpį, panaudojant įvairias įmonės turto rūšis.

Mokslinėje literatūroje yra aprašomi įvairūs įmonių vertinimo metodai. Visgi, pats paprasčiausias ir praktikoje dažniausiai taikomas metodas yra įvairių finansinių santykinų rodiklių skaičiavimas ir jų lyginimas. J. Mackevičius (2006) finansinei įmonių būklei, veiklos rezultatams ir

pinigų srautams vertinti siūlo skaičiuoti daugiausia informacijos teikiančius finansinius santykinius rodiklius. Deja, finansiniai santykiniai rodikliai atspindi tik esamą įmonės būklę, norint sužinoti, kaip jie keisis ateityje, atliekamos prognozės, kurios dažniausiai grindžiamos pardavimo ir kitų pagrindinių įmonės veiklos rezultatų prognozėmis. Jos atliekamos remiantis praeities duomenimis, todėl mažai įvertinama įmonės aplinkos pasikeitimo galimybė, to pasekoje tokios prognozės nebūna visiškai tikslios.

Verta paminėti, jog pasitikėti pačių įmonių pateikiamomis prognozėmis taip pat ne visada galima. Esteban ir Devesa (2011) pažymėjo, jog įmonių vadovai turi galimybę manipuliuoti uždirbto pelno skaičiais. Nors įmonių vadovų veiklos indėlis siekiant įmonių veiklos rezultatų yra labai didelis – jis nėra vienintelis veiksnys, lemiantis sėkmingą įmonės veiklą. Tam įtakos turi ir aplinka, o ypač šalių, su kuriomis susijusi jų veikla, ekonominė padėtis.

Taigi, siekiant adekvataus įmonės veiklos įvertinimo ir tikslų jos ateities perspektyvų prognozių, nepakanka remtis vien finansinių ataskaitų duomenimis. Taip pat įmonės vadovybė turi nuolat stebėti tiek vidaus (materialiniai, darbo ir finansiniai ištekliai), tiek išorės aplinką (politiniai, teisiniai, kultūriniai ir kt.), siekdama nustatyti rizikos veiksnius, keliančius pavojų įmonės veiklai, kurie gali būti lemiami konkurencinėje kovoje, turėti didelę reikšmę firmos veiklos efektyvumui ir perspektyvai (Žiogienė 2006). Atsižvelgiant į šį veiksnių, kitam skirsnyje analizuojamas makroekonominės aplinkos poveikis įmonių veiklos rezultatams.

1.3. Makroekonominės aplinkos įtaka verslui teoriniu aspektu

Spartėjant ekonomikos globalizacijos procesams auga ekonominių svyravimų mastai – tiek ekonomikos augimo ir plėtros, tiek ekonomikos lėtėjimo ir kritimo apimtys. Privataus sektoriaus organizacija, siekianti plėsti savo veiklą, prognozuodama savo parduodamo produkto ar paslaugos paklausą turi atsižvelgti į ekonominio ciklo fazę. Reikia pastebėti, kad ekonomikos ciklo nustatymo procesas yra sunkus ir pagal jį negalima tiksliai nusakyti, kada vyks ekonomikos pokyčiai, nes neįmanoma numatyti gamybos nuosmukio fazės pradžios, trukmės ir jos pabaigos. Ekonominėje teorijoje yra nurodomos keturios ekonominio ciklo fazės. Aukščiausia ekonominio ciklo fazė vadinama viršūne, ekonomikos traukimosi etapas – nuosmukis, žemiausias ciklo taškas vadinamas krize, o pakilimas – tai atsigavimo ir ekonomikos augimo fazė. Toliau komentuojama ekonominių ciklų įtaka įmonių veiklos rezultatams.

P. Gurskij ir A. Liučvaitienės (2016) teigimu, ekonomikos pakilimo metu auga bendroji paklausa, didėja produkcijos apimtis, mažėja nedarbas. Šalies gamybinės įmonės pradeda išnaudoti savo gamybinius pajėgumus, didėja investicijų poreikis, įmonės vadovai nusprendžia skolintis kapitalo iš bankų tam, kad galėtų plėsti gamybinius pajėgumus. Kreditinės įstaigos noriai skolina

verslininkams ir gyventojams, kadangi gamybos augimas beveik garantuoja didesnes subjektų pajamas, todėl didėja tikimybė, kad suteiktos paskolos bus grąžintos.

Ekonomikai pasiekus „piką“ įvyksta spartus prekių gamybos ir pardavimo augimas. Paslaugų ir prekių kainos auga, kadangi didėja jų paklausa. Dėl kainų augimo įsibėgėja infliacija. Privačių įmonių pelnas ir investicijos pasiekia didžiausias aukštumas. Dėl didelių investicijų į kapitalą palūkanų normos auga, šioje ekonomikos ciklo fazėje jos yra aukščiausios. Auga darbuotojų darbo užmokestis, kadangi įmonės plečiasi – darbo rinkoje atsiranda darbo jėgos trūkumas. Taip pat auga ir gamybai reikalingų žaliavų kainos. Dėl aukščiau išvardytų priežasčių auga gamybos sąnaudos. Išaugus resursų bei produkcijos kainoms, sumažėjus vienetiniam pelnui, verslininkai koreguoja realizacijos lūkesčius, o namų ūkių vartojimas stabilizuojasi arba net mažėja, vartotojai praranda optimizmą. Ekonomikos viršūnės ciklo kulminacijos stadijoje atsiranda ekonomikos lėtėjimo grėsmė.

Ekonomikos pakilimas ir viršūnė negali tęstis be galo, todėl ekonomikos augimas pradeda lėtėti. Šioje ekonominio ciklo fazėje bendroji gamybos apimtis mažėja. Taip pat mažėja ūkio subjektų pajamos bei gamybos resursų užimtumas. Silpstant darbo produktyvumui, įmonės koreguoja paslaugų ir produkcijos realizacijos ir pelno lūkesčius, todėl mažėja privačių investicijų. Ekonomikos lėtėjimo metu namų ūkiai vartoja mažiau, nes dėl grėsmės prarasti pajamų šaltinį, t. y., darbą, žmonės pradeda labiau taupyti. Mažėjant pajamoms, mažėja importo apimtis.

Iš lėtėjimo ar nuosmukio stadijos ekonomika dažnai, tačiau ne visada, pereina į krizės stadiją. Krizė – tai laikotarpis, kai greitai mažėja bendroji paklausa, yra maža pateikiamos produkcijos apimtis ir didelis nedarbas. Krizės fazė pasižymi dideliu nedarbo lygio augimu, taip pat smunka gyvenimo lygis, paklausa atsilieka nuo pasiūlos, mažėja paslaugų ir prekių kainos, dėl to mažėja gamybos apimtys ir verslo subjektų uždirbamas pelnas. Nuo krizės nukenčia ir finansų rinka, kadangi žymiai sumažėja paskolų paklausa ir kiti su tuo susiję veiksniai paskolų rinkoje. Tačiau po šio etapo įvyksta lūžis ir ekonomika pereina į kitą ciklą – pakilimą.

Apibendrinus galima teigti, jog ekonomikos ciklai turi reikšmingą įtaką įmonių vykdomos veiklos rezultatams. Paminėtina, jog mokslinėje literatūroje aptinkama įvairių makroekonominių veiksnių ir įmonių finansinių rezultatų sąryšio tyrimų. Šių tyrimų kryptys ir gauti rezultatai aptariami kitame skirsnyje.

1.4. Įmonių finansinių rodiklių bei makroekonominių veiksnių ryšio teoriniai aspektai

Mokslinės literatūros (Žvirblis, Zinkevičiūtė 2008; Walsh 2005; Kozlinskis, Guseva 2006 ir kt.) analizė atskleidė, kad praktikoje daugiausia taikoma kokybinė verslo aplinkos (tiek makroaplinkos ir mikroaplinkos, tiek sektoriaus) analizė. Atliekant makroaplinkos analizę dažniausiai taikomi tokie kokybiniai metodai kaip: PEST analizė, PĮSETA analizė, aplinkos dinamikos analizė, scenarijų

analizė, SSGG analizė. Tyrimų rezultatai, kuriuose nagrinėjamas įmonių finansinių rodiklių ar veiklos bei makroekonominių veiksnių sąryšis pateikiamas 4-tojoje lentelėje.

4 lentelė. Įmonių veiklą atspindinčių rodiklių ir makroekonominių veiksnių tyrimai, 2000–2016 m.
Šaltinis: sudaryta autorės (Boreika, P.; Pilinkus, D. 2009; Stundžienė, A., Bliekienė, R. 2012 ir kt.)

Tyrimo autoriai (metai)	Šalis	Ryšys	Rezultatai
Vasiliauskaitė, A.; Rumšaitė, D. (2000)	Lietuva	Įmonių finansinio svėro ir makroekonominių veiksnių ryšys.	Lietuvos pramonės šakų – maisto ir gėrimų pramonės; tekstilės pramonės ir chemijos pramonės įmonių finansinio svėro parinkimo sprendimams didžiausią įtaką turėjo infliacijos tempų kitimas. BVP įtaką darė finansinio svėro parinkimo sprendimams tekstilės bei chemijos pramonės įmonėse, o palūkanų normos pokyčiai veikė maisto ir gėrimų pramonės įmonių sprendimus.
Carling, K; Jacobson, T; Lindé, J; Roszbach, K. (2004)	Švedija	Įmonių balanso straipsnių ir makroekonominių veiksnių sąryšis.	Tiriamu laikotarpiu užfiksuotos glaudžios sąsajos tarp Švedijos įmonių finansinių rezultatų bei šalies ekonomikos veiksnių - BVP kitimo tempų, metinės infliacijos normos, nominalios palūkanų normos pokyčių bei valiutų svyravimo kurso.
Boreika, P.; Pilinkus, D. (2009)	Lietuva	Makroekonominių rodiklių ir akcijų kainų tarpusavio ryšis Baltijos šalyse.	Makroekonominiai rodikliai tiesiogiai veikia vertybinių popierių rinką.
Stundžienė, A.; Bliekienė, R. (2012)	Lietuva	Lietuvos bendrojo vidaus produkto (BVP) bei įmonių veiklą apibūdinančių rodiklių sąryšis.	Augant BVP – didėja įmonių skaičius, o įmonių bankrotų skaičius priklauso nuo šalies ekonominės būklės.
Bekeris, R. (2012)	Lietuva	Makroekonominių rodiklių poveikis Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo pelningumui.	Ryšys tarp daugumos tirtų ekonomikos indikatorius bei įmonių pelningumo nėra stiprus, tačiau didelę įtaką turi VILIBOR palūkanų normų svyravimai.
Al-Qudah, A.M; Jaradat, M. A. (2013)	Jordanija	Makroekonominių veiksnių bei bankų charakteristikų įtaka Jordanijos bankų pelningumo rodikliams.	Bankų kapitalo pakankamumo rodiklis bei banko dydis turi teigiamą ir reikšmingą poveikį turto bei nuosavybės grąžai.
Dzikevičius, A.; Jonaitienė, B. (2015)	Lietuva	Atskiruose sektoriuose veikiančių įmonių ir finansinių rodiklių sąryšis.	Nėra universalus finansinio rodiklio atskiruose sektoriuose veikiančioms įmonėms vertinti.
Bartkauskaitė, I.; Stankevičienė, J.; Miečinskienė, A. (2016)	Lietuva	Įmonės likvidumo rodiklių ir įmonės vertės sąryšis.	Pagal DuPont modelį įmanoma įvertinti likvidumo ir įmonės vertės dydžio priklausomybę remiantis įmonės grynojo apyvartinio kapitalo ir EVA vertinimu.

A. Vasiliauskaitė ir D. Rumšaitė (2000) tyrė makroekonominių rodiklių įtaką įmonių finansinio svorto sprendimams. Autorių atliktas tyrimas įgalina teigti, kad Lietuvos pramonėje finansinio svorto parinkimo sprendimai mažai priklauso nuo įmonės specifinių veiksnių (įmonės dydžio, turto pelningumo, akcijai tenkančių pajamų) kitimo, tuo tarpu makroekonominiai veiksniai (pavyzdžiui: BVP, tenkančio 1 gyventojui pokyčiai) turi įtakos finansinio svorto parinkimo sprendimams.

Švedijos mokslininkai (Carling, K; Jacobson, T; Lindé, J; Roszbach, K. 2004) tyrė 1990–1999 m. Švedijos įmonių finansinės veiklos bei šalies makroekonominės aplinkos sąryšį. Autoriai atskleidė, jog yra glaudžių sąsajų tarp įmonių finansinių rezultatų bei šalies ekonomikos, o makroekonominiai kintamieji, tokie kaip: BVP kitimo tempai, metinė infliacijos norma, nominalios palūkanų normos pokyčiai bei valiutų svyravimo kursas yra labai svarbūs apskaičiuotame modelyje, kadangi jie užfiksuoja sisteminius pramonės skirtumus konkrečiose įmonės kintamose.

P. Boreika ir D. Pilinkus (2009) tyrė makroekonominių rodiklių ir akcijų kainų tarpusavio ryšį Baltijos šalyse. Autorių tyrimo prielaida – įmonių pajėgumas, svarbumas šalies ūkiui, generuojamų finansinių išteklių dydis ir galiausiai sukuriamą vertę, pilnas atsispindi įmonių akcijų vertėje. Tyrimo metu buvo nustatyta, jog makroekonominiai rodikliai tiesiogiai veikia vertybinių popierių rinką: koreliacijos analizė parodė stiprų tarpusavio ryšį tarp akcijų kainų ir tokių svarbių makroekonomikos rodiklių kaip: BVP, pinigų kiekis, nedarbas, individualaus vartojimo išlaidos, statybos sąnaudų kainų indeksas.

A. Stundžienė ir R. Bliekienė (2012) atliko tyrimą, kurio metu buvo analizuojami Lietuvos bendrojo vidaus produkto (BVP) pokyčiai bei įmonių veiklą apibūdinantys rodikliai – įmonių skaičius, bankrotų skaičius, pagrindiniai finansiniai įmonių rodikliai. Tyrimo rezultatai atskleidė, jog įmonių skaičiaus kitimas tiesiogiai priklauso nuo šalyje sukuriama BVP pokyčio per metus. Be to, šalyje veikiančių ūkio subjektų skaičiaus svyravimas yra nuosaikesnis nei BVP kitimas. Įmonių bankrotų skaičius taip pat priklauso nuo šalies ekonominės būklės. Tyrimo metu taip pat buvo išsiaiškinta, jog tarp BVP pokyčio ir pagrindinių įmonės veiklos rezultatų, t. y. pajamų iš pardavimo pokyčio, bendro pelno pokyčio bei daugumos pelningumo rodiklių egzistuoja gana stipri tiesinė priklausomybė. Autorės teigė, jog šie tyrimai yra bendrojo pobūdžio, tačiau jie patvirtina, kad šalies ekonominė padėtis turi didelę įtaką įmonių veiklos rezultatams.

Rokas Bekeris (2012) analizavo makroekonominių rodiklių poveikį Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo pelningumui. Tyrime buvo analizuojami šie makroekonomikos rodikliai: BVP, nedarbo lygis, infliacija, eksportas ir importas, vidutinis darbo užmokesčio dydis, gyventojų ir įmonių skaičius šalyje ir kt. Tyrimo rezultatai atskleidė, jog ryšys tarp daugumos tirtų ekonomikos indikatorių (infliacijos, vidutinio darbo užmokesčio, įmonių skaičiaus) bei įmonių pelningumo nėra stiprus, tačiau didelę įtaką smulkiam ir vidutiniam verslui turi vidutinių tarpbankinių (VILIBOR) palūkanų normų svyravimai.

A.M Al-Qudah bei M. A. Jaradat (2013) tyrė makroekonominių veiksnių bei bankų charakteristikų įtaką Jordanijos bankų pelningumo rodikliams 2000–2011 m. laikotarpiu. Empirinio tyrimo rezultatai atskleidė, jog tiriamų bankų kapitalo pakankamumo rodiklis bei banko dydis turi teigiamą ir reikšmingą poveikį turto bei nuosavybės grąžai, o tokie makroekonominiai veiksniai kaip pinigų pasiūlos augimas bei akcijų kainų kitimas turi įtakos islamo bankų pelningumui.

A. Džikevičius bei B. Jonaitienė (2015) atliko empirinį tyrimą, siekdami nustatyti finansinius santykinius rodiklius, geriausiai įvertinančius tam tikruose sektoriuose veikiančias įmones. Atlikus finansinės įmonių būklės vertinimo santykiniais rodikliais ir bankroto prognozavimo modeliais praktikos analizę, sudarytas pirminis santykinų rodiklių, dažniausiai naudotų įmonės būklei vertinti, sąrašas. Tyrimo metu buvo nustatyta, kad nė vienas rodiklis nėra universalus ir atskiruose sektoriuose veikiančioms įmonėms vertinti turi būti naudojamas vis kitoks rodiklių derinys.

Ieva Bartkauskaitė ir kt. (2016) siekė išsiaiškinti kaip kontroliuojant įmonės likvidumo rodiklius galima teigiamai paveikti įmonės vertę ir identifikuoti esminius įmonės finansinio likvidumo veiksnius, kuriems reikėtų skirti daugiausiai dėmesio, siekiant maksimizuoti įmonės vertę. Straipsnyje pateikiamas išvestinis DuPont analizės modelis, pagal kurį vertinamas įmonės grynasis apyvartinis kapitalas ir pridėtinė ekonominė vertė (angl. Economic Value Added – EVA). Gauti rezultatai atskleidė, jog pagrindiniai likvidumo kintamieji, turintys įtakos įmonės vertės dydžiui yra: atsargos, pinigai ir jų ekvivalentai, gautinos sumos (trumpalaikis turtas) ir atidėjimai, mokėtinos sumos bei paskolos ir kiti įsipareigojimai (trumpalaikiai įsipareigojimai). Likvidumo mažėjimo rizikai turi įtakos trumpalaikio turto bei trumpalaikių įsiskolinimų pokyčiai. Tai gali būti: nuosavų kreditinių išteklių pokytis, atsargų nepakankamumas, didėjantys įsiskolinimai, atidėjimai, skolos, pinigų ir jų ekvivalentų sumažėjimas.

Atlikta mokslinių šaltinių analizė pagrindžia teiginį, jog ryšis tarp įmonių finansinių rodiklių bei makroekonominių veiksnių egzistuoja. Atsižvelgus į atliktų tyrimų rezultatus bei duomenų prieinamumą tolimesniame skirsnyje išskiriami pagrindiniai įmonių finansiniai rodikliai ir su jais susiję makroekonominiai veiksniai, aprašyti tiriamuosiuose darbuose.

1.5. Įmonių finansinių rodiklių ir makroekonominių veiksnių indentifikavimas

Atsižvelgus į mokslinėje literatūroje minimą finansinių rodiklių reikšmingumą bei rodiklių dažnumo taikymą praktikoje (Džikevičius, Jonaitienė 2015; Delen ir kt. 2013; Moscalu ir Vintila 2012), tolimesnei analizei buvo atrinkti keturi finansiniai rodikliai, geriausiai reprezentuojantys kiekvienos finansinių rodiklių grupės vertinamus įmonių finansų būklės aspektus:

- Pelningumo rodiklių grupė :

Bendrojo pelningumo rodiklis parodo, kiek bendrojo pelno tenka vienam pardavimo pajamų vienetui. Vertinamas labai gerai, kai yra >35 proc., nepatenkinamai, kai yra <7 proc.

1. Formulė:

$$\text{Bendrojo pelningumo rodiklis} = \frac{\text{Bendrasis pelnas (nuostoliai)}}{\text{Pardavimo pajamos}} \quad (1)$$

- Mokumo rodiklių grupė:

Bendrojo mokumo rodiklis parodo įmonės mokumą arba įmonės galimybes įvykdyti savo įsipareigojimus. Rodiklio reikšmei esant <0,5 įmonės padėtis nėra laikoma gera, rodikliui svyruojant apie (1) – įmonės būklė yra vertinama gerai.

2. Formulė:

$$\text{Bendrojo mokumo rodiklis} = \frac{\text{Nuosavas kapitalas}}{\text{Skolos}} \quad (2)$$

- Veiklos aktyvumo rodiklių grupė:

Viso turto apyvartumo koeficientas parodo, kiek vienas turto euras sukuria pajamų. Mokslinėje literatūroje nurodoma, jog rodiklis laikomas geru, jeigu yra >2 gamybos sektoriuje, prekyboje >5.

3. Formulė:

$$\text{Viso turto apyvartumo koeficientas} = \frac{\text{Pardavimo pajamos}}{\text{Turtas}} \quad (3)$$

- Likvidumo rodiklių grupė:

Kritinio likvidumo koeficientas parodo, kiek vienas trumpalaikių įsipareigojimų piniginis vienetas dengiamas greitai realizuojamu trumpalaikiu turtu (atėmus atsargas). Koeficiento reikšmei esant <0,5 įmonės situacija laikoma nepatenkinama, rodikliui svyruojant [1;1.5] ribose – gera.

4. Formulė:

$$\text{Kritinio likvidumo koeficientas} = \frac{\text{Trump.turtas} - (\text{atsargos, iš. apmokėjimai, neb. vykd. sutartys})}{\text{Trumpalaikiai įsipareigojimai}} \quad (4)$$

Įvertinus atliktų sąryšio tyrimuose dažniausiai naudojamus kintamuosius ((Boreika, P.; Pilinkus, D. 2009; Stundžienė, A., Bliekienė, R, 2012 ir kt.) bei duomenų prieinamumą tolimesnei analizei (Statistikos departamentas 2017) buvo pasirinkti šie makroekonominiai rodikliai:

- **Šalies bendrasis vidaus produktas (BVP):** jo augimo tempai, galimi struktūriniai poslinkiai bei augimo cikliškumas daro įtaką organizacijos veiklai. Pavyzdžiui, nuosmukio metais, pablogėja produkcijos realizacijos sąlygos, bet gali atsirasti papildomų galimybių sumažinti gamybos sąnaudas, tuo tarpu ekonominio pakilimo stadijoje gali išryškėti priešingos tendencijos. Būtina pabrėžti: kai BVP traukiasi, mažėja paklausa ir vartojimas, mažėja kapitalas, investicijos ir pajamos.
- **Nedarbas:** situacijos darbo rinkoje, bedarbystės lygio ir jos struktūros bei dinamikos analizė yra labai svarbi toms įmonėms, kurių veikla yra susijusi su labai didelėmis darbo jėgos sąnaudomis. Simonavičienė ir Užkurytė (2009) teigia, kad esant ekonominiam nuosmukiui didelius nuostolius patiria darbo rinka, kurioje vyksta pagrindiniai reiškiniai: auga nedarbo mastai, valstybės biudžeto deficitas auga dėl mažiau surenkamų mokesčių. Dėl augančio nedarbo šalyje ima trūkti pragyvenimo pajamų. Pagal darbo rinkos sąlygas kinta darbo užmokestis. Ekonomikai lėtėjant ir dėl rinkos pokyčių sumažėjus bendrajai darbuotojų rinkos paklausai, mažėja vidutinis darbo užmokestis. Dėl to gali prasidėti šalies gyventojų emigracija ieškant geriau apmokamo darbo svetur, todėl šalyje gali atsirasti kita problema, kuri gali tapti tikra našta šalies ekonomikai – tai darbo jėgos trūkumas.
- **Valstybės skola:** valstybės skolos dydis yra svarbus rodiklis, kuris apibūdina šalies ūkio situaciją. M. Kumar ir J. Woo (2010) teigia, kad valstybės skola turi svarią įtaką ekonomikai. Valstybės skola, skirta deficitui finansuoti, paskatina bendrąją paklausą ir gamybos apimtis trumpuoju laikotarpiu, tačiau ilgojo laikotarpio perspektyvoje yra išstumiamas kapitalas bei sumažinamas našumas. Autoriai teigia, kad didelė skola gali neigiamai paveikti ekonomikos augimą.
- **Infliacija:** suprantama kaip bendrojo kainų lygio ilgalaikis augimas. Anot Laskienės (2009), spartus BVP augimo tempas gali padidinti infliacijos lygį, o smarkiai išaugęs infliacijos tempas gali sukelti ekonomikos nuosmukį. Įprastai infliacijos poveikį patiria visos organizacijos, todėl būtina pažymėti, kad įmonės turi analizuoti infliacijos lygį, kadangi daugumos įmonių veiklos rodikliai jautriai reaguoja į kainų svyravimus.
- **Mokesčių našta:** yra identifikuojama kaip mokesčių pajamų santykis su šalies bendruoju vidaus produktu. Įmonės, vykdydamos ekonominę veiklą, privalo mokėti įvairius mokesčius. Paminėtina, jog mokesčiai turėtų būti keliami siekiant ne didinti išdo įplaukas, o naudojami verslo plėtros skatinimui bei darbo vietų kūrimui. Taip pat šiuo metu darbdavio mokamos valstybinio socialinio draudimo įmokos tarifas yra didelis, todėl jo mažinimas, perskirstant našta tarp darbdavio ir darbuotojo, sumažintų mokesčių našta darbdaviui, nedarant įtakos biudžeto pajamoms. Visgi, nors įmonės gali rasti galimybių sutaupyti dalį mokamų mokesčių, turinčių įtakos jų mokesčių naštai, laiku nustačiusios ir įgyvendinusios tinkamas mokesčių taupymo ar

atidėjimo priemonės, didelė mokesčių našta skatina įmones perkelti bent dalį savo veiklos į šešėlinę ekonomiką taip sumažinant tenkančią mokesčių našta (Novošinskienė, 2013).

- **Paskolų palūkanų normos įmonėms:** palūkanų normų įtaką jaučia beveik visi verslo subjektai. Pradedančiajai ar plečiančiai savo veiklą įmonei aukštas palūkanų normų lygis yra svarbiausias strateginių projektų realizavimą ribojantis veiksnys. Taip pat palūkanų normos augimas daro poveikį ilgalaikio vartojimo prekių paklausai, kadangi jos beveik visada yra įgyjamos už ilgalaikį kreditą. Ekonomikai lėtėjant palūkanų norma būna pakankamai aukšta, todėl įmonės neturi paskatų skolintis. Taip pat palūkanų normos augimas daro poveikį ir ilgalaikio vartojimo prekių paklausai, kadangi jos beveik visada yra įgyjamos už ilgalaikį kreditą.
- **Investicijos:** investicijos yra labai svarbus rodiklis, kuris atskleidžia šalies situaciją. Verslo organizacijos strateginius projektus finansuoja gavusios pajamų iš išplatintų akcijų, obligacijų ir kitų vertybinių popierių. Situacija kapitalo rinkoje parodo bendrą investicijų klimata, kuris gali būti palankus arba nepalankus naujam strateginiam projektui įgyvendinti.

Atskleidus finansinės analizės ir finansinių rodiklių svarbą bei identifikavus svarbiausius įmonių finansinius rodiklius ir jiems įtaką turinčius makroekonominius veiksnus galima daryti prielaidą, kad būtent aukščiau aptarti rodikliai puikiai tinka įmonių finansinių rodiklių pokyčių prognozavimui, kadangi jie pasikeičia prieš realios ekonomikos pokyčius. Atsižvelgus į tai – antrojoje darbo dalyje pasitelkus statistinius duomenimis, atliekamas svarbiausiuose Lietuvos ekonomikos sektoriuose veikiančių įmonių finansinių rodiklių ir makroekonominių veiksnių 2006–2016 m. sąryšio tyrimas.

2. LIETUVOS ĮMONIŲ FINANSINIŲ RODIKLIŲ IR MAKROEKONOMINIŲ VEIKSNIŲ TYRIMAS 2006–2016 m.

Išanalizavus teorinius įmonių finansinių rodiklių ir fundamentaliųjų makroekonominių veiksnių bruožus, tampa daug lengviau suprasti šių kintamųjų ryšio sąsajas. Toliau pateikiami metodologiniai Lietuvos įmonių finansinių rodiklių ir makroekonominių veiksnių sąryšio tyrimo aspektai bei atliekamas oficialiais duomenimis grįstas Lietuvos įmonių finansinių rodiklių tyrimas.

2.1. Tyrimo metodika

Siekiant įvertinti Lietuvos įmonių finansinių rodiklių ir makroekonominių veiksnių sąryšio aspektus, tyrimui naudojami 2006–2016 m. laikotarpio suvestiniai statistiniai duomenys. Pagrindiniai duomenų šaltiniai – Lietuvos centrinio banko pateikta informacija, Lietuvos Respublikos statistikos departamento, Europos statistikos tarnybos (EUROSTAT) duomenys.

Tyrimo objektas: Svarbiausiuose Lietuvos ekonomikos sektoriuose veiklą vykdančių įmonių finansinių rodiklių ir makroekonominių veiksnių sąveika.

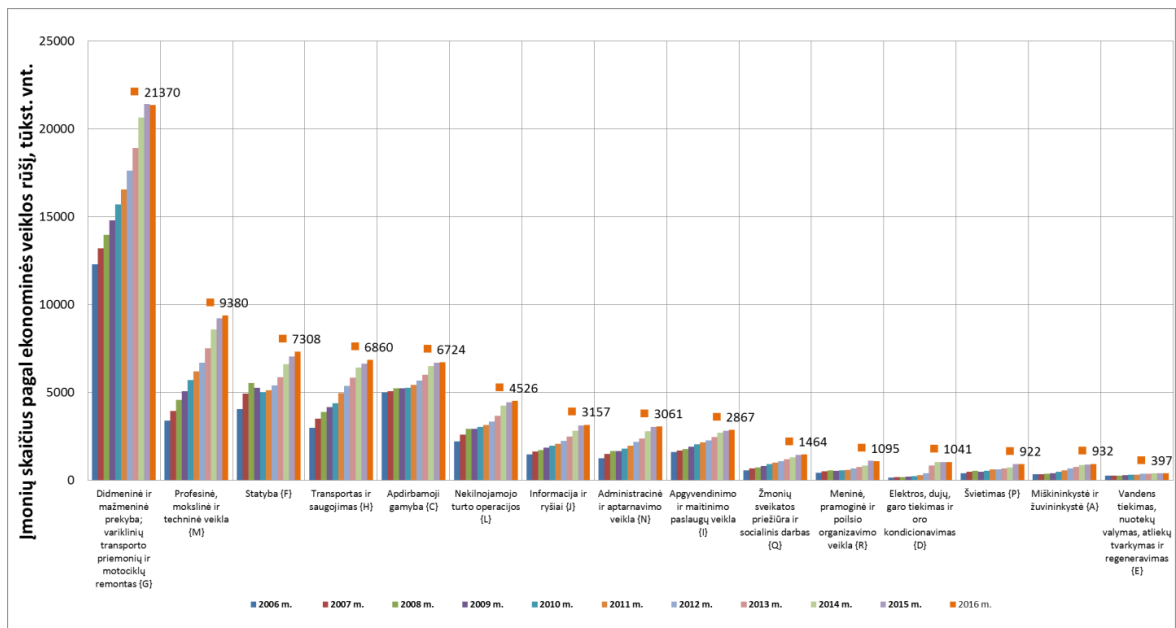
Tyrimo tikslas: Nustatyti sąryšį tarp Lietuvos įmonių, vykdančių veiklą svarbiausiuose Lietuvos sektoriuose, finansinių rodiklių ir makroekonominių veiksnių.

Tyrimo eiga apima šiuos etapus:

1. Penkių prioritetinių Lietuvos ekonominių veiklos rūšių identifikavimas (2006–2016 m.).
2. Įmonių finansinių rodiklių, geriausiai reprezentuojančių kiekvienos finansinių rodiklių grupės vertinamus įmonių finansų būklės aspektus, apžvalga (2006–2016 m.);
3. Lietuvos makroekonominės situacijos apžvalga (2006–2016 m.);
4. Įmonių finansinių rodiklių ir makroekonomikos veiksnių koreliacinė analizė, skirta ryšio tarp kintamųjų stiprumui nagrinėti;
5. Įmonių finansinių rodiklių ir makroekonomikos veiksnių regresinė analizė, skirta veiksnių įtakai tarp kintamųjų įvertinti;
6. Įmonių finansinių rodiklių ir makroekonomikos veiksnių sąryšio schemas projektavimas bei rezultatų apibendrinimas.

2.2. Prioritetinių Lietuvos ekonomikos veiklos rūšių identifikavimas (2006–2016 m.)

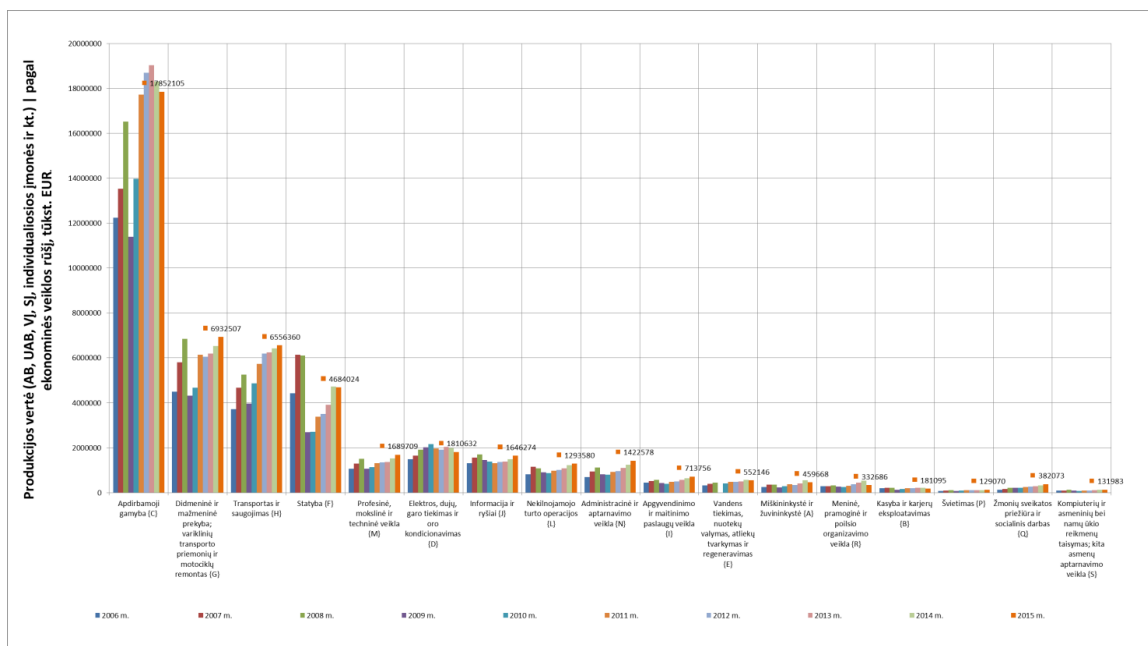
Pirmojoje darbo dalyje buvo aptarti mokslinėje literatūroje bei teisės aktuose pateikiami įmonių klasifikavimo būdai. Siekiant identifikuoti svarbiausius Lietuvos ekonomikos sektorius – pasitelkta įmonių analizė, remiantis Ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriumi (**B priedas**) atsižvelgiant į dvejus kriterijus: įmonių skaičių šakoje (vnt.) bei įmonių produkcijos vertę (mln. EUR). Analizės rezultatai pateikiami 4–tajame ir 5–tajame paveiksluose. Duomenys pateikiami **C priede**.

4 pav. Lietuvos įmonių pasiskirstymas pagal vykdomas ekonomines veiklos rūšis (tūkst. vnt.), 2006–2016 m.

Šaltinis: *parengta autorės (Lietuvos statistikos departamentas 2017)*

Analizės rezultatai atskleidė, jog 2006–2016 m. vidutiniškai net 73 proc. Lietuvoje veikusių įmonių veiklą vykdė viename iš penkių ekonominės veiklos sektorių, iš kurių net keturi priskiriami paslaugų ūkio šakai - didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G), profesinė bei mokslinė veikla ir kt. (M), statyba (F), transportas ir saugojimas (H) ir tik vienas pramonės ūkio šakai - apdirbamoji gamyba (C). Tuo tarpu miškininkystės ir žuvininkystės (A) veiklą vykdančių įmonių skaičius 2016 m. siekė 932 vnt., o tai net 22,9 k. mažiau nei didmeninės ir mažmeninės prekybos (G) sektoriuje – didžiausiame ekonominės veiklos sektoriuje pagal veiklą vykdančių įmonių skaičių.

5 pav. Vidutinė Lietuvos įmonių produkcijos vertė pagal ekonominės veiklos rūšį (mln. EUR.), 2006–2015 m.

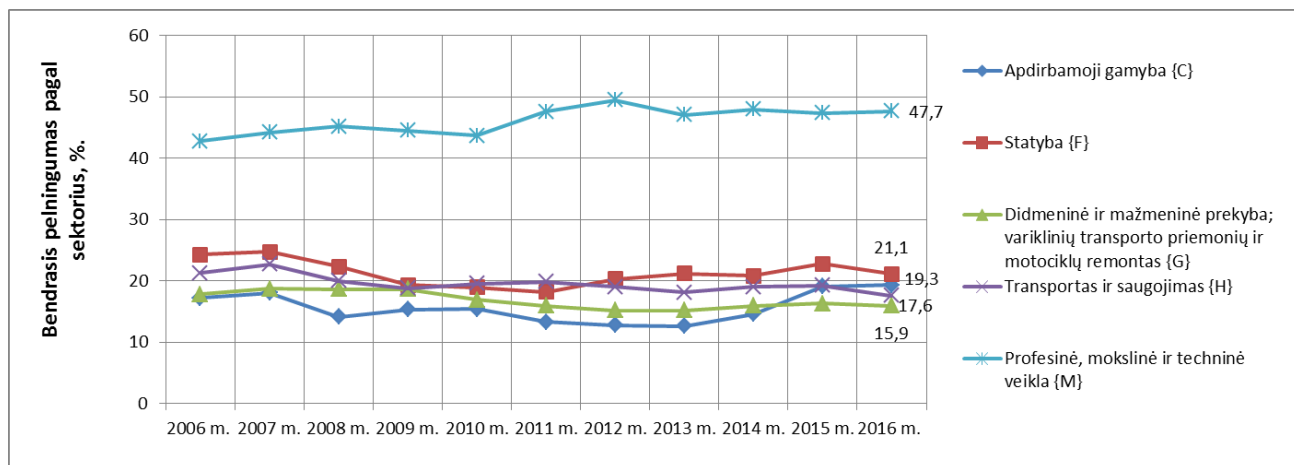
Šaltinis: *parengta autorės (Lietuvos statistikos departamentas 2017)*

Analizuojant Lietuvos ekonomikos sektorius pagal sukuriamą vidutinę produkcijos vertę (mln. EUR) 2006–2015 m., pastebėta, jog paslaugų sektoriuje taip pat buvo sukuriama didžiausia pridėtinė vertė. Tiriamu laikotarpiu minėtųjų penkių ekonominės veiklos rūšių užsiimančių įmonių produkcijos vertė vidutiniškai sudarė net 32,63 mln. EUR, t. y. 80,85 proc. bendrosios produkcijos vertės. Akcentuotina, jog Elektros, dujų, garo tiekimo ir kt. veikla (D) užsiimančių įmonių sukuriama vidutinė produkcijos vertė tiriamu laikotarpiu buvo 7 proc. didesnė nei profesinę bei mokslinę veiklą (M) vykdančių įmonių, tačiau atsižvelgus į profesinę bei mokslinę veiklą (M) vykdančių įmonių (verslų) didesnę skaičiaus augimą – tolimesnei analizei buvo pasirinkti šiame sektoriuje veiklą vykdančių įmonių finansiniai rodikliai bei likusių keturių pagrindinių kategorijų (didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G), statyba (F), transportas ir saugojimas (H), apdirbamoji gamyba (C)) finansinių rodiklių duomenys.

Šiuose sektoriuose veikiančių įmonių finansinių rodiklių pokyčiai analizuojami tolimesniajame skirsnyje.

2.3. Įmonių finansinių rodiklių apžvalga, 2006–2016 m.

Pastarojo dešimtmečio analizei pasirinktų prioritetiniuose Lietuvos ekonomikos sektoriuose veiklą vykdančių įmonių finansinių rodiklių palyginimas pateikiamas 6-tajame - 9-tajame paveiksluose. Duomenys pateikti **D priede**.

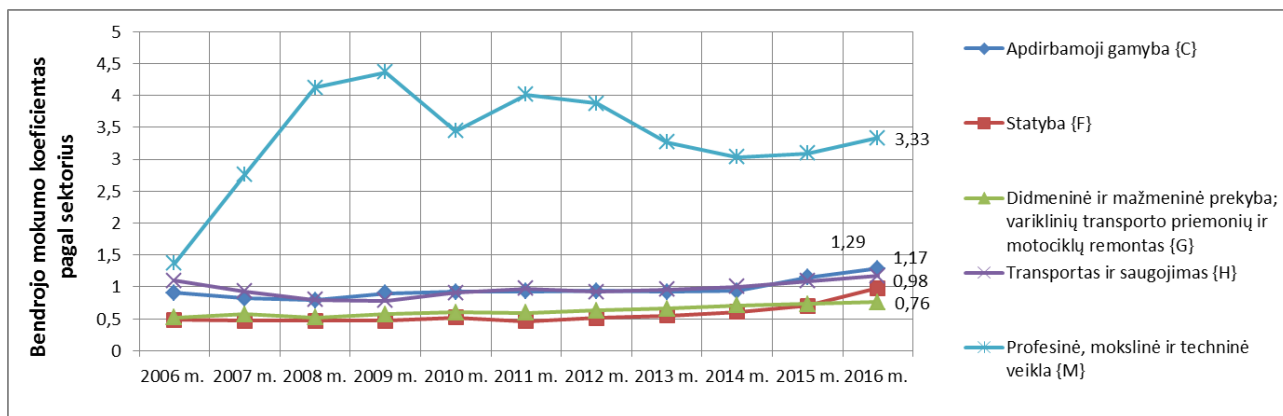

6 pav. Prioritetiniuose ekonomikos sektoriuose veiklą vykdančių Lietuvos įmonių bendrojo pelningumo rodiklio palyginimas, 2006–2016 m.

Šaltinis: *parengta autorės (Lietuvos statistikos departamentas 2017)*

Lietuvos prioritetiniuose ekonominės veiklos sektoriuose veiklą vykdančių įmonių bendrojo pelningumo rodiklio analizė parodė, jog pastarąjį dešimtmetį pelningiausiai veikė profesinė, mokslinė bei techninė (M) veikla užsiimančios įmonės (tiriamu laikotarpiu šiame sektoriuje veikiančių įmonių bendrojo pelningumo rodiklis vidutiniškai siekė 45 proc). Likusiuose ketveriuose sektoriuose veikiančių įmonių bendrojo pelningumo rodiklis svyravo tarp 15 proc.– 22 proc., todėl

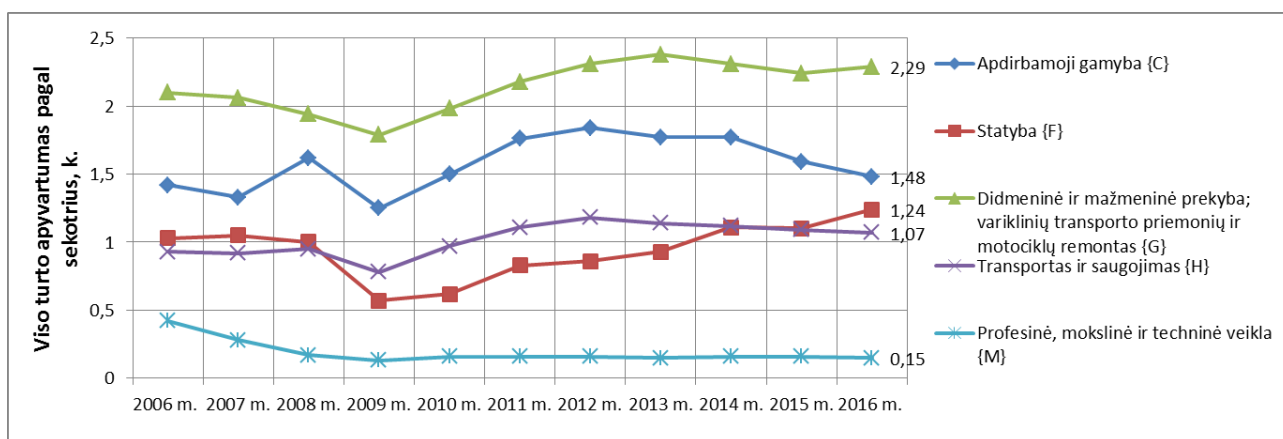
galima daryti išvadą, jog šiuose sektoriuose veiklą vykdančios įmonės 2006–2016 m. veikė pelningai.

7 pav. Prioritetiniuose ekonomikos sektoriuose veiklą vykdančių Lietuvos įmonių bendrojo mokumo rodiklio palyginimas, 2006–2016 m.

Šaltinis: *parengta autorės (Lietuvos statistikos departamentas 2017)*

Atlikus tiriamuosiuose sektoriuose veiklą vykdančių įmonių bendrojo mokumo rodiklio analizę paaiškėjo, jog analizuojamu laikotarpiu mokiausios buvo profesinė, mokslinė bei techninė (M) veikla užsiimančios įmonės. Transporto ir saugojimo (H) bei apdirbamosios gamybos (C) sektoriuose veiklą vykdančių įmonių mokumo būklė buvo gera (rodiklio reikšmė svyravo apie „1“). Tuo tarpu didmeninės ir mažmeninės ir kt. veiklos (G) bei statybų (F) sektoriuose veikiančių įmonių mokumo rodiklis indikavo apie didelį skolų ir nuosavo turto santykį.

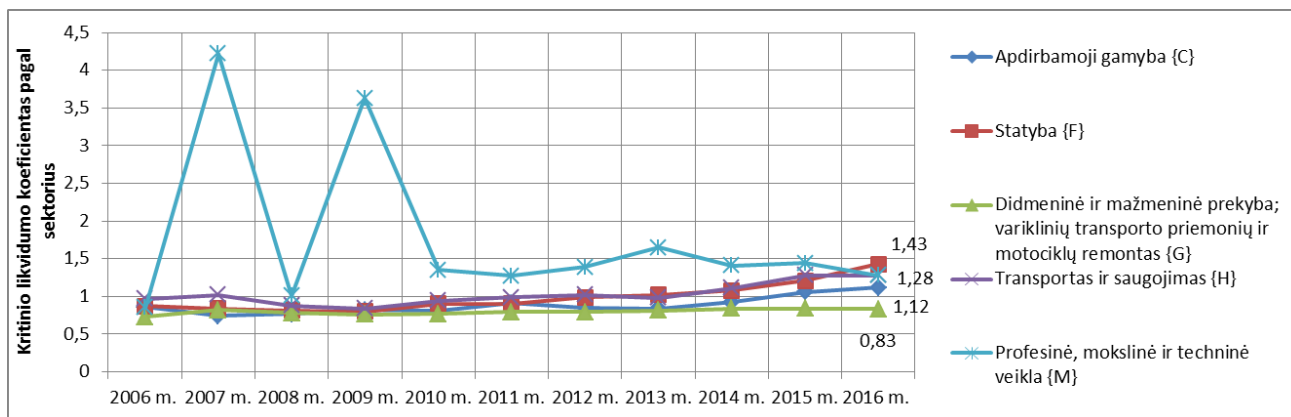

8 pav. Prioritetiniuose ekonomikos sektoriuose veiklą vykdančių Lietuvos įmonių viso turto apyvartumo koeficiento palyginimas, 2006–2016 m.

Šaltinis: *parengta autorės (Lietuvos statistikos departamentas 2017)*

Prioritetiniuose ekonomikos sektoriuose veiklą vykdančių Lietuvos įmonių viso turto apyvartumo koeficiento analizė atskleidė, jog didžiausia turto apyvartumo rodiklio reikšmė tiriamu laikotarpiu buvo fiksuojama didmeninę ir mažmeninę prekybos (G) veiklą vykdančių įmonių. Visgi, mokslinėje literatūroje nurodoma, jog rodiklis laikomas geru, jeigu yra >2 gamybos sektoriuje,

prekyboje >5 , tad galima teigti, jog tiriamu laikotarpiu Lietuvos įmonių turtas pardavimo (realizacijos) procesui garantuoti nebuvo panaudotas efektyviai. Visgi, pastebima tendencija, jog iki krizinio laikotarpio (iki 2009 m.) įmonių viso turto apyvartumo rodiklio reikšmė mažėjo, o po krizės – augo visuose tiriamuosiuose sektoriuose, todėl galima daryti išvadą, jog ekonominis lūžis turėjo įtakos įmonių ilgalaikio turto mažėjimui arba pardavimo pajamų didėjimui.

9 pav. Prioritetiniuose ekonomikos sektoriuose veiklą vykdančių Lietuvos įmonių kritinio likvidumo koeficiento palyginimas, 2006–2016 m.

Šaltinis: parengta autorės (Lietuvos statistikos departamentas 2017)

Tiriant įmonių kritinio likvidumo koeficiento reikšmių pasiskirstymą pastebėta, jog 2006–2016 m. laikotarpiu prioritetiniuose ekonomikos sektoriuose veiklą vykdančių įmonių kritinio likvidumo koeficiento reikšmės svyravo $[0,6-4,2]$ ribose, o tai atspindi gerą įmonių likvidumo situaciją. Akcentuotina, jog didžiausi kritinio likvidumo koeficiento reikšmių svyravimai pastebimi profesinę, mokslinę bei techninę veiklą (M) vykdančių įmonių (šio rodiklio ženklus kritimas užfiksuotas 2008 m. ir 2010 m.). Tokį rodiklio pokytį galima pagrįsti finansinės krizės įtaka – pablogėjus šalies ekonominei situacijai šio sektoriaus įmonės prisiėmė daugiau trumpalaikių įsipareigojimų arba mažino turimą trumpalaikį turtą.

Įvertinus analizuojamų rodiklių reikšmes (remiantis aukščiau pateikta metodologija), galima teigti, jog visuose tiriamuosiuose sektoriuose veiklą vykdančių įmonių finansiniai rodikliai 2006–2016 m. laikotarpiu indikavo apie gerą įmonių finansinę būklę, pavyzdžiui, visuose analizuojamuose sektoriuose veikiančių įmonių bendrojo pelningumo rodiklis 2015 m. buvo didesnis nei 15 proc., kritinio likvidumo koeficientas svyravo $[0,8-1,5]$ ribose. Paminėtina, jog ypač išsiskyrė profesinę, mokslinę bei techninę veiklą (M) vykdančių įmonių finansinių rodiklių: įmonių pelningumas viršijo net 45 proc. (kitose vertinamuose sektoriuose svyravo tarp $(15;22)$ proc.), o įmonių bendrojo mokumo koeficientas vidutiniškai buvo lygus „4“ (kituose vertinamuose sektoriuose svyravo tarp $(0,8;1,4)$). Tokius svyravimus galima paaiškinti tuo, jog mokslinę ir kt. veiklą vykdančių įmonių (M) kuriami produktai/paslaugos yra didesnės pridėtinės vertės, todėl tai

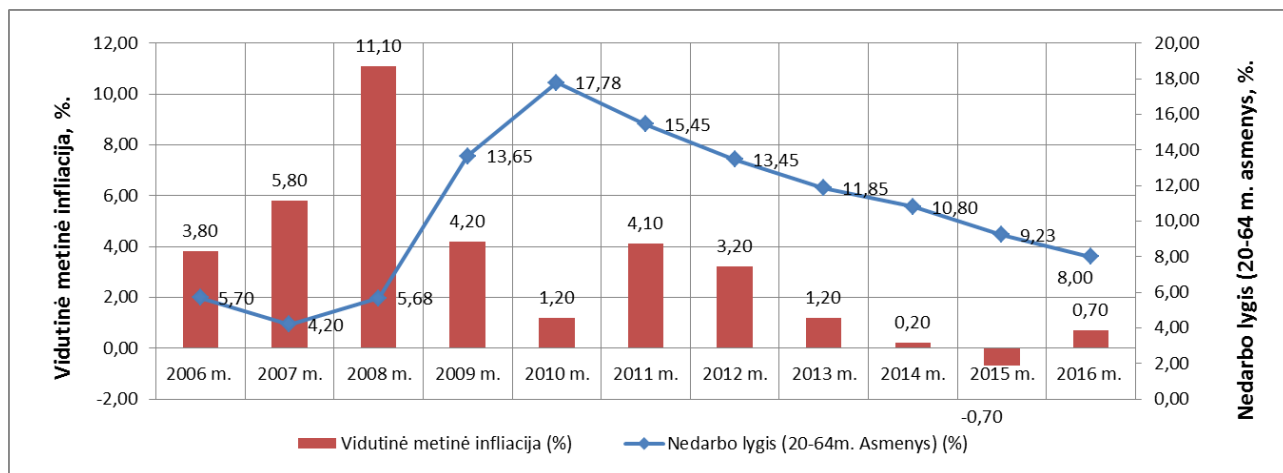
lemia didesnę šioje srityje veikiančių įmonių pelningumą, o tuo pačiu turi teigiamos įtakos ir kitiems vertinamiems įmonių finansinės būklės aspektams.

Atsižvelgiant į šiose srityse veiklą vykdančių Lietuvos įmonių finansinės būklės rodiklių kokybinį aspektą, tolimesnė analizė apima makroekonominių rodiklių apžvalgą bei kiekybinį šių rodiklių sąryšio vertinimą.

2.4. Lietuvos makroekonominė aplinka 2006–2016 m.

Siekiant įvertinti Lietuvos įmonių finansinių rodiklių ir šalies makroekonominių veiksnių sąryšį – būtina išanalizuoti pastarojo dešimtmečio šalies makroekonominės aplinkos tendencijas. Toliau pateikiama analizei atrinktų makroekonominių rodiklių apžvalga 2006–2016 m. laikotarpiu. Duomenys pateikiami ***E priede***.

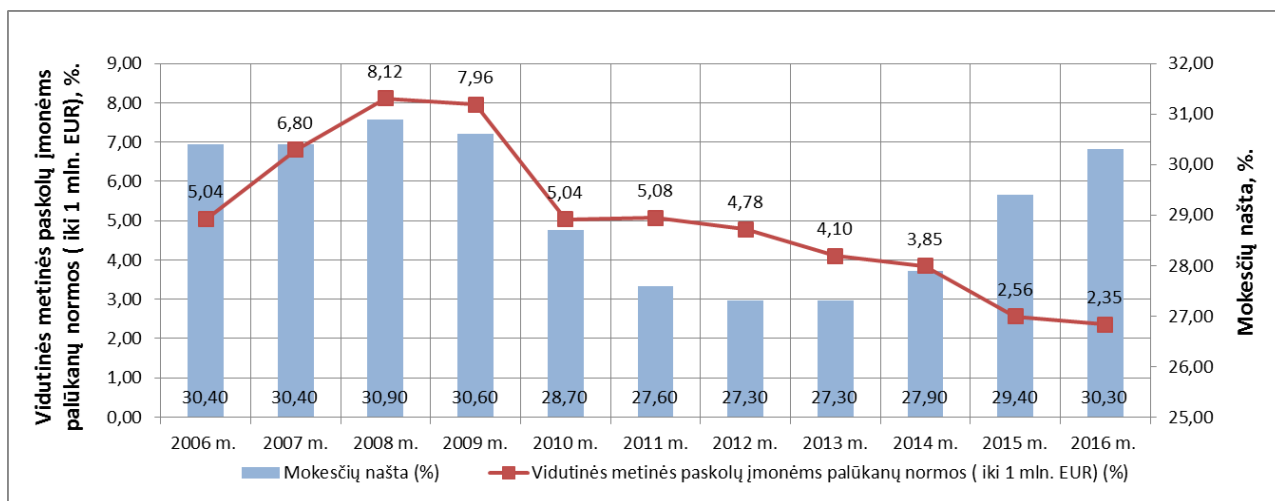
Paminėtina, jog per pastarąjį dešimtmetį Lietuvos ekonomikai teko susidurti su dideliais iššūkiais: nuo 2006-ųjų metų šalies makroekonomikos rodikliai gerėjo: mažėjo nedarbo lygis, BVP tenkančio 1 gyventojui augimas nagrinėjamu laikotarpiu buvo ypatingai nuožmus, o vidutinė metinė infliacija 2008 m. siekė 11,1 proc. ribą., todėl šalies ekonomika sparčiai vystėsi ir augo (žr. 10 pav.).

10 pav. Vidutinė metinė infliacija (proc.) ir nedarbo lygis (proc.) Lietuvoje, 2006–2016 m.
Šaltinis: parengta autorės (Lietuvos statistikos departamentas 2017)

Visgi, Lietuvos ekonomika, paskutinius porą metų besiplėtusi vienais sparčiausiu tempu Europos Sąjungoje savo pagreitį prarasti ėmė 2008 metais, o tais pačiais metais sprogęs nekilnojamojo turto rinkos burbulas ir kilusi Pasaulinė ekonominė krizė lėmė Lietuvos makroekonominės situacijos pablogėjimą. Lietuvos statistikos departamento duomenimis Lietuvos ekonomika per visus 2008 metus išaugo vos 3,2 proc. – mažiausiai nuo 1999 metų. Paminėtina, jog nuo 2009 m. vidutinės metinės paskolų palūkanų normos įmonėms įgavo mažėjimo tendenciją (žr. 11 pav.) dėl valiutų valdybos ir Europos centrinio banko vykdomos palūkanų normos mažinimo politikos. Nuo 2009 m. įmonėms taip pat sumažėjo mokestinė bazė – gyventojų pajamų mokesčio tarifas nukrito iki 15

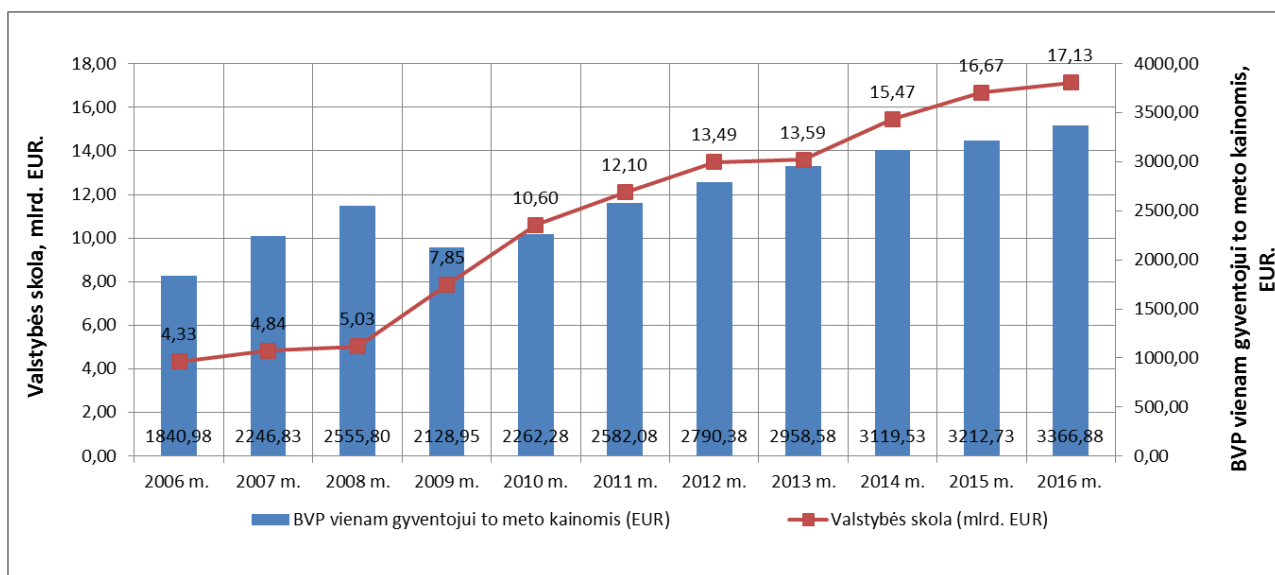
proc. (2006m. – 30 proc.), kuomet nuo pajamų mokesčio buvo atskirtos privalomojo sveikatos draudimo įmokos (Tamašauskienė, Žadvidaitė 2011).

11 pav. Vidutinės metinės paskolų įmonėms palūkanų normos (iki 1 mln. EUR) proc. ir mokesčių našta (proc.) Lietuvoje, 2006–2016 m.

Šaltinis: parengta autorės (Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos centrinis bankas 2017)

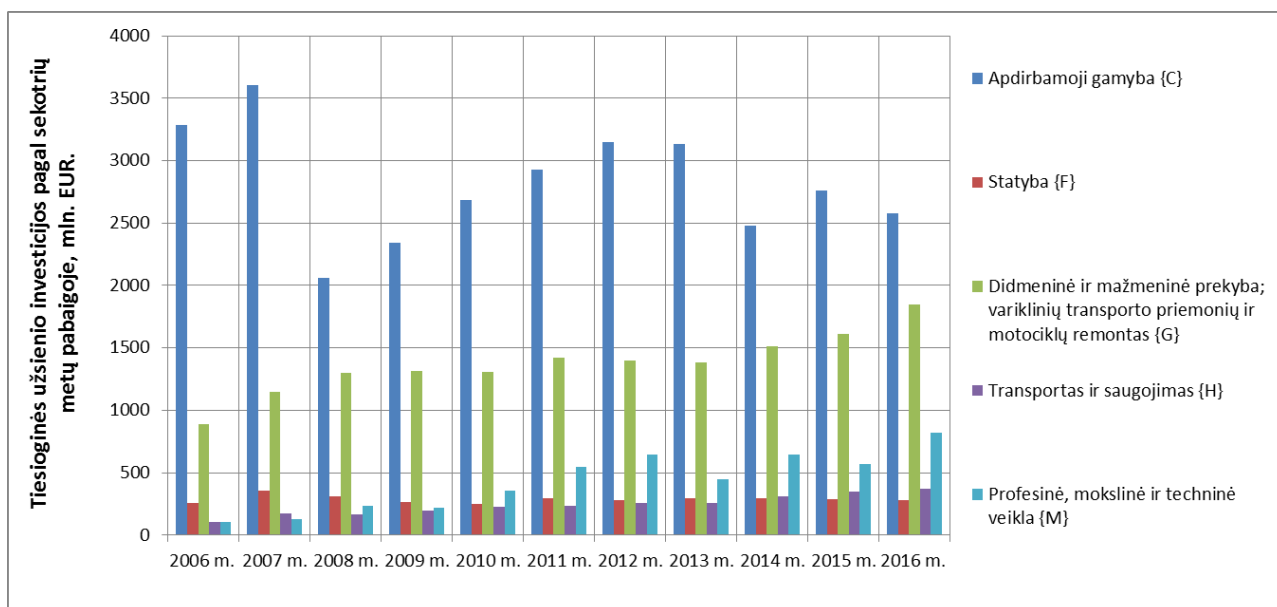
Akcentuotina, jog Lietuvos ekonomika po ekonominės krizės teigiamus atsigavimo ženklus pradėjo demonstruoti anksčiau nei tikėtasi. Nuo 2012 m. iki 2015 m. buvo fiksuojamas Lietuvos makroekonominių rodiklių gerėjimas: BVP, tenkančio 1 gyventojui, dydis nuo 2012 m. iki 2016 m. išaugo 17,1 proc., reikšmingai mažėjo nedarbo lygis bei mažėjo valstybės skolos augimo tempas (žr. 12 pav.).

12 pav. BVP, tenkančio vienam gyventojui to meto kainomis (EUR) ir valstybės skola (mlrd. EUR) Lietuvoje, 2006–2016 m.

Šaltinis: parengta autorės (Lietuvos statistikos departamentas 2017)

Analizuojant šalies makroekonomikos tendencijas, svarbu ištirti tiesioginių užsienio investicijų pasiskirstymą pagal sektorius (žr. 13 pav.). Iš pateikto paveikslo matoma, jog per pastaruosius dešimt metų daugiausiai investicijų pritraukė apdirbamosios gamybos (C) bei didmeninės ir mažmeninės prekybos ir kt. veiklos (G) sektoriuose veikiančios įmonės. Toks investicijų pasiskirstymas sietinas su šiuose sektoriuose veikiančia įmonių gausa. Analizuojant investicijų pasiskirstymą pastebima, jog nuo 2008 m. tiesioginių užsienio investicijų tempai sumažėjo visuose analizuojamuose sektoriuose, o sparčiausias investicijų augimas nuo 2010 m. fiksuojamas profesinės, mokslinės ir techninės veiklos (M) sektoriuje, tokį pokytį galima sieti su mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros projektų gausiu didėjimu šalyje.

13 pav. Tiesioginės užsienio investicijos pagal sektorių metų pabaigoje, mln. EUR, 2006–2016 m.
Šaltinis: parengta autorės (Lietuvos statistikos departamentas 2017)

Ištyrus 2006–2016 m. Lietuvos makroekonominių rodiklių pokyčius, galima teigti, jog per šį dešimtmetį Lietuvos ekonomikoje vyravusios skirtingos tendencijos turėjo didelę įtaką skirtingą veiklą vykdančioms įmonėms – šalies ekonominio pakilimo metu steigėsi ir plėtėsi verslai, tačiau 2009 m. niūrios šalies ekonomikos tendencijos lėmė verslų mažėjimo, bankroto bei atsakingesnio skolinimosi tendencijas. Paminėtina, jog šiuo metu Lietuvos ekonomikai demonstruojant teigiamus rezultatus – Lietuvos verslo sektoriuose taip pat fiksuojamos teigiamos rinkos plėtros tendencijos.

Įvertinus analizuojamuose sektoriuose veikiančių įmonių finansinių rodiklių kokybinį aspektą ir ištyrus šalies makroekonomikos tendencijas toliau atliekama Lietuvos įmonių finansinių rodiklių ir makroekonomikos veiksnių koreliacinė analizė.

2.5. Koreliacinė analizė, skirta ryšiui tarp kintamųjų įvertinti

Makroekonomikos veiksnių sąryšiui su prioritetiniuose sektoriuose Lietuvoje veiklą vykdančių įmonių finansiniais rodikliais įvertinimui buvo naudojami 2006–2016 m. laikotarpio suvestiniai statistiniai duomenys bei „Microsoft Excel“ ir „R“ programomis atlikta koreliacinė analizė.

Analizės metu tiriamas ryšys tarp apdirbamąją gamybą (C), didmeninę ir mažmeninę prekybą ir kt. (G), transporto ir saugojimo veiklą (H), statybos veiklą (F) bei profesinę ir mokslinę veiklą (M) vykdančių įmonių finansinių rodiklių (bendrojo pelningumo, bendrojo mokumo, viso turto apyvartumo, kritinio likvidumo) bei makroekonominių veiksnių: BVP, tenkančio vienam gyventojui kitimo tempų (proc.), nedarbo lygio (20–64 m. asmenys) (proc.), valstybės skolos nuo BVP kitimo tempų (proc.), infliacijos lygio (proc.), mokesčių naštos (proc.), paskolų įmonėms iki 1 mln. EUR palūkanų normų (proc.) bei tiesioginių užsienio investicijų kitimo tempų ekonominės veiklos sektoriuje (proc.). Visi analizei pasirinkti kintamieji yra realūs (kaip didėjimo tempas buvo apskaičiuoti trys rodikliai – BVP vienam gyventojui (tūkst. EUR), valstybės skola nuo BVP (Mlrd. EUR) bei tiesioginės užsienio investicijos sektoriuje (tūkst. EUR)). Analizei naudoti duomenys pateikiami **E,F prieduose**.

Ryšio stiprumui tarp kintamųjų vertinti buvo pasirinktas Pirsono koreliacijos koeficientas (vertinimas tiesinis ryšys), kurio kitimo ribos svyruoja intervale [-1;+1]. Analizės rezultatai pateikiami 5–joje lentelėje ir toliau komentuojami.

5 lentelė. Lietuvos įmonių finansinių rodiklių bei makroekonominių veiksnių ryšio koreliacinės analizės rezultatai

Šaltinis: sudaryta autorės (remiantis atliktu tyrimu 2017)

Makroekonominiai veiksniai	Bendrasis pelningumas (proc.)					Bendrasis mokumas				
	Apdirbamoji gamyba (C)	Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G)	Transportas ir saugojimas (H)	Statyba (F)	Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (M)	Apdirbamoji gamyba (C)	Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G)	Transportas ir saugojimas (H)	Statyba (F)	Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (M)
BVP 1 gyventojui (EUR) kitimo tempas (proc.)	0,0918	0,4485	0,6587	0,5125	-0,1149	0,6834	-0,2841	0,2531	-0,1873	-0,4800
Nedarbo lygis (20–64 m. asmenys) (proc.)	-0,5198	-0,6824	-0,4842	-0,9136	0,2478	0,0206	0,1236	-0,2639	-0,1553	0,5086
Valstybės skola nuo BVP (proc.)	0,0451	-0,8680	-0,7641	-0,4015	0,8056	0,7613	0,9382	0,5015	0,6999	0,1972
Vidutinė metinė infliacija (proc.)	-0,2533	0,7573	0,4888	0,2130	-0,3680	-0,6698	-0,7869	-0,6215	-0,5453	0,2554
Mokesčių našta (proc.)	0,6457	0,7073	0,3656	0,5126	-0,6464	0,0030	-0,3352	-0,0575	0,1062	-0,1659
Vidutinės metinės paskolų įmonėms palūkanų normos (iki 1 mln. EUR) (proc.)	-0,3251	0,6873	0,4744	0,0216	-0,5413	-0,8155	-0,8490	-0,8642	-0,7409	0,3376
Tiesioginių užsienio investicijų (EUR) į atitinkamą ekonominės veiklos sektorių kitimo tempas (proc.)	0,0969	0,7162	0,6002	0,5825	-0,0140	-0,1170	-0,1982	-0,0935	-0,2352	0,3287

5 lentelės tęsinys. Lietuvos įmonių finansinių rodiklių bei makroekonominių veiksnių ryšio koreliacinės analizės rezultatai

Šaltinis: sudaryta autorės (remiantis atliktu tyrimu 2017)

Makroekonominiai veiksniai	Viso turto apyvartumas (k.)					Kritinio likvidumo koeficientas				
	Apdirbamoji gamyba (C)	Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G)	Transportas ir saugojimas (H)	Statyba (F)	Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (M)	Apdirbamoji gamyba (C)	Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G)	Transportas ir saugojimas (H)	Statyba (F)	Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (M)
BVP 1 gyventojui (EUR) kitimo tempas (proc.)	0,2117	0,2528	0,2481	0,4605	0,5743	0,7250	0,0322	0,0643	-0,1392	-0,1987
Nedarbo lygis (20-64 m. asmenys) (proc.)	0,3178	-0,0044	0,2200	-0,7305	-0,5742	-0,0003	-0,1399	-0,2215	-0,0735	-0,1415
Valstybės skola nuo BVP (proc.)	0,5351	0,7211	0,7444	0,2833	-0,6158	0,7837	0,6948	0,7380	0,8348	-0,3495
Vidutinė metinė infliacija (proc.)	-0,1808	-0,5780	-0,4614	-0,1285	0,2033	-0,6427	-0,4357	-0,6380	-0,6669	0,1628
Mokesčių našta (proc.)	-0,8290	-0,6627	-0,7952	0,1590	0,3681	-0,0563	-0,2590	-0,0784	-0,1277	0,3162
Vidutinės metinės paskolų įmonėms palūkanų normos (iki 1 mln. EUR) (proc.)	-0,3972	-0,8132	-0,7144	-0,5254	0,1120	-0,8293	-0,5565	-0,8615	-0,8746	0,4840
Tiesioginių užsienio investicijų (EUR) į atitinkamą ekonominės veiklos sektorių kitimo tempas (proc.)	-0,3489	-0,1161	-0,2966	0,2471	-0,1753	-0,1861	0,1408	0,0583	-0,2269	-0,3068

*Reikšmės:

Koreliacijos koeficiento reikšmių skalė										
Labai stipri	Stipri	Vidutinė	Silpna	Labai silpna	Nėra ryšio	Labai silpna	Silpna	Vidutinė	Stipri	Labai stipri
-1	nuo -1 iki -0,7	nuo -0,7 iki -0,5	nuo -0,5 iki -0,2	nuo -0,2 iki 0	0	nuo 0 iki 0,2	nuo 0,2 iki 0,5	nuo 0,5 iki 0,7	nuo 0,7 iki 1	+1

Bendrojo pelningumo rodiklio ir vertinamų veiksnių koreliacinės analizės rezultatai:

- Įmonių bendrojo pelningumo rodiklis bei vertinami makroekonominiai rodikliai yra tarpiausiai susiję iš visų analizei pasirinktų finansinių rodiklių (atskiruose sektoriuose užfiksuotas vidutinis arba stiprus koreliacinis ryšys su visais vertinamais veiksniais).
- Stipriausias teigiamas koreliacinis ryšys užfiksuotas tarp profesinės, mokslinės veiklos (M) sektoriuje veikiančių įmonių bendrojo pelningumo rodiklio ir valstybės skolos nuo BVP (0,806), stipriausias neigiamas – tarp statybos sektoriaus įmonių (F) ir nedarbo lygio (-0,914).
- Silpniausias teigiamas koreliacinis ryšys užfiksuotas tarp statybos (F) sektoriuje veikiančių įmonių bendrojo pelningumo rodiklio ir vidutinių bankų paskolų palūkanų normos (0,022), neigiamas – tarp profesinės, mokslinės veiklos (M) sektoriaus įmonių ir tiesioginių užsienio investicijų (-0,014).
- Tarp bendrojo pelningumo rodiklio ir mokesčių naštos (proc.) užfiksuotas vidutinis arba stiprus koreliacinis ryšys visuose sektoriuose, išskyrus transporto (F) sektorių. Visuose sektoriuose užfiksuota tiesioginio ryšio priklausomybė, išskyrus profesinės, mokslinės ir kt. (M) sektorių.

- Tarp bendrojo pelningumo rodiklio ir nedarbo lygio (proc.) užfiksuota vidutinė ir stipri atvirkštinė koreliacija trijuose sektoriuose.
- Tarp bendrojo pelningumo rodiklio bei tiesioginių užsienio investicijų kitimo tempų (proc.) užfiksuota vidutinė ir stipri tiesioginė koreliacija trijuose sektoriuose.

Bendrojo mokumo rodiklio ir vertinamų veiksmų koreliacinės analizės rezultatai:

- Įmonių bendrojo mokumo rodiklis bei vertinami makroekonominiai rodikliai yra susiję (atskiruose sektoriuose užfiksuotas vidutinis arba stiprus ryšys su 5 iš 7 vertinamų veiksmų).
- Reikšmingas koreliacinis ryšys neužfiksuotas nei viename vertinamame sektoriuje tarp bendrojo mokumo rodiklio ir mokesčių naštos (proc.) bei tarp bendrojo mokumo rodiklio ir tiesioginių užsienio investicijų į sektorių kitimo tempų (proc.).
- Stipriausias teigiamas koreliacinis ryšys užfiksuotas tarp didmeninės ir mažmeninės prekybos (G) sektoriuje veikiančių įmonių bendrojo mokumo rodiklio ir valstybės skolos nuo BVP kitimo tempų (0,938), stipriausias neigiamas – tarp transporto ir saugojimo (H) sektoriaus įmonių ir vidutinių bankų paskolų palūkanų normos (-0,864).
- Silpniausias teigiamas koreliacinis ryšys užfiksuotas tarp apdirbamosios gamybos (C) sektoriuje veikiančių įmonių bendrojo mokumo rodiklio ir nedarbo lygio (0,021), neigiamas – tarp transporto ir saugojimo (H) sektoriaus įmonių ir tiesioginių užsienio investicijų į sektorių (-0,094).
- Tarp bendrojo mokumo rodiklio ir valstybės skolos nuo BVP (proc.) užfiksuotas tiesioginis vidutinis arba stiprus koreliacinis ryšys visuose sektoriuose, išskyrus profesinės, mokslinės ir techninės veiklos sektorių (M).
- Tarp bendrojo mokumo rodiklio ir vidutinės metinės infliacijos (proc.) užfiksuotas vidutinis arba stiprus atvirkštinis koreliacinis ryšys visuose sektoriuose, išskyrus profesinės, mokslinės ir techninės veiklos sektorių (M).
- Tarp bendrojo mokumo rodiklio bei vidutinės metinės bankų paskolų palūkanų normos įmonėms (proc.) užfiksuotas atvirkštinis vidutinis arba stiprus koreliacinis ryšys visuose sektoriuose, išskyrus profesinės, mokslinės ir techninės veiklos sektorių (M).

Viso turto apyvartumo koeficiento ir vertinamų veiksmų koreliacinės analizės rezultatai:

- Įmonių viso turto apyvartumo koeficientas bei vertinami makroekonominiai rodikliai yra susiję (atskiruose sektoriuose užfiksuotas vidutinis arba stiprus ryšys su 5 iš 7 vertinamų veiksmų).
- Reikšmingas koreliacinis ryšys neužfiksuotas nei viename vertinamame sektoriuje tarp viso turto apyvartumo koeficiento ir vidutinės metinės infliacijos (proc.) bei tarp viso turto apyvartumo koeficiento ir tiesioginių užsienio investicijų į sektorių kitimo tempų (proc.)

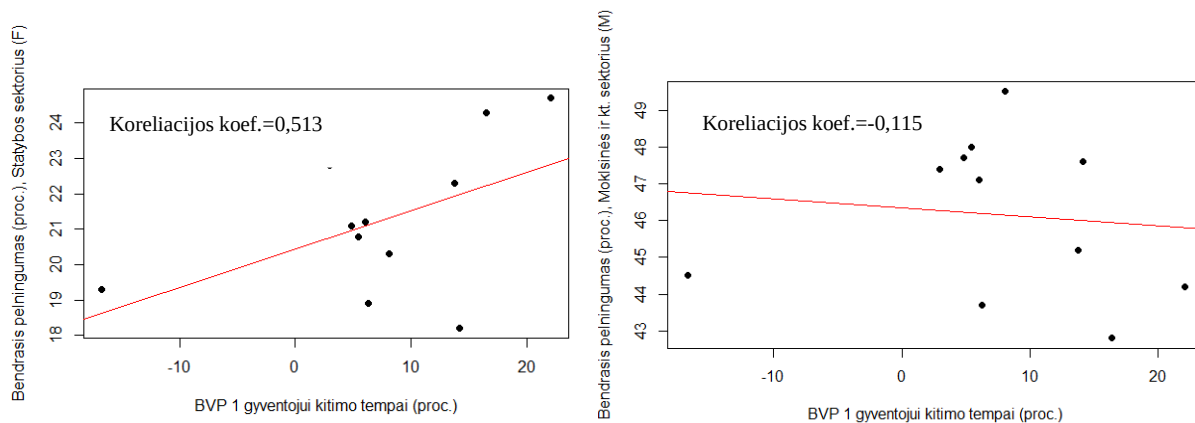
- Stipriausias teigiamas koreliacinis ryšys užfiksuotas tarp transporto ir saugojimo (H) sektoriuje veikiančių įmonių viso turto apyvartumo koeficiento ir valstybės skolos nuo BVP (0,744), stipriausias neigiamas – tarp apdirbamosios gamybos (C) sektoriaus įmonių ir mokesčių naštos (-0,829).
- Silpniausias teigiamas koreliacinis ryšys užfiksuotas tarp profesinės, mokslinės ir kt. (M) sektoriuje veikiančių įmonių viso turto apyvartumo koeficiento ir vidutinių bankų paskolų palūkanų normos (0,112), neigiamas – tarp didmeninės ir mažmeninės prekybos (G) sektoriaus įmonių ir nedarbo lygio (-0,004).
- Tarp viso turto apyvartumo koeficiento ir valstybės skolos nuo BVP (proc.) užfiksuotas vidutinis arba stiprus koreliacinis ryšys visuose sektoriuose, išskyrus statybos sektorių (F).
- Tarp viso turto apyvartumo koeficiento bei mokesčių naštos (proc.) užfiksuota vidutinė ir stipri atvirkštinė koreliacija trijuose sektoriuose.
- Tarp viso turto apyvartumo koeficiento bei vidutinės metinės paskolų palūkanų normos įmonėms (proc.) užfiksuota atvirkštinė vidutinė ir stipri koreliacija trijuose sektoriuose.

Kritinio likvidumo koeficiento ir vertinamų veiksnių koreliacinės analizės rezultatai:

- Įmonių kritinio likvidumo koeficientas bei vertinami makroekonominiai rodikliai yra mažiausiai susiję iš visų analizei pasirinktų finansinių rodiklių (atskiruose sektoriuose užfiksuotas vidutinis arba stiprus ryšys su 4 iš 7 vertinamų veiksnių).
- Reikšmingas koreliacinis ryšys neužfiksuotas nei viename vertinamame sektoriuje tarp kritinio likvidumo koeficiento ir nedarbo lygio (proc.), tarp kritinio likvidumo koeficiento ir mokesčių naštos nuo BVP (proc.) bei tarp kritinio likvidumo koeficiento ir tiesioginių užsienio investicijų į sektorių kitimo tempų (proc.).
- Stipriausias teigiamas koreliacinis ryšys užfiksuotas tarp statybos (F) sektoriuje veikiančių įmonių kritinio likvidumo koeficiento ir valstybės skolos nuo BVP (0,835), stipriausias neigiamas – tarp statybos (F) sektoriaus įmonių ir vidutinių bankų paskolų palūkanų normos (-0,875).
- Silpniausias teigiamas koreliacinis ryšys užfiksuotas tarp didmeninės ir mažmeninės prekybos (G) sektoriuje veikiančių įmonių kritinio likvidumo koeficiento ir tiesioginių užsienio investicijų į sektorių (0,141), neigiamas – tarp apdirbamosios gamybos (C) sektoriaus įmonių ir nedarbo lygio (-0,0003).
- Tarp kritinio likvidumo koeficiento ir valstybės skolos nuo BVP (proc.) užfiksuotas tiesioginis vidutinis arba stiprus koreliacinis ryšys visuose sektoriuose, išskyrus profesinės, mokslinės ir techninės veiklos sektorių (M).

- Tarp kritinio likvidumo koeficiento ir vidutinės metinės paskolų palūkanų normos įmonėms (proc.) užfiksuotas atvirkštinis vidutinis arba stiprus koreliacinis ryšys visuose sektoriuose, išskyrus profesinės, mokslinės ir techninės veiklos sektorių (M).
- Tarp kritinio likvidumo koeficiento bei vidutinės metinės infliacijos (proc.) užfiksuota atvirkštinė vidutinė ir stipri koreliacija trijuose sektoriuose.

Vertinant skirtingų finansinių rodiklių sąsajas su makroekonominiais veiksniais pastebėta, jog tie patys makroekonominiai veiksniai turi skirtingus ryšius su skirtingą veiklą vykdančių įmonių finansiniais rodikliais, pavyzdžiui, tarp įmonių, veikiančių statybos (F) sektoriuje, bendrojo pelningumo bei BVP, tenkančio vienam gyventojui, pokyčių rodiklių buvo užfiksuota tiesioginė priklausomybė (0,5125), tuo tarpu tarp šio rodiklio bei įmonių, veiklą vykdančių profesinėje ir mokslinėse (M) srityse, užfiksuota atvirkštinė priklausomybė (-0,1149) (žr. 14 pav.).

14 pav. Bendrojo pelningumo rodiklio ir BVP, tenkančio 1 gyventojui, kitimo tempų (proc.) priklausomybė statybos (F) ir mokslinės veiklos (M) sektoriuose, 2006–2016 m.

Šaltinis: parengta autorės (remiantis atliktu tyrimu 2017)

Remiantis šiais rezultatais galima teigti, jog tiriamu laikotarpiu mažėjant BVP augimo tempams – statybų sektoriuje veiklą vykdančių įmonių pelningumas mažėjo, o mokslinę veiklą vykdančių įmonių pelningumas didėjo. Nors remiantis makroekonominėmis minties teorijomis šalies ekonominės situacijos blogėjimas turi neigiamą įtaką įmonių rezultatams, tokį rezultatų nuokrypį galima pagrįsti tuo, jog analizei pasitelkti duomenys apėmė krizinį laikotarpį (2008–2009 m.), kuris mokslinę veiklą vykdančių įmonių veiklos rezultatus paveikė mažiausiai.

Atsižvelgus į koreliacinės analizės metu nustatytą reikšmingą įmonių finansinių rodiklių bei makroekonominių veiksnių sąryšį visuose vertinamuosiuose sektoriuose toliau vertinama šių makroekonominių veiksnių įtaka įmonių finansiniams rodikliams.

2.6. Regresinė analizė, skirta veiksmų įtakai vertinti

Pasitelkus regresinės analizės modelį buvo atliktas Lietuvos įmonių finansinių rodiklių bei makroekonominių veiksmų įtakos vertinimo tyrimas. Regresinės analizės metodas remiasi ekonominių procesų ir veiksmų tarpusavio sąveikos ir ryšių matematiniu įvertinimu. Įvertinta regresijos lygtis apibrėžia sąryšį tarp veiksmų ir leidžia nustatyti, kaip keičiasi nagrinėjamo ekonominio reiškinių vidutinė reikšmė, kintant jam įtakos turintiems veiksmams (Karpuškienė 2013).

Mokslinėje literatūroje šalies ekonominės būklės įtaka įmonių finansinės veiklos rezultatams yra mažai ištirta, taip pat nebuvo aptiktas atliktas kompleksinis prioritetingose ūkio šakose veiklą vykdančių įmonių finansinių rodiklių bei makroekonominių veiksmų sąryšio vertinimo tyrimas, kuris leistų identifikuoti ryšio sąsajas tarp vertinamų veiksmų. Atsižvelgus į tai – tyrimo **objektu** tapo penkiuose prioritetinguose sektoriuose veikiančių Lietuvos įmonių finansinių rodiklių bei fundamentaliųjų makroekonominių veiksmų priklausomybė.

Tyrimo tikslas – matematiškai įvertinti fundamentaliųjų veiksmų įtaką įmonių bendrojo pelningumo, bendrojo mokumo, viso turto apyvartumo ir kritinio likvidumo rodikliams 2006–2016 m. laikotarpiu.

Tyrimo uždaviniai:

- Atskleisti bendrus veiksmus, turinčius didžiausią ir mažiausią įtaką įmonių finansiniams rodikliams;
- Atskleisti fundamentaliuosius veiksmus, turinčius didžiausią ir mažiausią įtaką įmonių finansiniams rodikliams, veikiančioms skirtinguose sektoriuose.

Tyrimo duomenys ir metodologija: ekonometrinio modelio sudarymui naudojami 2006–2016 m. suvestiniai statistiniai duomenys (tie patys duomenys buvo naudojami atliekant koreliacinę analizę), pateikiami **E, F prieduose**. Atliekant tyrimą naudojama 11 stebinių. Regresijos modeliui įvertinti pasirinktas tikėtinas apibendrintas mažiausiųjų kvadratų metodas. Duomenys apdorojami statistine programa „R“.

Fundamentaliųjų veiksmų įtakos įmonių finansiniams rodikliams vertinimui buvo sudaryti tiesiniai modeliai, pateikti žemiau:

5. Formulė – Įmonių bendrojo pelningumo rodiklis ekonominės veiklos sektoriuje:

$$Y_{PELN} = B_1 * X_{BVP} + B_2 * X_{NEDA} + B_3 * X_{SKOLA} + B_4 * X_{INFL} + B_5 * X_{MOKES} + B_6 * X_{PASK} + B_7 * X_{INVEST} + B_8 \quad (5)$$

6. Formulė – Įmonių bendrojo mokumo rodiklis ekonominės veiklos sektoriuje:

$$Y_{MOK} = B_1 * X_{BVP} + B_2 * X_{NEDA} + B_3 * X_{SKOLA} + B_4 * X_{INFL} + B_5 * X_{MOKES} + B_6 * X_{PASK} + B_7 * X_{INVEST} + B_8 \quad (6)$$

7. Formulė – Įmonių viso turto apyvartumo koeficientas ekonominės veiklos sektoriuje:

$$Y_{APYV} = B_1 * X_{BVP} + B_2 * X_{NEDA} + B_3 * X_{SKOLA} + B_4 * X_{INFL} + B_5 * X_{MOKES} + B_6 * X_{PASK} + B_7 * X_{INVEST} + B_8 \quad (7)$$

8. Formulė – Įmonių kritinio likvidumo koeficientas ekonominės veiklos sektoriuje:

$$Y_{LIKV} = B_1 * X_{BVP} + B_2 * X_{NEDA} + B_3 * X_{SKOLA} + B_4 * X_{INFL} + B_5 * X_{MOKES} + B_6 * X_{PASK} + B_7 * X_{INVEST} + B_8 \quad (8)$$

***Reikšmės:**

Y_{PELN} – Įmonių bendrojo pelningumo rodiklis ekonominės veiklos sektoriuje;

Y_{MOK} – Įmonių bendrojo mokumo rodiklis ekonominės veiklos sektoriuje;

Y_{APYV} – Įmonių viso turto apyvartumo koeficientas ekonominės veiklos sektoriuje;

Y_{LIKV} – Įmonių kritinio likvidumo koeficientas ekonominės veiklos sektoriuje;

B₁ – BVP, tenkančio vienam gyventojui, poveikis;

B₂ – Nedarbo lygio pokyčių įtaka;

B₃ – Valstybės skolos poveikis;

B₄ – Infliacijos įtaka;

B₅ – Mokesčių naštos įtaka;

B₆ – Vidutinės paskolų palūkanų normos kitimo įtaka;

B₇ – Tiesioginių užsienio investicijų įtaka;

B₈ – Laisvasis narys, kuris paaiškina įmonių tiriamo finansinio rodiklio pokyčius kitais veiksniais, neįtrauktais į šį modelį.

Sudarius modelius, buvo tikrinamos hipotezės apie parametrų (veiksnių) reikšmingumą:

H₀: B₁, B₂, B₃, B₄, B₅, B₆, B₇ = 0 (veiksniai neturi įtakos vertinamo įmonių finansinio rodiklio reikšmei);

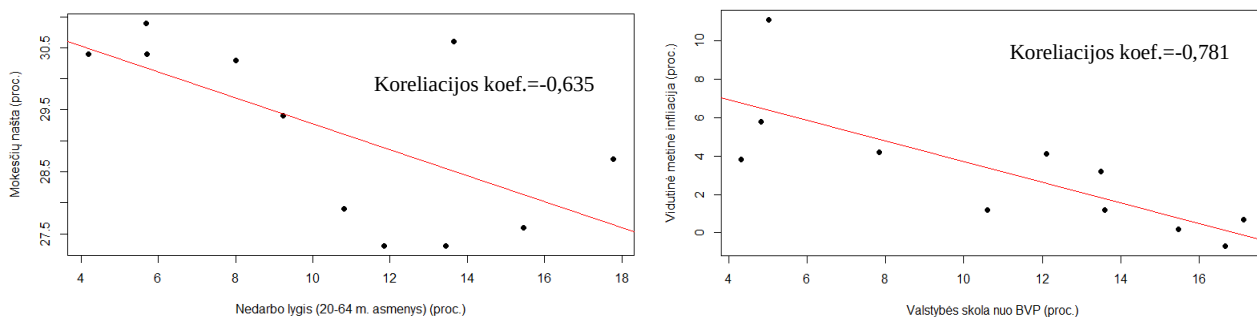
H₁: B₁, B₂, B₃, B₄, B₅, B₆, B₇ <> 0 (nelygu nuliui); (veiksniai turi įtakos vertinamo įmonių finansinio rodiklio reikšmei).

Įvertinus šiuos tiesinius modelius buvo gautos didelės standartinės paklaidos, koeficientai - nereikšmingi, tačiau determinacijos koeficientai (R^2) labai dideli – 0,950, 0,981, 0,934 ir t.t. Atsižvelgus į tai, buvo daroma prielaida, jog modeliuose yra multikolinearumas – labai stiprus ryšys tarp nepriklausomų kintamųjų. Šį teiginį pagrindžia koreliacijos koeficientai, pateikti 6-tojoje lentelėje.

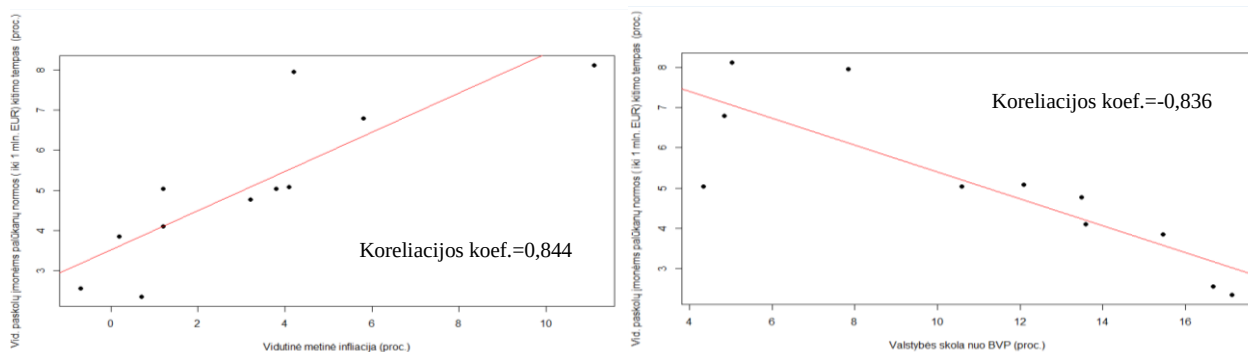
6 lentelė. Multikolinearumas ekonometriniam modelyje
Šaltinis: sudaryta autorės (remiantis atliktu tyrimu 2017)

Priklausomi kintamieji (x)	BVP 1 gyventojui (EUR) kitimo tempas (proc.)	Nedarbo lygis (20-64 m. asmenys) (proc.)	Valstybės skola nuo BVP (proc.)	Vidutinė metinė infliacija (proc.)	Mokesčių našta (proc.)	Vidutinės metinės paskolų įmonėms palūkanų normos (iki 1 mln. EUR) kitimo tempas (proc.)
BVP 1 gyventojui (EUR) kitimo tempas (proc.)		-0,4707	-0,3258	0,3337	-0,3089	-0,0177
Nedarbo lygis (20-64 m. asmenys) (proc.)	-0,471		0,388	-0,3905	-0,6348	-0,1078
Valstybės skola nuo BVP (proc.)	-0,3258	0,3880		-0,7805	-0,5644	-0,8363
Vidutinė metinė infliacija (proc.)	0,3337	-0,3905	-0,7805		0,4697	0,8444
Mokesčių našta (proc.)	-0,0389	-0,6384	-0,5644	0,4697		0,4256
Vidutinės metinės paskolų įmonėms palūkanų normos (iki 1 mln. EUR) (proc.)	-0,0177	-0,1078	-0,8363	0,8444	0,4256	
Tiesioginių užsienio investicijų (EUR) į atitinkamą ekonominės veiklos sektorių kitimo tempo vidurkis (proc.)	0,11504	-0,2351	-0,2693	0,4429	0,2042	0,0785

Paminėtina, jog dėl modeliuose užfiksuoto multikolinearumo kintamieji kai kuriais atvejais turi daugiau įtakos vienas kito pokyčiams negu priklausomojo pokyčiui. Pavyzdžiui: tiesiniame kritinio likvidumo koeficiento ir makroekonominių veiksnių sąryšio vertinimo modelyje tarp kritinio likvidumo koeficiento (priklausomas kintamasis) bei mokesčių naštos (proc.) (nepriklausomas kintamasis) užfiksuotas labai silpnas arba silpnas ryšys visuose vertinamuose sektoriuose (vidutiniškai: -0,041), o tarp dviejų nepriklausomų kintamųjų – mokesčių naštos (proc.) bei nedarbo lygio (proc.) užfiksuotas vidutinio stiprumo atvirkštinės priklausomybės ryšys. Multikolinearumas taip pat užfiksuotas tarp valstybės skolos nuo BVP kitimo tempų (proc.) bei vidutinės metinės infliacijos (proc.), tarp valstybės skolos nuo BVP kitimo tempų (proc.) bei vidutinių metinių paskolų įmonėms palūkanų normų (proc.), tarp vidutinės metinės infliacijos (proc.) bei vidutinių metinių paskolų įmonėms palūkanų normų (proc.). Šie ryšiai vaizduojami 15–ajame paveiksle.

15 pav. Koreliacinės analizės diagramos tarp nepriklausomų kintamųjų
Šaltinis: parengta autorės (remiantis atliktu tyrimu 2017)

15 pav. tęsinys. Koreliacinės analizės diagramos tarp nepriklausomų kintamųjų
Šaltinis: *parengta autorės (remiantis atliktu tyrimu 2017)*

Akcentuotina, jog multikolinearumas nėra pageidaujamas, nes negalima tiksliai apskaičiuoti parametrų įverčių (Karpuškienė, 2013). Būtent dėl to, vertinant veiksnių sąryšio priklausomybę, buvo pasirinkti modeliai, šalinantys multikolinearumą (žr. 7 lent.).

7 lentelė. Multikolinearumo ekonometriniam modelyje šalinimas
Šaltinis: *sudaryta autorės (remiantis atliktu tyrimu 2017)*

Bendrojo pelningumo rodiklis						
Ekonominės veiklos sektorius	Pasirinktas modelis:	Pašalinto veiksnio įtaka:	Determinacijos koef. (R ²) pirmajame modelyje	Determinacijos koef. (R ²) pasirinktame modelyje	Paklaidos pirmajame modelyje	Paklaidos pasirinktame modelyje
Apdirbamoji gamyba (C)	$Y_{PENL} / X_{PASKL} = B_1 * X_{BVP} / X_{PASKL} + B_2 * X_{NEDA} / X_{PASKL} + B_3 * X_{SKOLA} / X_{PASKL} + B_4 * X_{INFL} / X_{PASKL} + B_5 * X_{MOKES} / X_{PASKL} + B_6 * X_{PASKL} / X_{PASKL} + B_7 * X_{INVEST} / X_{PASKL} + B_8$	Vidutinės paskolų palūkanų normos (proc.)	0,806	0,999	0,776	0,076
Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G)	$Y_{PENL} / X_{MOKES} = B_1 * X_{BVP} / X_{MOKES} + B_2 * X_{NEDA} / X_{MOKES} + B_3 * X_{SKOLA} / X_{MOKES} + B_4 * X_{INFL} / X_{MOKES} + B_5 * X_{MOKES} / X_{MOKES} + B_6 * X_{PASKL} / X_{MOKES} + B_7 * X_{INVEST} / X_{MOKES} + B_8$	Mokesčių našta (proc.)	0,832	0,950	0,538	0,007
Transportas ir saugojimas (H)	$Y_{PENL} / X_{INFL} = B_1 * X_{BVP} / X_{INFL} + B_2 * X_{NEDA} / X_{INFL} + B_3 * X_{SKOLA} / X_{INFL} + B_4 * X_{INFL} / X_{INFL} + B_5 * X_{MOKES} / X_{INFL} + B_6 * X_{PASKL} / X_{INFL} + B_7 * X_{INVEST} / X_{INFL} + B_8$	Vidutinė metinė infliacija (proc.)	0,728	0,998	0,746	0,378
Statyba (F)	$Y_{PENL} / X_{SKOLA} = B_1 * X_{BVP} / X_{SKOLA} + B_2 * X_{NEDA} / X_{SKOLA} + B_3 * X_{SKOLA} / X_{SKOLA} + B_4 * X_{INFL} / X_{SKOLA} + B_5 * X_{MOKES} / X_{SKOLA} + B_6 * X_{PASKL} / X_{SKOLA} + B_7 * X_{INVEST} / X_{SKOLA} + B_8$	Valstybės skolos nuo BVP kitimo tempai (proc.)	0,890	0,999	0,699	0,053
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (M)	$Y_{PENL} / X_{MOKES} = B_1 * X_{BVP} / X_{MOKES} + B_2 * X_{NEDA} / X_{MOKES} + B_3 * X_{SKOLA} / X_{MOKES} + B_4 * X_{INFL} / X_{MOKES} + B_5 * X_{MOKES} / X_{MOKES} + B_6 * X_{PASKL} / X_{MOKES} + B_7 * X_{INVEST} / X_{MOKES} + B_8$	Mokesčių našta (proc.)	0,795	0,968	0,975	0,025

7 lentelės tęsinys. Multikolinearumo ekonometriniam modelyje šalinimas
Šaltinis: sudaryta autorės (remiantis atliktu tyrimu 2017)

Bendrojo mokumo rodiklis						
Ekonominės veiklos sektorius	Pasirinktas modelis:	Pašalinto veiksnio įtaka:	Determinacijos koef. (R2) pirmajame modelyje	Determinacijos koef. (R2) pasirinktame modelyje	Paklaida pirmajame modelyje	Paklaida pasirinktame modelyje
Apdirbamoji gamyba (C)	$Y_{MOK} / X_{SKOLA} = B_1 * X_{BVP} / X_{SKOLA} + B_2 * X_{NEDA} / X_{SKOLA} + B_3 / X_{SKOLA} + B_4 * X_{INFL} / X_{SKOLA} + B_5 * X_{MOKES} / X_{SKOLA} + B_6 * X_{PASKL} / X_{SKOLA} + B_7 * X_{INVEST} / X_{SKOLA} + B_8$	Valstybės skolos nuo BVP kitimo tempai (proc.)	0,958	0,997	0,029	0,001
Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G)	$Y_{MOK} / X_{SKOLA} = B_1 * X_{BVP} / X_{SKOLA} + B_2 * X_{NEDA} / X_{SKOLA} + B_3 / X_{SKOLA} + B_4 * X_{INFL} / X_{SKOLA} + B_5 * X_{MOKES} / X_{SKOLA} + B_6 * X_{PASKL} / X_{SKOLA} + B_7 * X_{INVEST} / X_{SKOLA} + B_8$	Valstybės skolos nuo BVP kitimo tempai (proc.)	0,976	0,999	0,013	0,001
Transportas ir saugojimas (H)	$Y_{MOK} / X_{INVEST} = B_1 * X_{BVP} / X_{INVEST} + B_2 * X_{NEDA} / X_{INVEST} + B_3 * X_{SKOLA} / X_{INVEST} + B_4 * X_{INFL} / X_{INVEST} + B_5 * X_{MOKES} / X_{INVEST} + B_6 * X_{PASKL} / X_{INVEST} + B_7 / X_{INVEST} + B_8$	Tiesioginių užsienio investicijų į sektorių kitimo tempai (proc.)	0,848	0,999	0,047	0,004
Statyba (F)	$Y_{MOK} / X_{INFL} = B_1 * X_{BVP} / X_{INFL} + B_2 * X_{NEDA} / X_{INFL} + B_3 * X_{SKOLA} / X_{INFL} + B_4 / X_{INFL} + B_5 * X_{MOKES} / X_{INFL} + B_6 * X_{PASKL} / X_{INFL} + B_7 * X_{INVEST} / X_{INFL} + B_8$	Vidutinė metinė infliacija (proc.)	0,742	0,993	0,079	0,086
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (M)	$Y_{MOK} / X_{NEDA} = B_1 * X_{BVP} / X_{NEDA} + B_2 / X_{NEDA} + B_3 * X_{SKOLA} / X_{NEDA} + B_4 * X_{INFL} / X_{NEDA} + B_5 * X_{MOKES} / X_{NEDA} + B_6 * X_{PASKL} / X_{NEDA} + B_7 * X_{INVEST} / X_{NEDA} + B_8$	Nedarbo lygis (proc.)	0,990	0,998	0,081	0,002

7 lentelės tęsinys. Multikolinearumo ekonometriniam modelyje šalinimas
Šaltinis: sudaryta autorės (remiantis atliktu tyrimu 2017)

Viso turto apyvartumo koeficientas						
Ekonominės veiklos sektorius	Pasirinktas modelis:	Pašalinto veiksnio įtaka:	Determinacijos koef. (R2) pirmajame modelyje	Determinacijos koef. (R2) pasirinktame modelyje	Paklaida pirmajame modelyje	Paklaida pasirinktame modelyje
Apdirbamoji gamyba (C)	$Y_{APYV} / X_{SKOLA} =$ $B_1 * X_{BVP} / X_{SKOLA} + B_2 * X_{NEDA} / X_{SKOLA} + B_3 / X_{SKOLA} + B_4 * X_{INFL} / X_{SKOLA} + B_5 * X_{MOKES} / X_{SKOLA} + B_6 * X_{PASKL} / X_{SKOLA} + B_7 * X_{INVEST} / X_{SKOLA} + B_8$	Valstybės skolos nuo BVP kitimo tempai (proc.)	0,911	0,998	0,059	0,004
Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G)	$Y_{APYV} / X_{MOKES} =$ $B_1 * X_{BVP} / X_{MOKES} + B_2 * X_{NEDA} / X_{MOKES} + B_3 * X_{SKOLA} / X_{MOKES} + B_4 * X_{INFL} / X_{MOKES} + B_5 / X_{MOKES} + B_6 * X_{PASKL} / X_{MOKES} + B_7 * X_{INVEST} / X_{MOKES} + B_8$	Mokesčių našta (proc.)	0,950	0,997	0,042	0,001
Transportas ir saugojimas (H)	$Y_{APYV} / X_{MOKES} =$ $B_1 * X_{BVP} / X_{MOKES} + B_2 * X_{NEDA} / X_{MOKES} + B_3 * X_{SKOLA} / X_{MOKES} + B_4 * X_{INFL} / X_{MOKES} + B_5 / X_{MOKES} + B_6 * X_{PASKL} / X_{MOKES} + B_7 * X_{INVEST} / X_{MOKES} + B_8$	Mokesčių našta (proc.)	0,981	0,9943	0,017	0,001
Statyba (F)	$Y_{APYV} / X_{INVEST} =$ $B_1 * X_{BVP} / X_{INVEST} + B_2 * X_{NEDA} / X_{INVEST} + B_3 * X_{SKOLA} / X_{INVEST} + B_4 * X_{INFL} / X_{INVEST} + B_5 * X_{MOKES} / X_{INVEST} + B_6 * X_{PASKL} / X_{INVEST} + B_7 / X_{INVEST} + B_8$	Tiesioginių užsienio investicijų į sektorių kitimo tempai (proc.)	0,934	0,999	0,053	0,013
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (M)	$Y_{APYV} / X_{MOKES} =$ $B_1 * X_{BVP} / X_{MOKES} + B_2 * X_{NEDA} / X_{MOKES} + B_3 * X_{SKOLA} / X_{MOKES} + B_4 * X_{INFL} / X_{MOKES} + B_5 / X_{MOKES} + B_6 * X_{PASKL} / X_{MOKES} + B_7 * X_{INVEST} / X_{MOKES} + B_8$	Mokesčių našta (proc.)	0,843	0,984	0,034	0,001

7 lentelės tęsinys. Multikolinearumo ekonometriniam modelyje šalinimas

Šaltinis: sudaryta autorės (remiantis atliktu tyrimu 2017)

Kritinio likvidumo koeficientas						
Ekonominės veiklos sektorius	Pasirinktas modelis:	Pašalinto veiksnio įtaka:	Determinacijos koef. (R ²) pirmajame modelyje	Determinacijos koef. (R ²) pasirinktame modelyje	Paklaida pirmajame modelyje	Paklaida pasirinktame modelyje
Apdirbamoji gamyba (C)	$\frac{Y_{LIKV}}{X_{NEDA}} = B_1 * \frac{X_{BVP}}{X_{NEDA}} + B_2 / X_{NEDA} + B_3 * \frac{X_{SKOLA}}{X_{NEDA}} + B_4 * \frac{X_{INFL}}{X_{NEDA}} + B_5 * \frac{X_{MOKES}}{X_{NEDA}} + B_6 * \frac{X_{PASKL}}{X_{NEDA}} + B_7 * \frac{X_{INVEST}}{X_{NEDA}} + B_8$	Nedarbo lygis (proc.)	0,914	0,998	0,034	0,002
Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G)	$\frac{Y_{LIKV}}{X_{NEDA}} = B_1 * \frac{X_{BVP}}{X_{NEDA}} + B_2 / X_{NEDA} + B_3 * \frac{X_{SKOLA}}{X_{NEDA}} + B_4 * \frac{X_{INFL}}{X_{NEDA}} + B_5 * \frac{X_{MOKES}}{X_{NEDA}} + B_6 * \frac{X_{PASKL}}{X_{NEDA}} + B_7 * \frac{X_{INVEST}}{X_{NEDA}} + B_8$	Nedarbo lygis (proc.)	0,929	0,998	0,009	0,001
Transportas ir saugojimas (H)	$\frac{Y_{LIKV}}{X_{INFL}} = B_1 * \frac{X_{BVP}}{X_{INFL}} + B_2 * \frac{X_{NEDA}}{X_{INFL}} + B_3 * \frac{X_{SKOLA}}{X_{INFL}} + B_4 / X_{INFL} + B_5 * \frac{X_{MOKES}}{X_{INFL}} + B_6 * \frac{X_{PASKL}}{X_{INFL}} + B_7 * \frac{X_{INVEST}}{X_{INFL}} + B_8$	Vidutinė metinė infliacija (proc.)	0,935	0,999	0,037	0,022
Statyba (F)	$\frac{Y_{LIKV}}{X_{INVEST}} = B_1 * \frac{X_{BVP}}{X_{INVEST}} + B_2 * \frac{X_{NEDA}}{X_{INVEST}} + B_3 * \frac{X_{SKOLA}}{X_{INVEST}} + B_4 * \frac{X_{INFL}}{X_{INVEST}} + B_5 * \frac{X_{MOKES}}{X_{INVEST}} + B_6 * \frac{X_{PASKL}}{X_{INVEST}} + B_7 / X_{INVEST} + B_8$	Tiesioginių užsienio investicijų į sektorių kitimo tempai (proc.)	0,906	0,999	0,059	0,017
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (M)	$\frac{Y_{LIKV}}{X_{SKOLA}} = B_1 * \frac{X_{BVP}}{X_{SKOLA}} + B_2 * \frac{X_{NEDA}}{X_{SKOLA}} + B_3 / X_{SKOLA} + B_4 * \frac{X_{INFL}}{X_{SKOLA}} + B_5 * \frac{X_{MOKES}}{X_{SKOLA}} + B_6 * \frac{X_{PASKL}}{X_{SKOLA}} + B_7 * \frac{X_{INVEST}}{X_{SKOLA}} + B_8$	Valstybės skolos nuo BVP kitimo tempai (proc.)	0,753	0,999	0,544	0,006

*Reikšmės:

$Y_{PELN} / X_{VEIKSNYS}$ – Įmonių bendrojo pelningumo rodiklis ekonominės veiklos sektoriuje, pašalinus veiksnio įtaką;

$Y_{MOK} / X_{VEIKSNYS}$ – Įmonių bendrojo mokumo koeficientas ekonominės veiklos sektoriuje, pašalinus veiksnio įtaką;

$Y_{APVY} / X_{VEIKSNYS}$ – Įmonių viso turto apyvartumo rodiklis ekonominės veiklos sektoriuje, pašalinus veiksnio įtaką;

$Y_{LIKV} / X_{VEIKSNYS}$ – Įmonių kritinio likvidumo rodiklis ekonominės veiklos sektoriuje, pašalinus veiksnio įtaką;

$B_1 / X_{VEIKSNYS}$ – BVP, tenkančio vienam gyventojui, poveikis, pašalinus veiksnio įtaką;

$B_2 / X_{VEIKSNYS}$ – Nedarbo lygio pokyčių poveikis, pašalinus veiksnio įtaką;

$B_3 / X_{VEIKSNYS}$ – Valstybės skolos poveikis, pašalinus veiksnio įtaką;

$B_4 / X_{VEIKSNYS}$ – Infliacijos poveikis, pašalinus veiksnio įtaką;

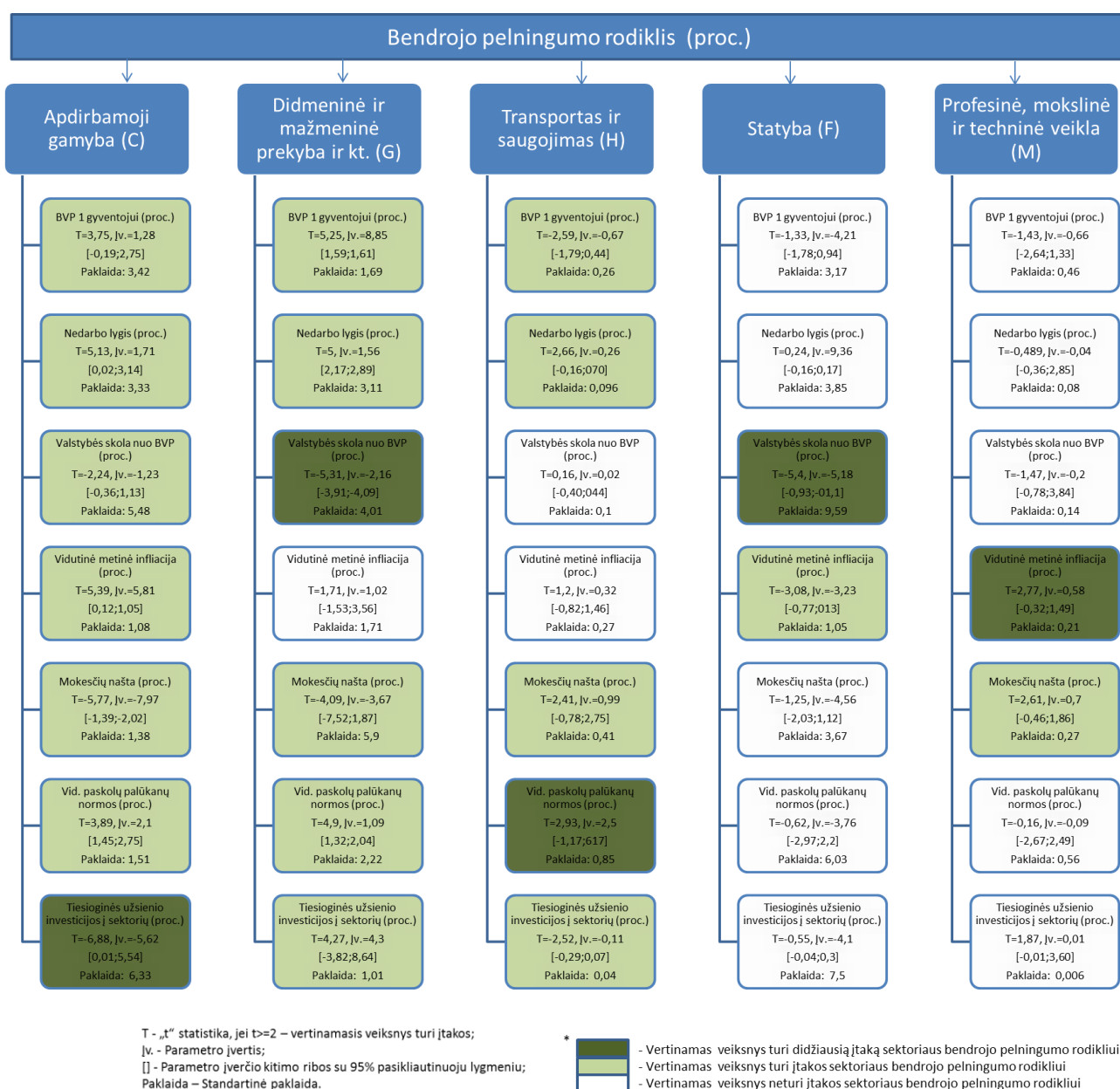
$B_5 / X_{VEIKSNYS}$ – Mokesčių naštos poveikis, pašalinus veiksnio įtaką;

$B_6 / X_{VEIKSNYS}$ – Vidutinės bankų palūkanų normos kitimo poveikis, pašalinus veiksnio įtaką;

$B_7 / X_{VEIKSNYS}$ – Tiesioginių užsienio investicijų poveikis, pašalinus veiksnio įtaką;

B_8 – Laisvasis narys, kuris paaiškina įmonių atitinkamo finansinio rodiklio pokyčius kitais veiksniais, neįtrauktais į šį modelį.

Pašalinus multikolinearumą – visuose modeliuose gauti determinacijos koeficientai buvo ne mažesni nei – 0,984, o tai reiškia, jog net 98 proc. variacijos sklaidos (įmonių finansinių rodiklių pokyčius tiriamuoju laikotarpiu) galima paaiškinti fundamentaliaisiais, modeliuose įvertintais veiksniais. Dėl šios priežasties, gautų parametrų „t“ statistikos buvo tikrinamos su kritine „t“ reikšme [2]: parametrui viršijus kritinės reikšmės dydį - buvo priimta antroji hipotezė, jog įvertinti parametrai yra reikšmingi. Kuo didesnė parametro „t“ statistika – tuo rodiklis yra reikšmingesnis. Jeigu gauto parametro reikšmė buvo mažesnė už kritinę „t“ reikšmę – buvo priimta pirmoji hipotezė, jog veiksnys vertinamo įmonių finansinio rodiklio reikšmei įtakos neturėjo ir toliau nebuvo nagrinėjamas. Analizės rezultatai pateikiami 16–jame-19–jame paveiksluose.

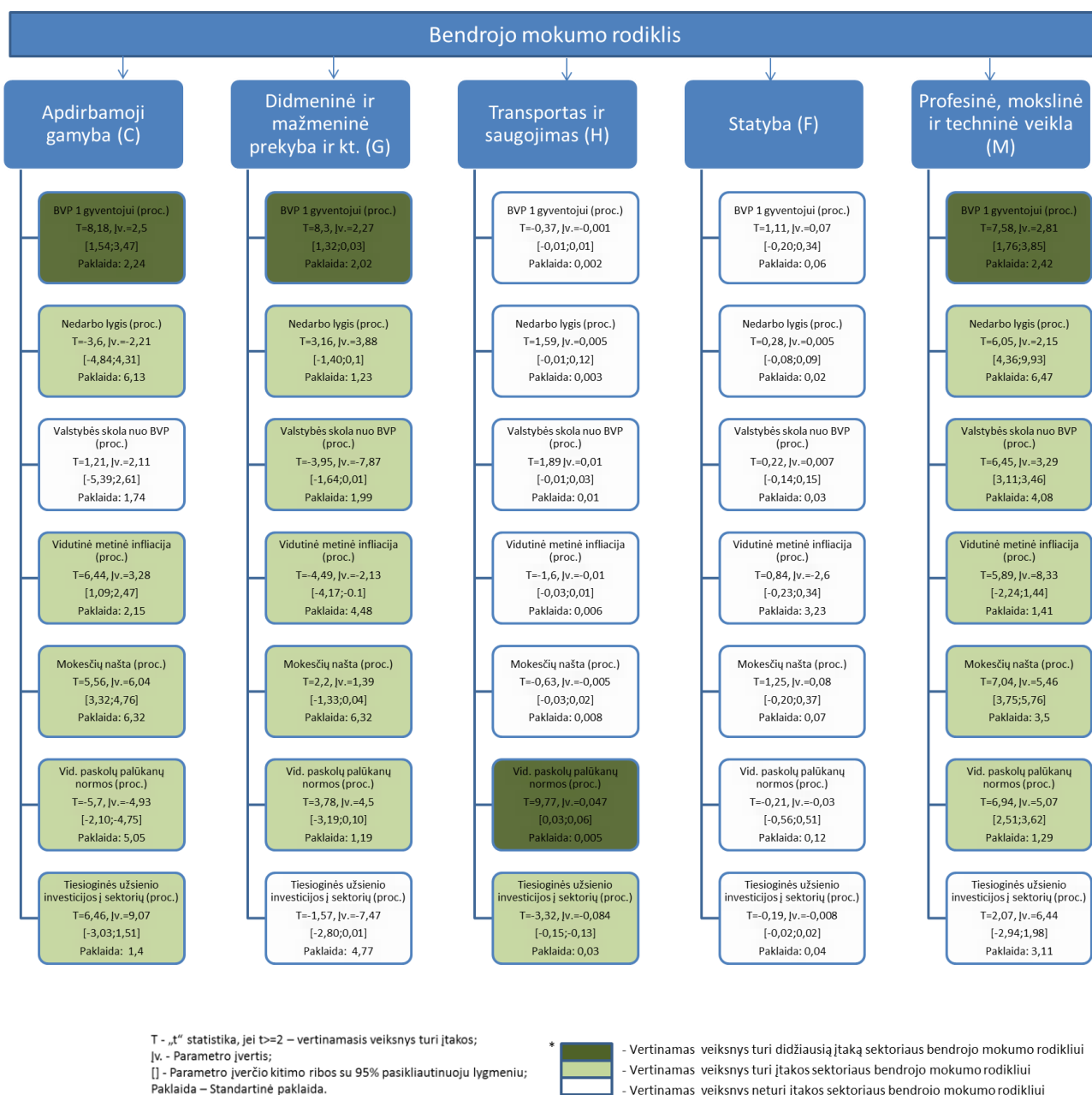

16 pav. Bendrojo pelningumo ir makroekonominių veiksnių ekonometrinio tyrimo rezultatai
Šaltinis: parengta autorės (remiantis atliktu tyrimu 2017)

Bendrojo pelningumo rodiklio bei makroekonominių veiksnių regresinės analizės rezultatai:

- Tiriamu laikotarpiu visuose penkiuose vertinamuosiuose sektoriuose mažiausiai du veiksniai turėjo įtakos įmonių bendrojo pelningumo rodikliams;
- Didžiausią įtaką įmonių bendrojo pelningumo rodikliams turėjo valstybės skolos nuo BVP pokyčiai – didmeninės ir mažmeninės prekybos (G) bei statybų sektoriuje (F), vidutinė metinė infliacija – profesinės, mokslinės sektoriuje (M), vidutinė bankų paskolų palūkanų normos kaita – transporto ir saugojimo sektoriuje (H) bei tiesioginės užsienio investicijos – apdirbamosios gamybos sektoriuje (C).
- Bendras veiksnys (reikšmingas net 4 iš 5 sektorių (išskyrus statybos sektorių (F)), turėjęs įtakos įmonių bendrojo pelningumo rodikliams – mokesčių naštos pokyčiai.
- Mažiausiai reikšmingas bendrasis vertinamas veiksnys įmonių bendrojo pelningumo rodikliams visuose sektoriuose – BVP, tenkantis vienam gyventojui (reikšmingai mažiausi parametru įverčiai bei užfiksuoti silpni koreliaciniai ryšiai).
- Visi likę vertinti veiksniai (BVP, tenkančio vienam gyventojui, nedarbo lygio pokyčiai, valstybės skola, vidutinės metinės infliacijos tempai, vidutinės bankų palūkanų normos bei tiesioginės užsienio investicijos) – turėjo reikšmingos įtakos trijose iš penkių vertinamų sektorių veikiančių įmonių bendrojo pelningumo rodikliams
- Vertinant bendrojo pelningumo ir makroekonominių veiksnių sąryšį ir veiksnių įtaką būtina akcentuoti, jog įmonių bendrojo pelningumo rodiklio pokyčiams (pasirinktajame sektoriuje) įtakos turi ir kiti veiksniai, neįtraukti į šį modelį (pavyzdžiui: įmonės konkurencinė padėtis rinkoje, įmonės nuostoliai, taip pat ir struktūriniai įmonių bendrojo pelningumo rodiklio dėmenys – pardavimo savikainos pokyčiai bei pardavimo pajamų didėjimas/mažėjimas).

Priede F plačiau analizuojama kiekvieno gauto parametro reikšmė.

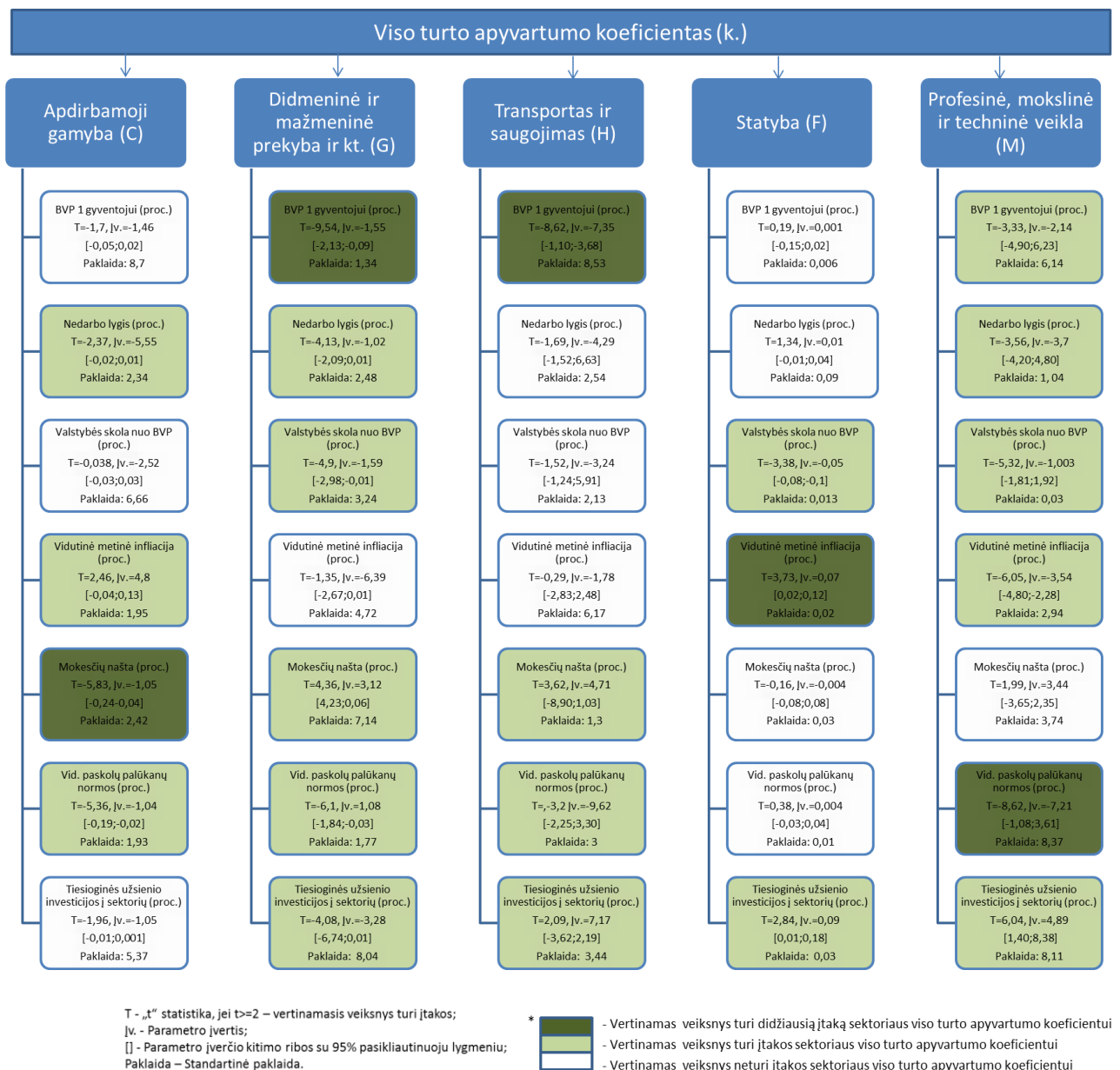
17 pav. Bendrojo mokumo ir makroekonominių veiksnių ekonometrinio tyrimo rezultatai
Šaltinis: parengta autorės (remiantis atliktu tyrimu 2017)

Bendrojo mokumo rodiklio bei makroekonominių veiksnių regresinės analizės rezultatai:

- Tiriamu laikotarpiu visuose penkiuose vertinamuosiuose sektoriuose mažiausiai du veiksniai turėjo įtakos įmonių bendrojo mokumo rodikliams, išskyrus statybų (F) sektorių (šiam sektoriuje veikiančių įmonių bendrajam mokumo rodikliui įtakos neturėjo nė vienas iš vertinamųjų veiksnių).
- Didžiausią įtaką įmonių bendrojo mokumo rodikliams turėjo BVP, tenkančio vienam gyventojui pokyčiai – apdirbamosios gamybos (C), didmeninės ir mažmeninės prekybos (G) bei profesinės, mokslinės veiklos (M) sektoriuose, vidutinės bankų paskolų palūkanų normos svyravimai – transporto ir saugojimo sektoriuje (H).

- Bendras veiksnys (reikšmingas net 4 iš 5 sektorių (išskyrus statybos sektorių (F)), turėjęs įtakos įmonių bendrojo mokumo rodikliams – vidutinės bankų paskolų palūkanų normos.
- Mažiausiai reikšmingas bendrasis vertinamas veiksnys įmonių bendrojo mokumo rodikliams visuose sektoriuose – valstybės skola nuo BVP (proc.) (reikšmingai mažiausi parametrai įverčiai bei užfiksuoti koreliaciniai ryšiai).
- Vertinti veiksniai (BVP, tenkančio vienam gyventojui, nedarbo lygio pokyčiai, vidutinės metinės infliacijos tempai, mokesčių našta, vidutinės bankų palūkanų normos) – turėjo reikšmingos įtakos trijose iš penkių vertinamų sektorių įmonių bendrojo mokumo rodikliams. Valstybės skolos pokyčiai bei tiesioginių užsienio investicijų kitimo tempai reikšmingos įtakos turėjo tik dvejais analizuojamiems sektoriams.
- Verta paminėti, jog vertinant bendrojo mokumo ir makroekonominių veiksnių sąryšį ir veiksnių įtaką būtina akcentuoti, jog įmonių bendrojo mokumo rodiklio pokyčiams (pasirinktajame sektoriuje) įtakos turi ir kiti veiksniai, neįtraukti į šį modelį (pavyzdžiui: įmonės klientų atsiskaitymo už paslaugas terminai bei struktūriniai įmonių bendrojo mokumo rodiklio dėmenys – nuosavo kapitalo pokyčiai bei įmonės skolos ir kt.).

Priede G plačiau analizuojama kiekvieno gauto parametro reikšmė.

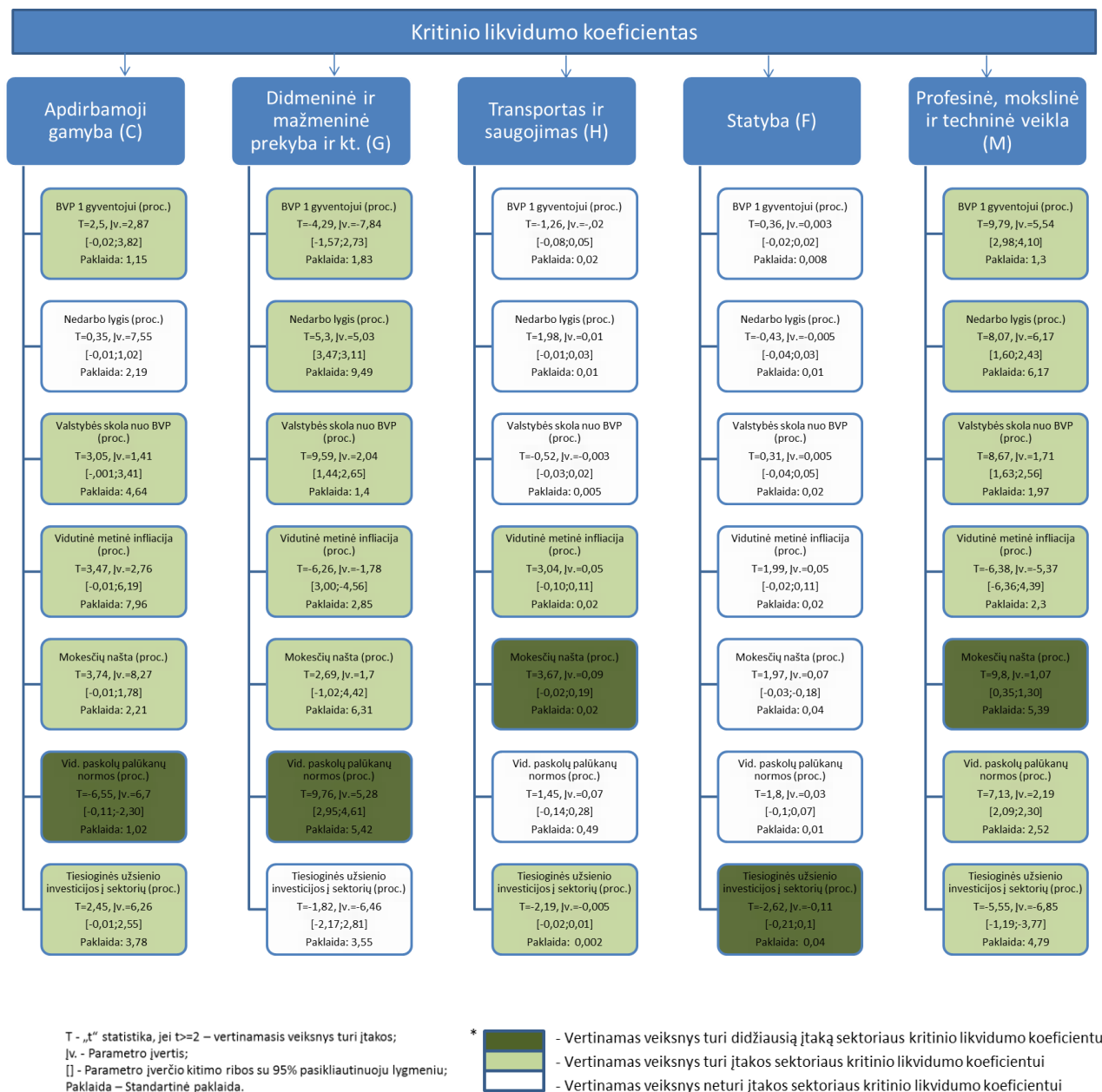
18 pav. Viso turto apyvartumo ir makroekonominių veiksnių ekonometrinio tyrimo rezultatai
Šaltinis: parengta autorės (remiantis atliktu tyrimu 2017)

Viso turto apyvartumo koeficiento bei makroekonominių veiksnių regresinės analizės rezultatai:

- Tiriamu laikotarpiu visuose penkiuose vertinamuosiuose sektoriuose mažiausiai trys veiksniai turėjo įtakos įmonių viso turto apyvartumo koeficientams.
- Didžiausią įtaką įmonių viso turto apyvartumo koeficientams turėjo BVP, tenkančio vienam gyventojui pokyčiai – didmeninės ir mažmeninės prekybos (G) bei transporto ir saugojimo (H) sektoriuose, vidutinės metinės infliacijos pokyčiai – statybos (F) sektoriuje, mokesčių našta – apdirbamosios gamybos (C) sektoriuje bei vidutinės bankų paskolų palūkanų normos pokyčiai – profesinės, mokslinės veiklos (M) sektoriuje.

- Bendri veiksniai (reikšmingi net 4 iš 5 sektorių), turėję įtakos įmonių viso turto apyvartumo koeficientams – vidutinės bankų paskolų palūkanų normos (išskyrus statybos sektorių (F)) bei tiesioginių užsienio investicijų pokyčiai (išskyrus apdirbamosios gamybos (C) sektorių).
- Mažiausiai reikšmingas bendrasis vertinamas veiksnys įmonių viso turto apyvartumo koeficientams visuose sektoriuose – nedarbo lygis (reikšmingai mažiausi parametrai įverčiai bei užfiksuoti silpni koreliaciniai ryšiai).
- Vertinti veiksniai (BVP, tenkančio vienam gyventojui, nedarbo lygio pokyčiai, valstybės skola nuo BVP, vidutinės metinės infliacijos tempai, mokesčių našta) – turėjo reikšmingos įtakos trijose iš penkių vertinamų sektorių įmonių viso turto apyvartumo koeficientams.
- Pabrėžtina, jog lygiai taip pat kaip ir vertinant kitų finansinių rodiklių priklausomybę nuo makroekonominių veiksnių, taip ir šiuo atveju – įmonių viso turto apyvartumo koeficientams įtakos turi ir kiti veiksniai, neįtraukti į šį modelį (pavyzdžiui: įmonėse vykdoma likučių apskaitos politika, žaliavų kainos, struktūriniai įmonių viso turto apyvartumo koeficiento dėmenys – pardavimo pajamų bei turto pokyčiai ir kt.).

Priede H plačiau analizuojama kiekvieno gauto parametro reikšmė.

19 pav. Kritinio likvidumo ir makroekonominų veiksnių ekonometrinio tyrimo rezultatai
Šaltinis: parengta autorės (remiantis atliktu tyrimu 2017)

Kritinio likvidumo koeficiento ir makroekonominų veiksnių regresinės analizės rezultatai:

- Tiriamu laikotarpiu visuose penkiuose vertinamuosiuose sektoriuose bent vienas veiksnys turėjo įtakos įmonių kritinio likvidumo koeficiento reikšmėms.
- Didžiausią įtaką įmonių kritinio likvidumo koeficientams turėjo mokesčių našta – transporto ir saugojimo (H) bei profesinės mokslinės ir kt. veiklos (M) sektoriuose, vidutinės bankų paskolų palūkanų normos – apdirbamosios gamybos (C) bei didmeninės ir mažmeninės prekybos (G) sektoriuose, tiesioginių užsienio investicijų kitimo tempai – statybos (F) sektoriuje.

- Bendri veiksniai (reikšmingi net 4 iš 5 sektorių), turėję įtakos įmonių kritinio likvidumo koeficientams – vidutinė metinė infliacija (išskyrus statybos sektorių (F)) bei tiesioginių užsienio investicijų kitimo tempai (išskyrus didmeninės ir mažmeninės sektorių (G)).
- Mažiausiai reikšmingas bendrasis vertinamas veiksnys įmonių kritinio likvidumo koeficientams visuose sektoriuose – nedarbo lygis (reikšmingai mažiausi parametrai įverčiai bei užfiksuoti silpni koreliaciniai ryšiai).
- Vertinti veiksniai (BVP, tenkančio vienam gyventojui, valstybės skola nuo BVP, vidutinės metinės infliacijos tempai, vidutinės bankų paskolų palūkanų normos) – turėjo reikšmingos įtakos trijose iš penkių vertinamų sektorių įmonių kritinio likvidumo koeficiento reikšmėms. Nedarbo lygio pokyčiai reikšmingos įtakos turėjo tik dviem analizuojamiems sektoriams.
- Akcentuotina, jog vertinant įmonių kritinio likvidumo koeficiento ir makroekonominių veiksnių sąryšį ir veiksnių įtaką būtina prisiminti, jog įmonių kritinio likvidumo koeficiento pokyčiams (pasirinktajame sektoriuje) įtakos turi ir kiti veiksniai, neįtraukti į šį modelį (pavyzdžiui: įmonėje vykdoma mokėjimų politika, struktūriniai įmonių kritinio likvidumo koeficiento dėmenys – trumpalaikio turto struktūra, trumpalaikės skolos bei įmonėje turimos atsargos ir kt.).

Priede I plačiau analizuojama kiekvieno gauto parametro reikšmė.

Atlikus įmonių finansinių rodiklių bei makroekonominių veiksnių koreliacinę bei regresinę analizę, tolimesniajame skirsnyje apibendrinami rezultatai ir pateikiama šių veiksnių sąryšio schema.

2.7. Rezultatų apibendrinimas ir vertinamų rodiklių sąryšio schema

Paminėtina, jog norint atskleisti įmonių finansinių rodiklių ir makroekonominių veiksnių sąryšį – būtina įvertinti abiejų analizių metu gautų rezultatų priežastingumą, todėl 8-toje lentelėje pateikiami tyrimą apibendrinantys rezultatai.

Remiantis lentelėje nurodytais duomenimis galima daryti prielaidą apie atskiruose sektoriuose veikiančių įmonių finansinių rodiklių jautrumą makroekonominės aplinkos pokyčiams. Toliau apibendrinama finansinių rodiklių ir makroekonominių veiksnių priklausomybė analizuojamuosiuose sektoriuose.

8 lentelė. Koreliacinės ir regresinės analizės rezultatai
Šaltinis: sudaryta autorės (remiantis atliktu tyrimu 2017)

Makroekonominiai veiksniai	Bendrasis pelningumas					Bendrasis mokumas					Viso turto apyvartumo koeficientas					Kritinio likvidumo koeficientas				
	Apdirbam oji gamyba (C)	Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G)	Transporta s ir saugojima (H)	Statyba (F)	Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (M)	Apdirbam oji gamyba (C)	Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G)	Transporta s ir saugojima (H)	Statyba (F)	Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (M)	Apdirbam oji gamyba (C)	Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G)	Transporta s ir saugojima (H)	Statyba (F)	Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (M)	Apdirbam oji gamyba (C)	Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G)	Transporta s ir saugojima (H)	Statyba (F)	Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (M)
BVP 1 gyventojui (EUR) kitimo tempas (proc.)	0,0918	0,4485	0,6587			0,6834	-0,2841			-0,4800		0,2528	0,2481		0,5743	0,7250	0,0322			-0,1987
Nedarbo lygis (20-64 m. asmenys) (proc.)	-0,5198	-0,6824	-0,4842			0,0206	0,1236			0,5086	0,3178	-0,0044			-0,5742		-0,1399			-0,1415
Valstybės skola nuo BVP (proc.)	0,0451	-0,8690		-0,4013			0,9382			0,1972		0,7211		0,2833	-0,6158	0,7837	0,6948			-0,3495
Vidutinė metinė infliacija (proc.)	-0,2533			0,2130	-0,3680	-0,6698	-0,7869			0,2554	-0,1808			-0,1285	0,2033	-0,6427	-0,4357	-0,6380		0,1628
Mokesčių našta (proc.)	0,6457	0,7073	0,3656		-0,6464	0,0030	-0,3352			-0,1659	-0,8290	-0,6627	-0,7952			-0,06	-0,26	-0,08		0,32
Vidutinės metinės paskolų įmonėms palikamų normos (iki 1 mln. EUR) (proc.)	-0,3251	0,6873	0,4744			-0,8155	-0,8490	-0,8642		0,3376	-0,3972	-0,8132	-0,7144		0,1120	-0,8293	-0,5365			0,4840
Tiesioginių užsienio investicijų (EUR) į atitinkamą ekonominės veiklos sektorių kitimo tempas (proc.)	0,0969	0,7162	0,6002			-0,1170		-0,0935				-0,1161	-0,2966	0,2471	-0,1753	-0,1861		0,0583	-0,2269	-0,3068
Reikšmingos įtakos turinčių veiksmų skaičius sektoriuje (T statistika >= 2) (iš 7 vertintų):	7	6	5	2	2	6	6	2	0	6	4	6	4	3	6	6	6	3	1	7
Reikšmingos įtakos turinčių veiksmų skaičius suma, vertinant visus sektorius (T statistika >= 2)	22					20					23					23				
Reikšmingi ryšiai sektoriuje, vertinant tik įtakos turinčius veiksmus (koreliacijos koef. >= [-0,5; 0,5])	2	5	2	0	1	3	3	1	0	1	1	3	2	0	3	4	2	1	0	0
Reikšmingų ryšių suma, vertinant visus sektorius (koreliacijos koef. >= [-0,5; 0,5])	10					8					9					7				

* - Vertinamas veiksnys turi didžiausią įtaką sektoriaus finansiam rodikliui
 - Vertinamas veiksnys turi įtakos sektoriaus finansiam rodikliui
 - Vertinamas veiksnys neturi įtakos sektoriaus finansiam rodikliui

Analizuojant bendrojo pelningumo rodiklio sąryšius su makroekonominiais veiksniais atskiruose sektoriuose nustatyta, jog:

- Didmeninės ir mažmeninės prekybos (G) sektoriuje veikiančių įmonių bendrojo pelningumo rodiklis yra jautriausias aplinkos poveikiui – (regresinės analizės metu užfiksuoti net 6 reikšmingi veiksniai (su 5 iš jų nustatyta vidutinė/stipri koreliacija)). Paminėtina, jog apdirbamosios gamybos (C) sektoriuje veikiančių įmonių bendrojo pelningumo rodikliui įtakos turi visi vertinti veiksniai, tačiau jų įtaka yra silpnesnė (reikšmingi koreliaciniai ryšiai užfiksuoti tik su dviejais vertintais veiksniais – nedarbo lygio pokyčiais bei mokesčių našta).
- Statybos (F) sektoriuje veikiančių įmonių bendrojo pelningumo rodiklis yra mažiausiai jautrus makroekonominės aplinkos svyravimams (regresinės analizės metu užfiksuoti 2 įtakos turintys veiksniai, tačiau nė su vienu iš jų nebuvo užfiksuota reikšminga koreliacinė priklausomybė).

Analizuojant bendrojo mokumo rodiklio sąryšius su makroekonominiais veiksniais atskiruose sektoriuose nustatyta, jog:

- Apdirbamosios gamybos (C) bei didmeninės ir mažmeninės prekybos (G) sektoriuose veikiančių įmonių bendrojo mokumo rodikliai yra jautriausi aplinkos poveikiui – (regresinės analizės metu užfiksuoti net 6 reikšmingi veiksniai (su 3 iš jų nustatyta vidutinė/stipri koreliacija)). Paminėtina, jog profesinės, mokslinės ir kt. (M) sektoriuje veikiančių įmonių bendrojo mokumo rodikliui

įtakos turi 6 iš 7 vertintų veiksnių, tačiau jų įtaka yra silpnesnė (reikšmingas koreliacinis ryšys užfiksuotas tik su vienu vertintu veiksnium – BVP, tenkančio vienam gyventojui kitimo tempais.).

- Statybos (F) sektoriuje veikiančių įmonių bendrojo mokumo rodiklis yra mažiausiai jautrus makroekonominės aplinkos svyravimams (regresinės analizės metu neužfiksuotas nė vienas reikšmingas įtakos turintis veiksnys).

Analizuojant viso turto apyvartumo koeficiento sąryšius su makroekonominiais veiksniais atskiruose sektoriuose nustatyta, jog:

- Didmeninės ir mažmeninės prekybos (G) bei profesinės ir mokslinės veiklos (M) sektoriuose veikiančių įmonių viso turto apyvartumo koeficientai yra jautriausi aplinkos poveikiui (regresinės analizės metu užfiksuoti net 6 reikšmingi veiksniai (su 3 iš jų nustatyta vidutinė/stipri koreliacija)).
- Statybos (F) sektoriuje veikiančių įmonių viso turto apyvartumo koeficientas yra mažiausiai jautrus makroekonominės aplinkos svyravimams (regresinės analizės metu užfiksuoti 3 įtakos turintys veiksniai, tačiau nė su vienu iš jų nebuvo užfiksuota reikšminga koreliacinė priklausomybė).

Analizuojant įmonių kritinio likvidumo koeficiento sąryšius su makroekonominiais veiksniais atskiruose sektoriuose nustatyta, jog:

- Apdirbamosios gamybos (C) sektoriuje veikiančių įmonių kritinio likvidumo koeficientas yra jautriausias aplinkos poveikiui – (regresinės analizės metu užfiksuoti net 6 reikšmingi veiksniai (su 4 iš jų nustatyta vidutinė/stipri koreliacija)). Paminėtina, jog profesinės ir mokslinės veiklos (M) sektoriuje veikiančių įmonių kritinio likvidumo koeficientui įtakos taip pat turi visi vertinamieji makroekonominiai veiksniai, tačiau jų įtaka yra silpnesnė (reikšmingi koreliaciniai ryšiai nebuvo užfiksuoti nė su vienu iš vertinamų veiksnių).
- Statybos (F) sektoriuje veikiančių įmonių kritinio likvidumo koeficientas yra mažiausiai jautrus makroekonominės aplinkos svyravimams (regresinės analizės metu užfiksuotas tik 1 įtakos turintis veiksnys su kuriuo sieja silpnas ryšys).

Apibendrinant analizės rezultatus galima teigti, jog iš analizuotų penkių prioritetinių šalies ekonominių veiklų sektorių – apdirbamosios gamybos (C) bei didmeninės ir mažmeninės prekybos (G) sektoriuose veiklą vykdančių įmonių vertinamieji finansiniai rodikliai yra jautriausi aplinkos poveikiui, mažiausiai jautrus sektorius – statybos (F). Tokius gautus rezultatus pagrįsti galima tuo, jog statybos (F) sektoriuje veiklą vykdančių įmonių finansiniams rodikliams įtakos turi kiti veiksniai, neįtraukti į modelį, pavyzdžiui: žaliavų kainų pokyčiai, naujų statinių paklausa, sklypų kainų pokyčiai ir kt. veiksniai.

Siekiant atskleisti bendrąją makroekonominių veiksnių įtaką visuose sektoriuose veikiančių įmonių finansiniams rodikliams buvo sudaryta finansinių rodiklių bei makroekonominių veiksnių sąryšio schema, pateikta 20–tajame paveiksle.

20 pav. Įmonių finansinių rodiklių bei makroekonomikos veiksnių sąryšio schema
 Šaltinis: parengta autorės (remiantis atliktu tyrimu 2017)

***Sąryšio schemos kūrimo prielaidos:**

Siekiant sukurti įmonių finansinių rodiklių ir makroekonominių veiksnių sąryšio schemą analizių metu gauti duomenys buvo agreguoti remiantis šiais principais:

- Vertinamas veiksnys turi didžiausią įtaką finansiniam rodikliui ir buvo įtrauktas į schemą, jeigu šis veiksnys bent dviejuose vertinamuosiuose sektoriuose (iš 5) buvo reikšmingiausias;
- Vertinamas veiksnys turi įtakos finansiniam rodikliui ir buvo įtrauktas į schemą, jeigu šis veiksnys bent trijuose vertinamuosiuose sektoriuose (iš 5) buvo reikšmingas;
- Vertinamas veiksnys neturi įtakos finansiniam rodikliui ir nebuvo įtrauktas į schemą, jeigu šis veiksnys buvo reikšmingas tik viename ar dviejuose sektoriuose (iš 5);
- Schemoje taip pat pateikiamos apibendrintos įmonių finansinių rodiklių ir jiems įtakos turinčių veiksnių ryšio kitimo kryptys:
 - Tarp rodiklių yra tiesioginė priklausomybė, jeigu tiesioginis ryšys su reikšmingu veiksnium finansiniam rodikliui buvo užfiksuotas bent dviejuose vertinamuosiuose sektoriuose;
 - Tarp rodiklių yra atvirkštinė priklausomybė, jeigu atvirkštinis ryšys su reikšmingu veiksnium finansiniam rodikliui buvo užfiksuotas bent dviejuose vertinamuosiuose sektoriuose;
 - Jeigu ryšių kryptys su reikšmingu veiksnium skirtinguose sektoriuose išsiskyrė – ryšio kitimo kryptis buvo nustatoma atsižvelgus į didžiausią įtaką dariusio veiksnio finansiniam rodikliui kitimo kryptį;
 - Pastebėtina, jog atsižvelgus į skirtinguose sektoriuose veiklą vykdančių įmonių finansinių rodiklių bei veiksnių sąryšio priklausomybės skirtumus, schemoje nėra identifikuojamas finansinio rodiklio ir veiksnių sąryšio stiprumas.

Sukurta sąryšio schema atskleidžia kokie išorės makroekonominiai veiksniai yra tampriausiai susiję su vertinamais įmonių finansiniais rodikliais. Remiantis sudaryta schema, galima teigti, jog:

- Įmonių bendrojo pelningumo rodiklis yra labai tampriai susijęs su vertintais makroekonominiais veiksniais (įtakos turi visi vertinti veiksniai), o didžiausią įtaką iš visų vertintų veiksnių šiam rodikliui turi valstybės skola nuo BVP. Tarp šių veiksnių egzistuoja atvirkštinė priklausomybė – augant valstybės skolai įmonių bendrasis pelningumas mažėja. Šis rezultatas sutampa su ekonominės minties teorija, kadangi šalies ekonominės padėties blogėjimas turi neigiamą poveikį verslo įmonei.
- Iš visų vertintų finansinių rodiklių – įmonių bendrojo mokumo rodiklis yra mažiausiai susijęs su vertintais makroekonominiais veiksniais. Didžiausią įtaką šiam rodikliui iš visų vertintų veiksnių turi BVP, tenkančio vienam gyventojui, dydis. Tarp šių veiksnių egzistuoja atvirkštinė priklausomybė – augant šalies BVP dydžiui – įmonių mokumas mažėja. Šį rezultatą galima pagrįsti tuo, jog gerėjant šalies ekonominei padėčiai įmonės turi daugiau optimistinių lūkesčių,

todėl yra linkusios daugiau skolintis, ko pasekoje įmonių bendrojo mokumo rodiklių reikšmė mažėja. Paminėtina, jog šiam finansiniam rodikliui iš vertintų veiksnių reikšmingos įtakos neturėjo valstybės skola nuo BVP ir tiesioginės užsienio investicijos į sektorį.

- Įmonių viso turto apyvartumo koeficientas yra tamptariai susijęs su vertintais makroekonominiais veiksniais (įtakos kaip ir bendrojo pelningumo rodikliui turi visi vertinti veiksniai). Didžiausią įtaką iš visų vertintų veiksnių šiam rodikliui turi BVP, tenkančio vienam gyventojui, dydis. Tarp šių veiksnių egzistuoja tiesioginė priklausomybė – didėjant šalies BVP – įmonių viso turto apyvartumas didėja. Šis rezultatas sutampa su ekonominės minties teorija, kadangi šalies ekonominės padėties gerėjimas turi įtakos įmonių verslo augimui, ko pasekoje įmonės turimas turtas turi potencialo augti.
- Įmonių kritinio likvidumo koeficientas taip pat yra labai tamptariai susijęs su vertintais makroekonominiais veiksniais (įtakos turėjo visi veiksniai, išskyrus nedarbo lygio pokyčius). Didžiausią įtaką iš visų vertintų veiksnių šiam rodikliui turi mokesčių naštos (atvirkštinė priklausomybė) bei paskolų įmonėms palūkanų normos (atvirkštinė priklausomybė). Šie rezultatai sutampa su ekonominės minties teorija, kadangi mokesčių naštos mažėjimas bei finansavimo sąlygų gerėjimas didina įmonių gebėjimą padengti savo trumpalaikius įsipareigojimus.

Apibendrinus galima teigti, jog vertinti makroekonominiai veiksniai yra tamptariai susiję su įmonių finansiniais rodikliais: BVP, tenkančio 1 gyventojui, dydis, vidutinė metinė infliacija, mokesčių našta bei paskolų palūkanų normos įmonėms įtakos turėjo visiems vertintiems finansiniams rodikliams (nedarbo lygio pokyčiai, valstybės skolos dydis nuo BVP bei tiesioginės užsienio investicijos įtakos turėjo trims (iš 4) vertintų finansinių rodiklių).

Paminėtina, jog pasitelkus sudarytos įmonių finansinių rodiklių ir makroekonominių veiksnių sąryšio schemas duomenis galima analizuoti įmonių finansinių rodiklių pokyčius. Pavyzdžiui, analizuojant įmonės kritinio likvidumo koeficiento reikšmes būtina atkreipti dėmesį į jam didžiausią įtaką turinčius veiksnius – mokesčių našta bei paskolų įmonėms palūkanų normos svyravimus. Pastebima, jog ši schema taip pat gali būti naudojama kaip pagalbinė priemonė planuojant ateinančių metų įmonių biudžetus bei prognozuojant finansinių rodiklių pokyčius, pavyzdžiui, žinant, jog ateinančiais metais prognozuojamas BVP augimas – galima daryti prielaidą, jog įmonės bendrasis pelningumas taip pat augs.

Svarbu akcentuoti, jog tyrimo metu gauti rezultatai bei sukurta sąryšio schema yra papildoma priemonė įmonių finansinių rodiklių rezultatų analizei atlikti, kadangi vertintiems įmonių finansinių rodikliams pirmausia didžiausią įtaką turi rodiklio apskaičiavimui naudojami dėmenys, todėl siekiant tikslių analizės rezultatų – būtini tolimesni empiriniai tyrimai.

Toliau pateikiamos darbo išvados bei pasiūlymai.

IŠVADOS

1. Apibendrinus mokslinės literatūros teorines nuostatas, pastebimas didelis dėmesys įmonių finansinei analizei. Mokslininkai akcentuoja, jog įmonės finansinė analizė padeda nustatyti įmonės veiklos finansinius aspektus, įvertinti esamą padėtį ir ateities perspektyvas, o tai yra ypatingai svarbu įmonėms – šiuo metu veikiančioms vis sudėtingėjančiomis verslo konkurencijos sąlygomis. Mokslinėje literatūroje nurodoma, jog pasitelkus įmonių finansines ataskaitas yra apskaičiuojami santykiniai finansiniai rodikliai, naudojami įmonių būklei vertinti. Visgi, sparčiai keičiantis ekonomikos ir finansų rinkų sąlygoms susiformavo poreikis kūrybiškai taikyti klasikinius finansų analizės rodiklius, todėl siekiant adekvataus įmonės veiklos įvertinimo – nepakanka remtis vien finansinių ataskaitų duomenimis, būtina įtraukti aplinkos veiksnio įtaką.
2. Apibendrinus mokslinės literatūros šaltinius, nustatyta, jog praktikoje daugiausia taikoma kokybinė verslo aplinkos analizė (PEST analizė, SSGG analizė ir kt.). Visgi, aptiktų tyrimų, nagrinėjančių įmonių veiklos rezultatų bei ekonominių veiksnių sąryšį, rezultatai atskleidė, kad ekonominio ciklo pasikeitimai šalyje turi įtakos įmonių veiklos rezultatams: ekonomikos augimo etapu įmonių daugėja, įmonių pelnas auga, ekonomikos nuosmukio laikotarpiu – atvirkščiai. Nors atlikti tyrimai yra bendrojo pobūdžio, jie patvirtina, kad šalies ekonominė padėtis turi didelę įtaką įmonių veiklos rezultatams.
3. Atlikto Lietuvos įmonių finansinių rodiklių priklausomybės nuo makroekonominių veiksnių tyrimo 2006–2016 m. rezultatai parodė, kad didžioji dalis Lietuvos verslo įmonių veiklą vykdo viename iš penkių ekonomikos veiklos sektorių – apdirbamosios gamybos (C), didmeninės ir mažmeninės prekybos ir kt. (G), transporto ir saugojimo (H), statybos (F) bei profesinės ir mokslinės ir kt. (M).
4. Tyrimo metu atskleista, jog prioritetiniuose ekonomikos sektoriuose veiklą vykdančių įmonių vertinti finansiniai rodikliai (bendrojo pelningumo, bendrojo mokumo, turto apyvartumo, kritinio likvidumo) 2006–2016 m. indikavo apie gerą įmonių finansinę būklę. Geriausiomis finansinių rodiklių reikšmėmis pasižymėjo profesinę, mokslinę ir kt. (M) vykdančios įmonės. Šiuos rezultatus pagrindžia tai, jog (M) sektoriaus įmonių kuriami produktai/paslaugos yra didesnės pridėtinės vertės, todėl tai lemia didesnę šioje srityje veikiančių įmonių pelningumą bei turi teigiamos įtakos kitiems vertinamiems įmonių finansinės būklės aspektams. Paminėtina, jog pastarąjį dešimtmetį Lietuvos ekonomikoje vyraavusios skirtingos tendencijos turėjo didelę įtaką įmonėms – 2008 m. kilusi Pasaulinė ekonominė krizė lėmė verslų mažėjimą, bankroto bei atsakingesnio skolinimosi tendencijas, o šiuo metu Lietuvos ekonomikai demonstruojant teigiamus rezultatus – Lietuvos verslo sektoriuose taip pat fiksuojamos plėtros tendencijos.
5. Atlikus Lietuvos įmonių finansinių rodiklių ir makroekonominių veiksnių koreliacinę analizę išaiškėjo, kad įmonių bendrojo pelningumo rodiklis bei vertinami makroekonominiai rodikliai

- (BVP 1 gyventojui, vidutinė metinė infliacija, mokesčių našta, paskolų palūkanų normos įmonėms, nedarbo lygio pokyčiai, valstybės skolos dydis nuo BVP, tiesioginės užsienio investicijos) yra tarpiausiai susiję iš visų analizei pasirinktų finansinių rodiklių, mažiausiai – kritinio likvidumo koeficientas. Vertinant skirtingų finansinių rodiklių (bendrojo pelningumo, bendrojo mokumo, turto apyvartumo, kritinio likvidumo) sąsajas su makroekonominiais veiksniais pastebėta, jog veiksniai skirtingai siejosi su skirtingą veiklą vykdančių įmonių finansiniais rodikliais. Gautus rezultatus galima paaiškinti tuo, jog analizei pasitelkti duomenys apėmė krizinį laikotarpį (2008–2009 m.), kurių ženklūs pokyčiai turi įtakos galutiniam rezultatui.
6. Atlikus Lietuvos įmonių finansinių rodiklių ir makroekonominių veiksnių regresinę analizę išaiškėjo, jog bendrojo pelningumo rodikliui visuose sektoriuose reikšmingos įtakos turėjo mokesčių našta, mažiausiai reikšmingas bendrasis veiksnys buvo BVP, tenkantis vienam gyventojui. Įmonių bendrojo mokumo rodikliams reikšmingas veiksnys visuose sektoriuose – vidutinės paskolų palūkanų normos įmonėms, mažiausiai reikšmingas – valstybės skola nuo BVP. Bendri veiksniai, turėję įtakos įmonių viso turto apyvartumo koeficientams – vidutinės bankų paskolų palūkanų normos bei tiesioginių užsienio investicijų pokyčiai, mažiausiai reikšmingas – nedarbo lygis. Bendri veiksniai turėję įtakos įmonių kritinio likvidumo koeficientams – vidutinė metinė infliacija bei tiesioginių užsienio investicijų kitimo tempai, mažiausiai reikšmingas – nedarbo lygis.
 7. Išanalizavus koreliacinės ir regresinės analizių metu gautus duomenis, nustatyta, jog apdirbamosios gamybos (C) bei didmeninės ir mažmeninės prekybos (G) sektoriuose veiklą vykdančių įmonių finansiniai rodikliai yra jautriausi aplinkos poveikiui, mažiausiai jautrus sektorius – statybos (F). Gautus rezultatus pagrįsti galima tuo, jog statybos (F) sektoriuje veiklą vykdančių įmonių finansiniams rodikliams įtakos turi kiti veiksniai, neįtraukti į modelį, pavyzdžiui: žaliavų kainų pokyčiai, naujų statinių paklausa, sklypų kainų pokyčiai ir kt.
 8. Siekiant atskleisti bendrąją makroekonominių veiksnių įtaką įmonių finansiniams rodikliams buvo sudaryta finansinių rodiklių bei makroekonominių veiksnių sąryšio schema, kuri atskleidžia, jog įmonių bendrojo pelningumo rodiklis bei įmonių kritinio likvidumo koeficientas yra tarpiausiai susiję su makroekonominiais veiksniais, mažiausiai susijęs – bendrojo mokumo rodiklis, o vertinti veiksniai – BVP 1 gyventojui, vidutinė metinė infliacija, mokesčių našta bei paskolų palūkanų normos įmonėms – įtakos turėjo visiems vertintiems finansiniams rodikliams, veiksniai – nedarbo lygio pokyčiai, valstybės skolos dydis nuo BVP bei tiesioginės užsienio investicijos įtakos turėjo trims (iš 4) vertintų finansinių rodiklių. Darbo metu gauti rezultatai įgalina suprasti makroekonominių veiksnių įtaką įmonių finansiniams rodikliams, o pasitelkus sukurta fundamentaliųjų makroekonominių veiksnių ir įmonių finansinių rodiklių sąryšio schemą – galima analizuoti ir prognozuoti įmonių veiklos rezultatus artimiausiu metu.

PASIŪLYMAI

1. Atliekant Lietuvos įmonių finansinių rodiklių ir makroekonominių veiksnių tyrimą dėl mokslinėje literatūroje pateikiamos didelės gausos skirtingų finansinių rodiklių – susidurta su reprezentatyviausiai įmonės veiklos rezultatus identifikuojančių finansinių rodiklių atrankos problema. Siekiant įmonių finansinių rodiklių analizės makroekonominiu aspektu tikslumo, rekomenduotina į tyrimą įtraukti daugiau finansinių rodiklių – bent po keletą iš kiekvienos finansinių rodiklių grupės.
2. Atlikus Lietuvos įmonių finansinių rodiklių ir makroekonominių veiksnių sąryšio analizę pastebėta, jog ne visi pramonės sektoriai vienodai reaguoja į ekonominių ciklų pokyčius. Siekiant kuo tiksliau atskleisti makroekonominių veiksnių įtaką įmonių finansiniams rodikliams – rekomenduotina kiekvieną pramonės šakos sektorių tirti atskirai, o ekonomikos lėtėjimo poveikio įmonėms analizei atlikti, tikslinga apskaičiuoti absoliučiuųjų ir grandininių rodiklių padidėjimus/sumažėjimus.
3. Atliktos Lietuvos įmonių finansinių rodiklių ir makroekonominių veiksnių sąryšio analizės rezultatai atskleidė, jog atskiriems įmonių finansiniams rodikliams makroekonominiai veiksniai turi skirtingą įtaką. Akcentuotina, jog vertinant makroekonominių veiksnių įtaką įmonių finansiniams rodikliams pirmiausiai rekomenduotina įvertinti struktūrinius finansinio rodiklio dėmenų pokyčius, o siekiant patikimesnių analizės rezultatų – plėsti vertinamųjų veiksnių aibę.
4. Sukurtoje sąryšio scheme, atskleidžiančioje Lietuvos įmonių finansinių rodiklių ir makroekonominių veiksnių priklausomybę – identifikuojama įtakos turinčio makroekonominio veiksnio ir finansinio rodiklio tiesinio ryšio kryptis, tačiau nėra nurodomas veiksnių sąryšio stiprumas. Į tyrimo aibę įtraukus daugiau pramonės sektorių – ryšio stiprumą tarp tiriamųjų veiksnių būtų galima nustatyti.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Audito ir apskaitos tarnyba. 1–asis verslo apskaitos standartas „Finansinė atskaitomybė“. *Valstybės žinios*, 2010, Nr. 57–2828.
2. Audito ir apskaitos tarnyba. 5–asis verslo apskaitos standartas „Pinigų srautų ataskaita“. *Valstybės žinios*, 2010, Nr. 68–3431.
3. Al-Qudah, A. M.; Jaradat, M. A. 2013. The Impact of Macroeconomic Variables and Banks Characteristics on Jordanian Islamic Banks Profitability: Empirical Evidence (Makroekonomikos veiksnių ir bankų charakteristikų įtaka Jordanijos Bankų pelningumui: empiriniai tyrimai), *International Business Research*, Kanada, 153–162.
4. Baraz, B.; Sakar, A. N. 2011. Organization design and innovation: a comparative analysis of two corporations (Organizacijų struktūra ir inovacijos: lyginamoji dviejų įmonių analizė), *International Journal of Business and Management Studies* 3(1); 67–79.
5. Bartkauskaitė, I.; Stankevičienė, J.; Miečinskienė, A. 2016. Įmonės finansinis likvidumas kaip priemonė įmonės vertei didinti. Vilniaus Gedimino technikos universitetas, 192–199.
6. Bekeris, R. 2012. The impact of macroeconomic indicators upon SME's profitability (Makroekonomikos veiksnių įtaka smulkaus ir vidutinio verslo įmonių pelningumui), *Ekonomika*. Vilniaus universitetas, Tarptautinio verslo mokykla, Lietuva, 117–128.
7. Berger, A. N.; Udell, G. F. 1998. The economics of small business finance: The roles of private equity and debt markets in the financial growth cycle (Smulkaus verslo finansų ekonomika: privataus kapitalo bei vertybinių popierių rinkų vaidmuo finansų ciklo augimui), *Journal of Banking & Finance* 22, JAV, 613–673.
8. Bivainis, J.; Garkšaitė, K. 2010. Įmonių bankroto grėsmės diagnostikos sistema, *Verslas: teorija ir praktika*, 204–212.
9. Black, C. 2004. Applied Financial Accounting and reporting (Finansinė apskaita ir atskaitomybė). London: Oxford University Press, 2004.
10. Boreika, P.; Pilinkus, D. 2009. Makroekonominių rodiklių ir akcijų tarpusavio ryšys Baltijos šalyse, *Ekonomika ir vadyba*. Kauno technologijos universitetas, Lietuva, 1–8.
11. Boguslauskas, V.; Mileris, R.; Adlytė, R. 2011. The selection of financial ratios as independent variables for credit risk assessment (Finansinių rodiklių, kaip nepriklausomų kintamųjų, atranka kredito rizikos įvertinimui), *Economics & Management*, 1032–1038.
12. Boreika, P.; Pilinkus, D. 2009. Makroekonominių rodiklių ir akcijų kainų tarpusavio ryšys Baltijos šalyse. Vilniaus Universitetas, Kauno humanitarinis fakultetas, Lietuva, 692–699.
13. Buškevičiūtė, E.; Mačerinskienė, I. 2005. Finansų analizė. Kaunas: Technologija, Lietuva.
14. Carling, K; Jacobson, T; Lindé, J; Roszbach, K. 2004. Exploring relationships between Firms' Balance (Įmonių balanso straipsnių ir makroekonominių veiksnių sąryšio tyrimas), *Research Department, Sveriges Riksbank*, 103 37 Stockholm, Švedija, 1–41.
15. Džikevičius, A.; Jonaitienė, B. 2015. Finansinių santykinų rodiklių, geriausiai įvertinančių skirtinguose Lietuvos sektoriuose veikiančias įmones, paieška, *Verslas: Teorija ir praktika*. Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Mykolo Romerio universitetas, Lietuva, 174–184.
16. Esteban, L. P.; Devesa, M. J. S. 2011. Earnings management in the Spanish hotel industry (Pinigų srautų vadyba Ispanijos viešbučių industrijoje), *Cornell Hospitality Quarterly* 52(4); 466–479.
17. Finansų ministerijos mokymo centras. Įmonių finansinės ir ekonominės veiklos vertinimas ir prognozės. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. lapkričio 6 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.fmmc.lt/skola/p4-3.htm>.
18. Garškaitė, K. 2008. Įmonių bankroto prognozavimo modelių taikymas, *Verslas: teorija ir praktika*. Lietuva, 281–294.
19. Gineitienė, Z. 2005. Verslo kūrimas ir valdymas, *Vadovėlis*. Rosma, Vilnius, Lietuva.
20. Gurskij, P.; Liučvaitienė, A. 2016. Lėtėjančios ekonomikos poveikis įmonių veiklai, *Mokslas – Lietuvos ateitis*. Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Lietuva, 1–12.
21. Horrigan, J. O. 1968. A Short History of Financial Ratio Analysis (Trumpa istorinė finansinių rodiklių analizė), *The Accounting Review*, Nr. 43 (April).
22. Janovič, V. 2012. Įmonių perspektyvinė finansinė analizė esant neapibrėžtumui, *Business Systems & Economics*, Lietuva, 102–115.
23. Juozaitienė, L.; Staponkienė, J. 2003. Verslo ir vadybos įvadas, *Mokomoji knyga*. VŠĮ ŠU leidykla, Lietuva.
24. Kardelis, K. 2002. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Šiauliai, Lietuva, 142.

25. Kozlinskis, V.; Guseva, K. 2006. Evaluation of some business macro environment forecasting methods (Verslo makroekonominės aplinkos prognozavimo metodų įvertinimas), *Journal of Business Economics and Management* 7(3); 111–117.
26. Kumar, M.; Woo, J. 2010. Public debt and growth (Valstybės skola ir augimas), *International Monetary Fund*, 1–47.
27. Laskienė, D. 2009. Nedarbo lygio ir gamybos augimo ryšys: Lietuvos atvejis, *Ekonomika ir vadyba*. Lietuva, 857–862.
28. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. Antroji knyga. *Asmenys* (aktuali redakcija 2015-12-03). Prieiga per internetą:
<http://www.infolex.lt/portal/start_ta.asp?act=doc&fr=pop&doc=20799>.
29. Lietuvos Respublikos Seimas. Lietuvos Akcinių bendrovių įstatymas (aktuali redakcija 2004-01-01). Nr. IX–21889, *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 64–1914.
30. Lietuvos Respublikos Seimas. Lietuvos Respublikos Europos bendrovių įstatymas (aktuali redakcija 2012-01-01). *Valstybės žinios*, 2004, Nr. 78–2710.
31. Lietuvos Respublikos Seimas. Lietuvos Respublikos Europos ekonominių interesų grupių įstatymas. *Valstybės žinios*, 2003 m. gruodžio 22 d., Nr. 4–43.
32. Lietuvos Respublikos Seimas. Lietuvos Respublikos Europos kooperatinių bendrovių įstatymas (aktuali redakcija 2010-10-01). *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 73–2764.
33. Lietuvos Respublikos Seimas. Lietuvos Respublikos įmonių finansinės atskaitomybės įstatymas (aktuali redakcija 2015-07-01). Nr. XII–1696, *Valstybės žinios*, 2001, Nr. 99–3516.
34. Lietuvos Respublikos Seimas. Lietuvos Respublikos kooperatinių bendrovių (kooperatyvų) įstatymas (aktuali redakcija 2003-01-01). Nr. IX–903, *Valstybės žinios*, 1993, Nr. 20–488.
35. Lietuvos Respublikos Seimas. Lietuvos Respublikos Mažųjų bendrijų įstatymas. *Valstybės žinios*, 2012 m. birželio 29 d., Nr. 83–4333.
36. Lietuvos Respublikos Seimas. Lietuvos Respublikos Smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymas (aktuali redakcija 2008-01-01). Nr. X–1346, *Valstybės žinios*, 1998, Nr. 109–2993.
37. Lietuvos Respublikos Seimas. Lietuvos Respublikos Ūkinių bendrijų įstatymas (aktuali redakcija 2012-09-01). Nr. XI–2073, *Valstybės žinios*, 2003, Nr. 112–4990.
38. Lietuvos Respublikos Seimas. Lietuvos Respublikos Valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymas (aktuali redakcija 2004-01-07). Nr. IX–1895, *Valstybės žinios*, 1994, Nr. 102–2049.
39. Lietuvos Respublikos Seimas. Lietuvos Respublikos Žemės ūkio bendrovių įstatymas (aktuali redakcija 2001-07-01). Nr. IX–330, *Valstybės žinios*, 1991, Nr. 13–328.
40. Lietuvos Respublikos ūkio ministerija. Įmonių teisinę formą reglamentuojantys įstatymai. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. rugsėjo 19 d.]. Prieiga per internetą: <<https://ukmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/verslo-aplinka/imoniu-teise/imoniu-teisine-forma-reglamentuojantys-istatymai>>.
41. Mackevičius, J. 2006. Finansinių santykių rodiklių skaičiavimas ir grupavimas, *Ekonomika*. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. spalio 8 d.]. Prieiga per internetą:
<http://www.lvb.lt/primo_library/libweb/action/dlDisplay.do?vid=LDB&docId=TLITLIJ.04~2006~1367154563272&fromSitemap=1&afterPDS=true>.
42. Mackevičius, J. 2005. Įmonių veiklos analizė. Informacijos rinkimas, sisteminimas ir vertinimas, *TEV*. Vilnius, Lietuva, 1–476.
43. Mackevičius, J.; Poškaite, D. 1998. Finansinė analizė. Katalikų pasaulis, Vilnius, Lietuva.
44. Mackevičius, J.; Rakštelienė, A. 2005. Altman modelių taikymas Lietuvos įmonių bankrotui prognozuoti, *Pinigų studijos* 1: 24–36. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. lapkričio 22 d.]. Prieiga per internetą:
<http://www.ebiblioteka.lt/resursai/DB/LB/LB_pinigu_studijos/Pinigu_studijos_2005_01_02.pdf>.
45. Mackevičius, J.; Valkauskas, R. 2010. Integruota įmonės finansinės būklės ir veiklos rezultatų analizės metodika, *Verslas: Teorija ir praktika*. Vilniaus universitetas, Lietuva, 213–221.
46. Mackevičius, J.; Valkauskas, R. 2010. Integruota įmonių bankrotų prognozavimo metodika, *Current Issues of Business & Law* 5(1); 123–138
47. Palepu, K. G.; Healy, P. M.; Bernard, V. L. 2004. Business Analysis and Valution, using Financial Statements (Verslo analizė ir vertinimas, pasitelkiant finansines ataskaitas). Thomson, South, Western.
48. Rutkauskas, A. V.; Stankevičius, P. 2006. Investicinių sprendimų valdymas. Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla, Lietuva.
49. Sakalas, A.; Vanagas, P.; Martinkus, B.; Prokopčiukas, B.; Venskus, R.; Virvilaitė, R.; Ivaškienė, A. 2010. Pramonės įmonių vadyba. Technologija, Kaunas, Lietuva.
50. Schroeder, R. G.; Clark, M. W.; Cathey, J. M. 2005. Financial Accounting theory and analysis (Finansinės apskaitos teorija ir analizė). John Wiley & Sons, Inc.

51. Simonavičienė, A.; Užkurytė, L. 2009. Pokyčiai darbo rinkoje ekonominio nuosmukio metu: Lietuvos atvejis, *Ekonomika ir vadyba*. Lietuva, 940–946.
52. Stoškus, S.; Beržinskienė, D.; Virbickaitė, R. 2007. Theoretical and practical decisions of bankruptcy as one of dynamic alternatives in company's performance (Teoriniai ir praktiniai bankroto aspektai kaip vienas iš įmonės veikimo alternatyvių modelių), *Engineering Economics* 2(52); 26–34.
53. Stundžienė, A.; Bliekienė, R. 2012. Ekonomikos svyravimų įtaka įmonių veiklos rezultatams, *Verslas: Teorija ir praktika*. Kauno technologijos universitetas, Lietuva, 5–17.
54. Šlekienė, D.; Klimavičienė, I. 2000. Įmonių veiklos finansinis vertinimas. Technologija, Vilnius, Lietuva, 1–146.
55. Tamašauskienė, Z.; Zadvilaitė, A. 2011. Mokesčių sistemos Lietuvoje kitimo įtakos biudžeto pajamoms ekonominis vertinimas. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. Šiaulių universitetas, 44–57.
56. Vasiliauskaitė, A.; Rumšaitė, D. 2000. Įmonės finansinio sverto sprendimams įtaką darančių veiksnių tyrimas, *Socialiniai mokslai*. Kauno technologijos universitetas, Lietuva, 47–57.
57. Versli Lietuva. Verslo formos. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. rugsėjo 19 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.verslilietuva.lt/lt/verslo-formos/verslo-formos>.
58. Vertybinių popierių birža NASDAQ OMX Vilnius. 2010. Įmonių finansinė analizė rodiklių skaičiavimo metodika. *Akcinių bendrovių rodiklių apskaičiavimas*. Vilnius, 4–37.
59. Walsh, P. R. 2005. Dealing with the uncertainties of environmental change by adding scenario planning to the strategy reformulation equation (Susidūrimas su neapibrėžtais klimato kaitos veiksniais, įtraukiant planavimo scenarijų, siekiant pakeisti strategiją), *Management Decisions* 43(1); 113–122.
60. Žigienė, G. 2006. Įmonės finansų analizės teoriniai aspektai, *Metodinė priemonė*. Vilniaus universitetas, Kauno humanitarinis fakultetas, Lietuva, 1–31.
61. Žvirblis, A.; Zinkevičiūtė, V. 2008. Įmonės aplinkos komponentų daugiakriterinio kiekybinio vertinimo principai ir modeliai, *Verslo ir teisės aktualijos*. Lietuva, 183–191.

PRIEDAI

Priedas A. Lietuvos įmonių juridinės formos ir jų ypatumai

1 lentelė. Įmonių klasifikacija pagal teisinę formą
Šaltinis: sudaryta autorės (LR ūkio ministerija 2017)

Įmonės juridinė forma	Apibūdinimas
Individuali įmonė (II)	neribotos atsakomybės privatusis juridinis asmuo. II steigėju ir savininku gali būti tik vienas fizinis asmuo, kuris negali būti kitos II savininku. Pasirinkta veiklos rūšis nerizikinga, verslą galima pradėti turint gerą idėją ir nedideles pradines lėšas (Gineitienė 2005; Versli Lietuva 2017).
Akcinė bendrovė (AB)	ribotos atsakomybės privatusis juridinis asmuo, pagal savo prievolės ji atsako tik savo turtu, kuris yra atskirtas nuo savininko(-ų) turto. Akcinės bendrovės įstatinis kapitalas turi būti ne mažesnis kaip 40 000 tūkst. eurų, jos akcijos gali būti platinamos bei jomis prekiaujama viešai (biržoje), vadovaujantis vertybinių popierių rinką reglamentuojančiais teisės aktais. Bendrovės steigėjų skaičius neribojamas, tačiau kiekvienas bendrovės steigėjas turi būti jos akcininkas (LR akcinių bendrovių įstatymas 2000).
Uždaroji akcinė bendrovė (UAB)	ribotos atsakomybės privatusis juridinis asmuo. UAB įstatinis kapitalas turi būti ne mažesnis kaip 2 500 eurų. UAB gali steigti tiek vienas, tiek daugiau fizinių ir/ar juridinių asmenų, o akcininkų skaičius ribojamas iki 249. Akcininkas gali parduoti ar kitaip perleisti (pavyzdžiui: dovanoti, mainyti ir pan.) savo turimas UAB akcijas (LR akcinių bendrovių įstatymas 2000).
Valstybės ir savivaldybės įmonės	ribotos atsakomybės viešasis juridinis asmuo. Šios rūšies įmonės steigiamos iš valstybės bei savivaldybių lėšų. Valstybės įmonės ir savivaldybės įmonės tikslas – teikti viešąsias paslaugas, gaminti produkciją ir vykdyti kitą veiklą siekiant tenkinti viešuosius interesus. Įmonei draudžiama investuoti lėšas į kitas įmones, taip pat čia nėra privataus kapitalo (LR valstybinių įmonių įstatymas 1994).
Kooperatinė bendrovė	ribotos atsakomybės privatusis juridinis asmuo, savanoriškai steigiamas grupės fizinių arba fizinių ir juridinių asmenų ūkinis subjektas, skirtas jos narių ekonominiams, socialiniams bei kultūriniais poreikiams tenkinti, veikiantis narių iniciatyva ir rizika. Kooperatinė bendrovė turi turėti ne mažiau kaip 5 narius. Kooperatinė bendrovė turi savo pavadinimą, kuriame turi būti žodžiai „kooperatinė bendrovė“ arba „kooperatyvas“ (LR kooperatinių bendrovių įstatymas 1993).
Žemės ūkio bendrovė	ribotos atsakomybės privatusis juridinis asmuo, įsteigta fizinio asmens žemės ūkio gamybinei ir komercinei veiklai vykdyti. Ją turi sudaryti ne mažiau kaip 2 nariai, o maksimalus narių skaičius neribojamas. Žemės ūkio bendrovė pagal Lietuvos įstatymus laikoma gamybinei ir komercinei veiklai įsteigta įmone, kurioje pajamos per ūkinius metus už žemės ūkio produkciją ir suteiktas paslaugas žemės ūkiui sudaro

	daugiau kaip 50 proc. visų realizavimo pajamų (LR žemės ūkio bendrovių įstatymas 1991).
Tikroji ūkinė bendrija	neribotos atsakomybės privatusis juridinis asmuo, įsteigta bendrosios jungtinės veiklos sutartimi sujungus kelių fizinių ir juridinių asmenų turtą į bendrąją dalinę nuosavybę komercinei – ūkinei veiklai. Ūkinėje bendrijoje turi būti ne mažiau kaip 2 ir ne daugiau kaip 20 narių (LR ūkinių bendrijų įstatymas 2003).
Komanditinė ūkinė bendrija	neribotos atsakomybės privatusis juridinis asmuo, jas sudaro bendros įmonės vardu veikiantys tikrieji nariai ir nariai komanditoriai. Šioje ūkinėje bendrijoje turi būti bent vienas tikrasis ir bent vienas narys komanditorius. Pagal komanditinės ūkinės bendrijos prievolos jos tikrieji nariai solidariai atsako visu savo turtu, o nariai komanditoriai – tik ta dalimi savo turto, kurį perdavė arba turėjo perduoti bendrijai (LR ūkinių bendrijų įstatymas 2003).
Mažoji bendrija (MB)	ribotos atsakomybės privatusis juridinis asmuo. Mažąją bendriją gali steigti ne daugiau kaip 10 fizinių asmenų (gali būti ir vienas steigėjas). Mažoji bendrija gali vykdyti bet kokią įstatymų nedraudžiamą veiklą. Nors mažojoje bendrijoje ir nereikalaujama turėti minimalų įstatinį kapitalą, mažosios bendrijos nariai moka įnašus (jų dydis ir mokėjimo tvarka nustatomi narių susirinkime), o mažosios bendrijos pelnas skirstomas proporcingai nario įnašo dydžiui (galima numatyti ir kitokią pelno skirstymo tvarką) (LR mažųjų bendrijų įstatymas 2012).
Europos ekonominių interesų grupė	privatus juridinis asmuo, kurio tikslas padėti savo nariams vykdyti arba plėsti ekonominę veiklą, pasiekti geresnių veiklos rezultatų, tačiau jos tikslas nėra pelno siekimas. Grupę turi sudaryti mažiausiai dvi bendrovės ar kiti juridiniai asmenys, kurių centrinės administracijos yra skirtingose valstybėse narėse arba du fiziniai asmenys, kurie savo pagrindine veikla užsiima skirtingose valstybėse narėse arba Bendrovė ar kitas juridinis asmuo, kurio centrinė administracija yra vienoje valstybėje narėje ir fizinis asmuo, kuris savo pagrindine veikla užsiima kitoje valstybėje narėje (LR ekonominių interesų grupių įstatymas 2003).
Europos bendrovė (EB)	nusprendus, kad įmonės veiklos plėtrai nepakanka Lietuvos rinkos bei norint plėtoti verslą kitose ES šalyse ar suvienyti keliose šalyse veikiančių įmonių valdymo struktūrą, galima steigti Europos bendrovę. Europos bendrovės buveinė, nurodyta juridinių asmenų registre, ir jos nuolatinio valdymo organo buvimo vieta turi sutapti. Europos bendrovė gali būti steigiamą vienu iš keturių būdų: jungimo būdu, steigiant valdymo (holdingo) Europos bendrovę, sukuriant dukterinę EB, veikiančią AB pertvarkant į EB. Steigiant EB turi dalyvauti mažiausiai dviejų valstybių narių įmonės. Europos bendrovės valdymo organo arba administravimo organo narių turi būti ne mažiau kaip 3, o priežiūros organo narių - ne mažiau kaip 3 ir ne daugiau kaip 15 (LR Europos bendrovių įstatymas 2004).
Europos kooperatinių bendrovių (EKB)	ši veiklos forma suteikia galimybę kooperatyvams lengviau plėtoti veiklą kitose ES šalyse bei sukuriama palankesnės sąlygos konkuruoti su kitų formų įmonėmis. Europos kooperatinės bendrovės buveinė, nurodyta juridinių asmenų registre, ir jos nuolatinio valdymo organo buvimo vieta turi sutapti. Bendrovės valdymo bei priežiūros organo narių skaičius yra tapatus EB narių skaičiui (LR Europos kooperatinių bendrovių įstatymas 2006).

Priedas B. Ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius (EVRK 2 red.)

2 lentelė. Įmonių klasifikacija pagal ekonominės veiklos rūšį
Šaltinis: sudaryta autorės (LR Statistikos departamentas 2017)

Sekcija	Skyrius	Pavadinimas
A		ŽEMĖS ŪKIS, MIŠKININKYSTĖ IR ŽUVININKYSTĖ
	01	Augalininkystė ir gyvulininkystė, medžioklė ir susijusių paslaugų veikla
	02	Miškininkystė ir medienos ruošą
	03	Žvejyba ir akvakultūra
B		KASYBA IR KARJERŲ EKSPLOATAVIMAS
	05	Akmens anglių ir rusvųjų anglių kasyba
	06	Žalios naftos ir gamtinių dujų gavyba
	07	Metallų rūdų kasyba
	08	Kita kasyba ir karjerų eksploatavimas
	09	Kasybai būdingų paslaugų veikla
C		APDIRBAMOJI GAMYBA
	10	Maisto produktų gamyba
	11	Gėrimų gamyba
	12	Tabako gaminių gamyba
	13	Tekstilės gaminių gamyba
	14	Drabužių siuvimas (gamyba)
	15	Odos ir odos dirbinių gamyba
	16	Medienos bei medienos ir kamštienos gaminių, išskyrus baldus, gamyba; gaminių iš šiaudų ir pynimo medžiagų gamyba
	17	Popieriaus ir popieriaus gaminių gamyba
	18	Spausdinimas ir įrašytų laikmenų tiražavimas
	19	Kokso ir rafinuotų naftos produktų gamyba
	20	Chemikalų ir chemijos produktų gamyba
	21	Pagrindinių vaistų pramonės gaminių ir farmacinių preparatų gamyba
	22	Guminių ir plastikinių gaminių gamyba
	23	Kitų nemetalo mineralinių produktų gamyba
	24	Pagrindinių metallų gamyba
	25	Metalo gaminių, išskyrus mašinas ir įrenginius, gamyba
	26	Kompiuterinių, elektroninių ir optinių gaminių gamyba
	27	Elektros įrangos gamyba
	28	Niekur kitur nepriskirtų mašinų ir įrangos gamyba
	29	Variklinių transporto priemonių, priekabų ir pusprickabių gamyba
	30	Kitų transporto priemonių ir įrangos gamyba
	31	Baldų gamyba
	32	Kita gamyba
	33	Mašinų ir įrangos remontas ir įrengimas
D		ELEKTROS, DUJŲ, GARO TIEKIMAS IR ORO KONDICIONAVIMAS
	35	Elektros, dujų, garo tiekimas ir oro kondicionavimas
E		VANDENS TIEKIMAS NUOTEKŲ VALYMAS, ATLIEKŲ TVARKYMAS IR REGENERAVIMAS
	36	Vandens surinkimas, valymas ir tiekimas
	37	Nuotekų valymas
	38	Atliekų surinkimas, tvarkymas ir šalinimas; medžiagų atgavimas
	39	Regeneravimas ir kita atliekų tvarkyba
F		STATYBA
	41	Pastatų statyba
	42	Inžinerinių statinių statyba
	43	Specializuota statybos veikla
G		DIDMENINĖ IR MAŽMENINĖ PREKYBA; VARIKLINIŲ TRANSPORTO PRIEMONIŲ IR MOTOCIKLŲ REMONTAS
	45	Variklinių transporto priemonių ir motociklų didmeninė ir mažmeninė prekyba bei remontas
	46	Didmeninė prekyba, išskyrus prekybą variklinėmis transporto priemonėmis ir motociklais
	47	Mažmeninė prekyba, išskyrus variklinių transporto priemonių ir motociklų prekybą
H		TRANSPORTAS IR SAUGOJIMAS
	49	Sausumos transportas ir transportavimas vamzdiniais
	50	Vandens transportas
	51	Oro transportas
	52	Sandėliavimas ir transportui būdingų paslaugų veikla

	53	Pašto ir pasiuntinių (kurjerių) veikla
I		APGYVENDINIMO IR MAITINIMO PASLAUGŲ VEIKLA
	55	Apgyvendinimo veikla
	56	Maitinimo ir gėrimų teikimo veikla
J		INFORMACIJA IR RYŠIAI
	58	Leidybinė veikla
	59	Kino filmų, vaizdo filmų ir televizijos programų gamyba, garso įrašymo ir muzikos įrašų leidybos veikla
	60	Programų rengimas ir transliavimas
	61	Telekomunikacijos
	62	Kompiuterių programavimo, konsultacinė ir susijusi veikla
	63	Informacinių paslaugų veikla
K		FINANSINĖ IR DRAUDIMO VEIKLA
	64	Finansinių paslaugų veikla, išskyrus draudimą ir pensijų lėšų kaupimą
	65	Draudimo, perdraudimo ir pensijų lėšų kaupimo, išskyrus privalomąjį socialinį draudimą, veikla
	66	Pagalbinė finansinių paslaugų ir draudimo veikla
L		NEKILNOJAMOJO TURTO OPERACIJOS
	68	Nekilnojamojo turto operacijos
M		PROFESINĖ, MOKSLINĖ IR TECHNINĖ VEIKLA
	69	Teisinė ir apskaitos veikla
	70	Pagrindinių buveinių veikla; konsultacinė valdymo veikla
	71	Architektūros ir inžinerijos veikla; techninis tikrinimas ir analizė
	72	Moksliniai tyrimai ir taikomoji veikla
	73	Reklama ir rinkos tyrimas
	74	Kita profesinė, mokslinė ir techninė veikla
	75	Veterinarinė veikla
N		ADMINISTRACINĖ IR APTARNAVIMO VEIKLA
	77	Nuoma ir išperkamoji nuoma
	78	Įdarbinimo veikla
	79	Kelionių agentūrų, ekskursijų organizatorių, išankstinio užsakymo paslaugų ir susijusi veikla
	80	Apsaugos ir tyrimo veikla
	81	Pastatų aptarnavimas ir kraštovaizdžio tvarkymas
	82	Administracinė veikla, įstaigų ir kitų verslo įmonių aptarnavimo veikla
O		VIEŠASIS VALDYMAS IR GYNYBA; PRIVALOMASIS SOCIALINIS DRAUDIMAS
	84	Viešasis valdymas ir gynyba; privalomasis socialinis draudimas
P		ŠVIETIMAS
	85	Švietimas
Q		ŽMONIŲ SVEIKATOS PRIEŽIŪRA IR SOCIALINIS DARBAS
	86	Žmonių sveikatos priežiūros veikla
	87	Kita stacionarinė globos veikla
	88	Nesusijusio su apgyvendinimu socialinio darbo veikla
R		MENINĖ, PRAMOGINĖ IR POILSIO ORGANIZAVIMO VEIKLA
	90	Kūrybinė, meninė ir pramogų organizavimo veikla
	91	Bibliotekų, archyvų, muziejų ir kita kultūrinė veikla
	92	Azartinių žaidimų ir lažybų organizavimo veikla
	93	Sportinė veikla, pramogų ir poilsio organizavimo veikla
S		KITA APTARNAVIMO VEIKLA
	94	Narystės organizacijų veikla
	95	Kompiuterių ir asmeninių bei namų ūkio reikmenų taisymas
	96	Kita asmenų aptarnavimo veikla
T		NAMŲ ŪKIŲ, SAMDANČIŲ DARBININKUS, VEIKLA; NAMŲ ŪKIŲ VEIKLA, SUSIJUSI SU SAVOMS REIKMĖMS TENKINTI SKIRTŲ NEDIFERENCIJUOJAMŲ GAMINIŲ GAMYBA IR PASLAUGŲ TEIKIMU
	97	Namų ūkių, samdančių namų ūkio personalą, veikla
	98	Privačių namų ūkių veikla, susijusi su savoms reikmėms tenkinti skirtų nediferencijuojamų gaminių gamyba ir paslaugų teikimu
U		EKSTRATERITORINIŲ ORGANIZACIJŲ IR ĮSTAIGŲ VEIKLA
	99	Ekstrateritorinių organizacijų ir įstaigų veikla

Priedas C. Lietuvos įmonių pasiskirstymas pagal vykdomą ekonominės veiklos rūšį

3 lentelė. Įmonių klasifikacija pagal ekonominės veiklos rūšį (tūkst. vnt.), 2006–2016 m.
Šaltinis: sudaryta autorės (LR Statistikos departamentas 2017)

		Metai										
		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
A	Miškininkystė ir žuvininkystė	336	340	362	394	481	565	661	762	857	902	932
B	Kasyba ir karjerų eksploatavimas	60	65	65	73	75	84	87	93	112	113	118
C	Apdirbamoji gamyba	4996	5066	5242	5238	5256	5427	5666	5993	6505	6676	6724
D	Elektros, dujų, garo tiekimas ir oro kondicionavimas	161	173	189	197	230	274	387	833	1031	1026	1041
E	Vandens tiekimas, nuotekų valymas, atliekų tvarkymas ir regeneravimas	250	256	263	282	304	325	365	365	385	396	397
F	Statyba	4048	4939	5539	5270	5013	5121	5406	5860	6614	7037	7308
G	Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas	12282	13207	13982	14802	15712	16561	17618	18912	20651	21413	21370
H	Transportas ir saugojimas	2974	3501	3893	4158	4367	4963	5377	5833	6405	6635	6860
I	Apgyvandinimo ir maitinimo paslaugų veikla	1612	1700	1777	1912	2052	2142	2259	2446	2696	2815	2867
J	Informacija ir ryšiai	1477	1622	1719	1843	1952	2062	2226	2476	2826	3113	3157
L	Nekilnojamojo turto operacijos	2204	2598	2917	2935	3027	3138	3329	3657	4230	4440	4526
M	Profesinė, mokslinė ir techninė veikla	3396	3931	4580	5073	5712	6207	6700	7501	8589	9228	9380
N	Administracinė ir aptamavimo veikla	1257	1489	1648	1669	1794	1968	2170	2384	2797	3026	3061
P	Švietimas	407	469	534	477	521	607	623	684	739	931	922
Q	Žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas	573	658	725	800	912	1001	1088	1204	1302	1444	1464
R	Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla	436	495	575	541	560	591	678	744	838	1098	1095
S	Kompiuterių ir asmeninių bei namų ūkio reikmenų taisymas; kita asmenų aptamavimo veikla	570	619	648	690	774	827	872	885	900	905	910
Iš viso pagal ekonomines veiklos rūšis:		37039	41128	44658	46354	48742	51863	55512	60706	67673	71445	72387

Priedo C tęsinys. Lietuvos įmonių pasiskirstymas pagal vykdomą ekonominės veiklos rūšį

4 lentelė. Vidutinė Lietuvos įmonių produkcijos vertė pagal ekonominės veiklos rūšį mln. EUR, 2006–2015 m.

Šaltinis: sudaryta autorės (*Lietuvos statistikos departamentas 2017*)

		Metai										
		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
A	Miškininkystė ir žuvininkystė	251854	355305	354692	238939	289528	379085	338234	404888	550865	459668	Nėra duomenų
B	Kasyba ir karjerų eksploatavimas	192807	207295	212690	122399	156065	200366	195629	216980	215703	181095	Nėra duomenų
C	Apdirbamoji gamyba	12246817	13532258	16520058	11395916	13966558	17722400	18693981	19040959	18302685	17852105	Nėra duomenų
D	Elektros, dujų, garo tiekimas ir oro kondicionavimas	1494143	1641543	1920022	2026586	2154281	1963653	1920493	2036133	1979641	1810632	Nėra duomenų
E	Vandens tiekimas, nuotekų valymas, atliekų tvarkymas ir regeneravimas	318785	386531	438758	335 293	402803	477436	476829	496911	568380	552146	Nėra duomenų
F	Statyba	4421255	6139120	6103302	2682498	2708014	3380154	3505732	3918310	4724086	4684024	Nėra duomenų
G	Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas	4500203	5798738	6854733	4325107	4680019	6135273	6057076	6192914	6524369	6932507	Nėra duomenų
H	Transportas ir saugojimas	3721441	4675955	5254750	3962801	4865228	5738245	6188817	6248917	6419677	6556360	Nėra duomenų
I	Apgyvandinimo ir maitinimo paslaugų veikla	436591	520835	564025	432861	398183	474049	501310	572089	635494	713756	Nėra duomenų
J	Informacija ir ryšiai	1305401	1555404	1698346	1450573	1379394	1310783	1363150	1388227	1486132	1646274	Nėra duomenų
L	Nekilnojamojo turto operacijos	821453	1145459	1079213	913320	866596	968134	1008919	1075019	1215472	1293580	Nėra duomenų
M	Profesinė, mokslinė ir techninė veikla	1059087	1299183	1511932	1069170	1140022	1305438	1354607	1371994	1522310	1689709	Nėra duomenų
N	Administracinė ir aptarnavimo veikla	697276	935489	1116594	816863	796843	918549	956752	1103843	1234826	1422578	Nėra duomenų
P	Švietimas	68832	98736	108419	74962	91950	108271	104659	105639	108962	129070	Nėra duomenų
Q	Žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas	122566	164199	220498	211920	215986	242331	262844	292240	329075	382073	Nėra duomenų
R	Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla	291605	291061	320075	275839	257918	304051	372058	441474	534321	332686	Nėra duomenų
S	Kompiuterių ir asmeninių bei namų ūkio reikmenų taisymas; kita asmenų aptarnavimo veikla	82631	95931	119576	88409	82128	88924	94838	107970	120102	131983	Nėra duomenų
Iš viso pagal ekonomines veiklos rūšis:		32032749	38843042	44397684	30423456	34451518	41717142	43395928	45014507	46472101	46770246	Nėra duomenų

Priedas D. Skirtingą veiklą vykdančių Lietuvos įmonių finansiniai rodikliai

5 lentelė. Prioritetiniuose ekonomikos sektoriuose veiklą vykdančių Lietuvos įmonių bendrojo pelningumo rodiklio palyginimas, 2006–2016 m.

Šaltinis: sudaryta autorės (Lietuvos statistikos departamentas 2017)

		Iš viso pagal ekonomines veiklos rūšis	Apdirbamoji gamyba; C	Statyba; F	Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas; G	Transportas ir saugojimas; H	Profesinė, mokslinė ir techninė veikla; M
Bendrasis pelningumas (proc.)	2016	21,1	19,3	21,1	15,9	17,6	47,7
	2015	21,3	19,1	22,8	16,3	19,2	47,4
	2014	19,7	14,6	20,8	15,9	19	48
	2013	18,5	12,6	21,2	15,2	18,1	47,1
	2012	18,5	12,8	20,3	15,2	19	49,5
	2011	18,8	13,3	18,2	15,9	19,8	47,6
	2010	20,2	15,4	18,9	16,9	19,5	43,7
	2009	21,2	15,3	19,3	18,6	18,8	44,5
	2008	20,2	14,1	22,3	18,6	20	45,2
	2007	22,3	18	24,7	18,7	22,7	44,2
	2006	21,2	17,2	24,3	17,8	21,3	42,8

6 lentelė. Prioritetiniuose ekonomikos sektoriuose veiklą vykdančių Lietuvos įmonių bendrojo mokumo rodiklio palyginimas, 2006–2016 m.

Šaltinis: sudaryta autorės (Lietuvos statistikos departamentas 2017)

		Iš viso pagal ekonomines veiklos rūšis	Apdirbamoji gamyba; C	Statyba; F	Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas; G	Transportas ir saugojimas; H	Profesinė, mokslinė ir techninė veikla; M
Bendrojo mokumo koeficientas	2016	1,28	1,29	0,98	0,76	1,17	3,33
	2015	1,1	1,15	0,7	0,73	1,09	3,09
	2014	1,02	0,94	0,61	0,71	1	3,03
	2013	1,01	0,92	0,55	0,66	0,96	3,27
	2012	1,02	0,94	0,51	0,63	0,92	3,87
	2011	1,03	0,93	0,46	0,59	0,97	4,01
	2010	0,98	0,92	0,52	0,6	0,91	3,44
	2009	0,98	0,9	0,47	0,57	0,78	4,36
	2008	0,94	0,79	0,47	0,52	0,8	4,12
	2007	0,93	0,82	0,47	0,57	0,93	2,76
	2006	0,95	0,91	0,48	0,52	1,1	1,37

Priedo D tęsinys. Skirtingą veiklą vykdančių Lietuvos įmonių finansiniai rodikliai

7 lentelė. Prioritetiniuose ekonomikos sektoriuose veiklą vykdančių Lietuvos įmonių viso turto apyvartumo koeficiento palyginimas, 2006–2016 m.

Šaltinis: sudaryta autorės (Lietuvos statistikos departamentas 2017)

		Iš viso pagal ekonomines veiklos rūšis	Apdirbamoji gamyba; C	Statyba; F	Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas; G	Transportas ir saugojimas; H	Profesinė, mokslinė ir techninė veikla; M
Viso turto apyvartumas	2016	1,02	1,48	1,24	2,29	1,07	0,15
	2015	1,02	1,59	1,1	2,24	1,09	0,16
	2014	1,06	1,77	1,11	2,31	1,12	0,16
	2013	1,05	1,77	0,93	2,38	1,14	0,15
	2012	1,05	1,84	0,86	2,31	1,18	0,16
	2011	1	1,76	0,83	2,18	1,11	0,16
	2010	0,88	1,5	0,62	1,98	0,97	0,16
	2009	0,78	1,25	0,57	1,79	0,78	0,13
	2008	0,96	1,62	1	1,94	0,95	0,17
	2007	1	1,33	1,05	2,06	0,92	0,28
	2006	1,05	1,42	1,03	2,1	0,93	0,42

8 lentelė. Prioritetiniuose ekonomikos sektoriuose veiklą vykdančių Lietuvos kritinio likvidumo koeficiento palyginimas, 2006–2016 m.

Šaltinis: sudaryta autorės (Lietuvos statistikos departamentas 2017)

		Iš viso pagal ekonomines veiklos rūšis	Apdirbamoji gamyba; C	Statyba; F	Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas; G	Transportas ir saugojimas; H	Profesinė, mokslinė ir techninė veikla; M
Kritinio likvidumo koeficientas	2016	1,06	1,12	1,43	0,83	1,28	1,28
	2015	1,02	1,06	1,21	0,84	1,28	1,44
	2014	0,96	0,92	1,08	0,84	1,11	1,41
	2013	0,91	0,84	1,02	0,81	0,98	1,65
	2012	0,9	0,85	0,99	0,79	1,02	1,39
	2011	0,9	0,91	0,9	0,79	0,99	1,27
	2010	0,89	0,81	0,9	0,77	0,94	1,35
	2009	0,98	0,82	0,8	0,76	0,84	3,63
	2008	0,84	0,77	0,81	0,78	0,88	1,01
	2007	1	0,74	0,84	0,82	1,02	4,22
	2006	0,88	0,86	0,87	0,73	0,97	0,85

Priedas E. Analizėje naudojami makroekonominiai rodikliai

9 lentelė. Lietuvos makroekonominiai rodikliai ir jų pokyčiai 2006–2016 m.

Šaltinis: sudaryta autorės (Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos centrinis bankas 2017)

Metai	BVP vienam gyventojui to meto kainomis (EUR)	BVP kitimo tempas (%)	Nedarbo lygis (20-64m. Asmenys %)	Valstybės skola (mlrd EUR)	Valstybės skolos kitimo tempas (%)	Vidutinė metinė infliacija (%)	Mokesčių našta (%)	Vidutinės metinės paskolų įmonėms palūkanų normos (iki 1 mln. EUR) (%)
2006	1840,98	16,50	5,70	4,33	12,35	3,80	30,40	5,04
2007	2246,83	22,05	4,20	4,84	11,78	5,80	30,40	6,80
2008	2555,80	13,75	5,68	5,03	3,93	11,10	30,90	8,12
2009	2128,95	-16,70	13,65	7,85	56,06	4,20	30,60	7,96
2010	2262,28	6,26	17,78	10,60	35,03	1,20	28,70	5,04
2011	2582,08	14,14	15,45	12,10	14,15	4,10	27,60	5,08
2012	2790,38	8,07	13,45	13,49	11,49	3,20	27,30	4,78
2013	2958,58	6,03	11,85	13,59	0,74	1,20	27,30	4,10
2014	3119,53	5,44	10,80	15,47	13,83	0,20	27,90	3,85
2015	3212,73	2,99	9,23	16,67	7,76	-0,70	29,40	2,56
2016	3366,88	4,80	8,00	17,13	2,76	0,70	30,30	2,35

Metai	Tiesioginės užsienio investicijos metų pabaigoje mln. EUR (Apdirbamoji gamyba)	Tiesioginės užsienio investicijos metų pabaigoje mln. EUR kitimo tempas (Apdirbamoji gamyba) %	Tiesioginės užsienio investicijos metų pabaigoje mln. EUR (Didmeninė ir mažmeninė prekyba)	Tiesioginės užsienio investicijos metų pabaigoje mln. EUR kitimo tempas (Didmeninė ir mažmeninė prekyba) %	Tiesioginės užsienio investicijos metų pabaigoje mln. EUR (Statyba)	Tiesioginės užsienio investicijos metų pabaigoje mln. EUR kitimo tempas (Statyba) %	Tiesioginės užsienio investicijos metų pabaigoje mln. EUR (Mokslinė ir profesinė veikla)	Tiesioginės užsienio investicijos metų pabaigoje mln. EUR kitimo tempas (Mokslinė ir profesinė veikla) %	Tiesioginės užsienio investicijos metų pabaigoje mln. EUR (Transportas ir saugojimas)	Tiesioginės užsienio investicijos metų pabaigoje mln. EUR kitimo tempas (Transportas ir saugojimas) %
2006	3282,62	21,52	891,06	16,68	255,06	106,66	106,15	0,55	104,36	3,19
2007	3605,91	9,85	1146,28	28,64	353,84	38,73	126,47	19,14	174,87	67,56
2008	2060,46	-42,86	1300,97	13,49	306,39	-13,41	234,45	85,38	164,29	-6,05
2009	2339,24	13,53	1316,47	1,19	263,05	-14,15	222,07	-5,28	193,12	17,55
2010	2682,50	14,67	1305,91	-0,80	245,81	-6,55	352,48	58,72	226,73	17,40
2011	2931,08	9,27	1418,78	8,64	293,02	19,21	543,29	54,13	230,68	1,74
2012	3144,74	7,29	1395,46	-1,64	275,88	-5,85	645,95	18,90	253,53	9,91
2013	3136,06	-0,28	1379,69	-1,13	291,56	5,68	450,66	-30,23	255,54	0,79
2014	2476,19	-21,04	1511,25	9,54	294,40	0,97	642,18	42,50	308,91	20,89
2015	2761,85	11,54	1611,20	6,61	289,78	-1,57	567,14	-11,69	350,08	13,33
2016	2579,36	-6,61	1847,32	14,65	282,73	-2,43	819,76	44,54	370,18	5,74

Priedas F. Įmonių bendrojo pelningumo rodiklio ir makroekonominių veiksnių regresinės analizės rezultatai

10 lentelė. Bendrojo pelningumo ir makroekonominių veiksnių ekonometrinio tyrimo rezultatai

Šaltinis: sudaryta autorės (remiantis atliktu tyrimu 2017)

Bendrojo pelningumo rodiklis (proc.)	Parametras	„T“ reikšmė	Parametro įvertis	Parametro įvertio kitimo ribos su 95% pasikliautinoju lygmeniu	Standartinė paklaida
Apdirbamoji gamyba (C)	B ₁ - BVP tenkančio vienam gyventojui poveikis	3,754	1,282	[-0,19;2,75]	3,416
Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G)		5,246	8,846	[1,59;1,61]	1,686
Transportas ir saugojimas (H)		-2,594	-0,673	[-1,79;0,44]	0,259
Statyba (F)		-1,330	-4,213	[-1,78;0,94]	3,167
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (M)		-1,427	-0,657	[-2,64;1,33]	0,461
Apdirbamoji gamyba (C)	B ₂ – Nedarbo lygio pokyčių įtaka	5,130	1,707	[0,02;3,14]	3,328
Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G)		5,001	1,555	[2,17;2,89]	3,110
Transportas ir saugojimas (H)		2,662	0,256	[-0,16;0,70]	0,096
Statyba (F)		0,243	9,364	[-0,16;0,17]	3,846
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (M)		-0,489	-0,037	[-0,36;2,85]	0,075
Apdirbamoji gamyba (C)	B ₃ - Valstybės skolos poveikis	-2,240	-1,228	[-0,36;1,13]	5,484
Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G)		-5,310	-2,159	[-3,91;-4,09]	4,066
Transportas ir saugojimas (H)		0,164	0,016	[-0,40;0,44]	0,097
Statyba (F)		-5,402	-5,178	[-0,93;-0,11]	9,586
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (M)		-1,472	-0,199	[-0,78;3,84]	0,136
Apdirbamoji gamyba (C)	B ₄ - Infliacijos poveikis	5,392	5,814	[0,12;1,05]	1,078
Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G)		1,714	1,016	[-1,53;3,56]	1,714
Transportas ir saugojimas (H)		1,203	0,319	[-0,82;1,46]	0,265
Statyba (F)		-3,076	-3,230	[-0,77;0,13]	1,050
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (M)		2,770	0,582	[-0,32;1,49]	0,210
Apdirbamoji gamyba (C)	B ₅ – Mokesčių naštos įtaka	-5,770	-7,967	[-1,39;-2,02]	1,381
Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G)		-4,093	-3,667	[-7,52;1,87]	5,895
Transportas ir saugojimas (H)		2,408	0,987	[-0,78;2,75]	0,410
Statyba (F)		-1,245	-4,556	[-2,03;1,12]	3,660
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (M)		2,606	0,701	[-0,46;1,86]	0,269
Apdirbamoji gamyba (C)	B ₆ - Vidutinės bankų palūkanų normos kitimo įtaka	3,894	2,099	[1,45;2,75]	1,511
Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G)		4,898	1,088	[1,32;2,04]	2,222
Transportas ir saugojimas (H)		2,927	2,501	[-1,17;6,17]	0,854
Statyba (F)		-0,624	-3,760	[-2,97;2,2]	6,025
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (M)		-0,155	-0,093	[-2,67;2,49]	0,599
Apdirbamoji gamyba (C)	B ₇ - Tiesioginių užsienio investicijų įtaka	-6,881	-5,618	[0,01;5,54]	6,326
Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G)		4,265	4,302	[-3,82;8,64]	1,009
Transportas ir saugojimas (H)		-2,524	-0,107	[-0,29;0,07]	0,042
Statyba (F)		-0,546	-4,095	[-0,04;0,3]	7,500
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (M)		1,869	0,011	[-0,01;3,60]	0,006
Apdirbamoji gamyba (C)	B ₈ - Laisvasis narys, kuris paaiškina įmonių viso turto apyvartumo rodiklio pokyčius kitais veiksniais, neįtrauktais į šį modelį	4,768	2,914	[-83,4;-2,90]	6,111
Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G)		-2,156	-1,271	[-3,81;1,27]	5,895
Transportas ir saugojimas (H)		-1,274	-24,098	[-105,49;57,30]	18,917
Statyba (F)		2,909	4,770	[-22,86;118,25]	1,640
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (M)		3,302	59,830	[-18,13;1,38]	18,120

Gautų parametrų reikšmės:

B₁ – BVP, tenkančio vienam gyventojui poveikis:

Šis veiksnys vertinamu laikotarpiu įtakos turėjo apdirbamosios gamybos (C), didmeninės ir mažmeninės prekybos (G) bei transporto (H) sektoriuose veikiančiomis įmonėms. Pavyzdžiui, šalyje 1 procentiniu punktu išaugus BVP vienam gyventojui – apdirbamosios pramonės sektoriuje (C) veiklą vykdančių įmonių bendrojo pelningumo rodiklis padidėtų 1,28 proc., didmeninės ir mažmeninės prekybos (G) įmonių – 8,85 proc. Paminėtina, jog koreliacinės analizės metu stipriausias ryšys tarp BVP, tenkančio vienam gyventojui bei įmonių bendrojo pelningumo rodiklio (proc.) buvo užfiksuotas transporto (H) sektoriuje (vidutinio stiprumo tiesioginis-0,659).

B₂ – Nedarbo lygio pokyčių poveikis:

Šis veiksnys vertinamu laikotarpiu įtakos turėjo apdirbamosios gamybos (C), didmeninės ir mažmeninės prekybos (G) bei transporto (H) sektoriuose veikiančiomis įmonėms. Su 95 proc. pasikliautinoju lygmeniu (paliekama 5 proc. - tikimybė suklysti), nedarbo lygiui išaugus 1 proc., bendrojo pelningumo rodiklis (proc.) apdirbamosios pramonės sektoriuje (C) išaugtų nuo 0,02 proc. iki 3,14 proc. Akcentuotina, jog koreliacinės analizės metu buvo užfiksuotas labai stiprus atvirkštinis (-0,914) ryšys tarp statybų sektoriuje veikiančių įmonių (F) bendrojo pelningumo rodiklio bei nedarbo lygio pokyčių (proc.), tačiau regresinės analizės rezultatai atskleidė, jog šis kintamasis tiriamu laikotarpiu reikšmingos įtakos neturėjo.

B₃ – Valstybės skolos poveikis:

Šis veiksnys vertinamu laikotarpiu įtakos turėjo apdirbamosios gamybos (C), didmeninės ir mažmeninės prekybos (G) bei statybos (F) sektoriuose veikiančiomis įmonėms. Svarbu paminėti, jog šis veiksnys (iš visų vertinamų veiksnių) didžiausią įtaką turėjo didmeninės ir mažmeninės prekybos (G) bei statybų sektoriuje veikiančių įmonių (F) bendrojo pelningumo rodikliams. Pavyzdžiui, 1 procentiniu punktu išaugus valstybės skolai nuo BVP (proc.) – didmeninės ir mažmeninės prekybos (G) įmonių bendrojo pelningumo rodiklis sumažėtų – 2,16 proc., statybos sektoriaus įmonių – 5,18 proc. Atvirkštinį priklausomųjų ryšį atspindi ir koreliacinės analizės rezultatai.

B₄ – Infliacijos poveikis:

Šis veiksnys vertinamu laikotarpiu įtakos turėjo apdirbamosios gamybos (C), statybos (F) bei profesinės, mokslinės ir kt. (M) sektoriuose veikiančiomis įmonėms. Akreiptinas dėmesys, jog šis veiksnys turėjo didžiausią įtaką profesinės, mokslinės ir kt. (M) sektoriuose veikiančių įmonių bendrojo pelningumo rodikliui (proc.) iš visų vertinamų veiksnių. Su 95 proc. pasikliautinoju lygmeniu, vidutinei metinei infliacijai išaugus 1 proc., šiame sektoriuje veikiančių įmonių bendrojo pelningumo rodiklis kistų [-0,32;1,49].

B₅ – Mokesčių naštos poveikis:

Šis veiksnys vertinamu laikotarpiu įtakos turėjo visuose analizuojamuose sektoriuose veikiančių įmonių bendrojo pelningumo rodikliams, išskyrus statybų (F) sektorių. Analizė taip pat parodė, jog 1 procentiniu punktu padidėjus mokesčiai naštai apdirbamosios gamybos (C) ir didmeninės bei mažmeninės prekybos (G) įmonių bendrojo pelningumo rodikliai atitinkamai sumažėtų – 7,97 proc. ir 3,67 proc.

B₆ – Vidutinės bankų paskolų palūkanų normos kitimo poveikis:

Šis veiksnys vertinamu laikotarpiu įtakos turėjo apdirbamosios gamybos (C), didmeninės ir mažmeninės prekybos (G) bei transporto (H) sektoriuose veikiančioms įmonėms (šiam sektoriuje pastebima didžiausia įtaką iš visų vertinamų veiksnių). Palūkanų normai išaugus 1 proc., transporto (H) sektoriuose veikiančių įmonių bendrojo pelningumo rodiklis padidėtų 2,9 proc. Koreliacinės analizės metu tarp šių dviejų veiksnių užfiksuotas teigiamas silpnas ryšys (0,474).

B₇ – Tiesioginių užsienio investicijų poveikis:

Šis veiksnys vertinamu laikotarpiu įtakos turėjo didmeninės ir mažmeninės prekybos (G), transporto (H) bei apdirbamosios gamybos (C) sektoriuose veikiančioms įmonėms. Pastorojo sektoriaus įmonėms šis veiksnys turėjo didžiausią įtaką iš visų vertinamųjų veiksnių. Su 95 proc. pasikliautinuoju lygmeniu, apdirbamosios gamybos sektoriuje (C) investicijoms išaugus 1 proc., šio sektoriaus įmonių bendrojo pelningumo rodiklis (proc.) išaugtų nuo 0,01 proc. iki 5,54 procentinių punktų. Koreliacinės analizės rezultatai taip pat pagrindžia šių priklausomųjų sąryšį (visuose sektoriuose, išskyrus (M) užfiksuotas tiesioginis vidutinis ir stiprus ryšys).

B₈ – Laisvasis narys, kuris paaiškina bendrojo pelningumo rodiklio pokyčius (pasirinktajame sektoriuje) kitais veiksniais, neįtrauktais į šį modelį:

Su 95 proc. pasikliautinuoju lygmeniu veikiant kitiems veiksniais, neįtrauktiems į šį modelį, (pavyzdžiui – ekonomikos ciklo svyravimas, įmonės konkurencinės padėties pokyčiai rinkoje, struktūriniai įmonių bendrojo pelningumo rodiklio dėmenys ir kt.), įmonių bendrojo pelningumo rodikliai profesinę, mokslinę veiklą (M) vykdančių įmonių esant nepalankiems rinkos veiksniais sumažėtų iki 18,13 proc., tuo tarpu veikiant palankiems veiksniais – didėtų iki 1,38 proc.

Priedas G. Įmonių bendrojo mokumo rodiklio ir makroekonominių veiksnių regresinės analizės rezultatai

11 lentelė. Bendrojo mokumo ir makroekonominių veiksnių ekonometrinio tyrimo rezultatai
Šaltinis: sudaryta autorės (remiantis atliktu tyrimu 2017)

Bendrojo mokumo rodiklis	Parametras	„T“ reikšmė	Parametro įvertis	Parametro įverčio kitimo ribos su 95% pasikliautinuoju lygmeniu	Standartinė paklaida
Apdirbamoji gamyba (C)	B ₁ - BVP tenkančio vienam gyventojui poveikis	8,179	2,506	[1,54;3,47]	2,242
Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G)		8,297	2,268	[1,32;0,03]	2,203
Transportas ir saugojimas (H)		-0,367	-0,001	[-0,01;0,01]	0,002
Statyba (F)		1,113	0,069	[-0,20;0,34]	0,062
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (M)		7,584	2,806	[1,76;3,85]	2,422
Apdirbamoji gamyba (C)	B ₂ – Nedarbo lygio pokyčių įtaka	-3,599	-2,205	[-4,84;4,31]	6,125
Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G)		3,161	3,875	[-1,40;0,1]	1,226
Transportas ir saugojimas (H)		1,590	0,005	[-0,01;0,12]	0,003
Statyba (F)		0,280	0,005	[-0,08;0,09]	0,019
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (M)		6,045	2,146	[4,36;9,93]	6,470
Apdirbamoji gamyba (C)	B ₃ - Valstybės skolos poveikis	1,208	2,107	[-5,39;2,61]	1,743
Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G)		-3,950	-7,873	[-1,64;0,01]	1,995
Transportas ir saugojimas (H)		1,885	0,010	[-0,01;0,03]	0,005
Statyba (F)		0,223	0,007	[-0,14;0,15]	0,033
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (M)		6,453	3,285	[3,11;3,46]	4,083
Apdirbamoji gamyba (C)	B ₄ - Infliacijos poveikis	6,439	3,278	[1,09;2,47]	2,147
Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G)		-4,490	-2,131	[-4,17;-0,1]	4,475
Transportas ir saugojimas (H)		-1,604	-0,010	[-0,03;0,01]	0,006
Statyba (F)		0,841	-2,601	[-0,23;0,34]	3,227
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (M)		5,890	8,328	[-2,24;1,44]	1,414
Apdirbamoji gamyba (C)	B ₅ – Mokesčių naštos įtaka	5,564	6,044	[3,32;4,76]	6,320
Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G)		2,201	1,390	[-1,33;0,04]	6,316
Transportas ir saugojimas (H)		-0,632	-0,005	[-0,03;0,02]	0,008
Statyba (F)		1,249	0,083	[-0,20;0,37]	0,067
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (M)		7,038	5,255	[3,75;5,76]	3,494
Apdirbamoji gamyba (C)	B ₆ - Vidutinės bankų palūkanų normos kitimo įtaka	-5,703	-4,926	[-2,10;-4,75]	5,054
Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G)		3,782	4,496	[-3,19;0,10]	1,189
Transportas ir saugojimas (H)		9,766	0,047	[0,03;0,06]	0,005
Statyba (F)		-0,212	-0,026	[-0,56;0,51]	0,124
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (M)		6,935	5,066	[2,51;3,62]	1,293
Apdirbamoji gamyba (C)	B ₇ -Tiesioginių užsienio investicijų įtaka	6,458	9,071	[-3,03;1,51]	1,405
Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G)		-1,567	-7,470	[-2,80;0,01]	4,766
Transportas ir saugojimas (H)		-3,322	-0,084	[-0,15;-0,13]	0,025
Statyba (F)		-0,197	-0,008	[-0,02;0,02]	0,004
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (M)		2,071	6,440	[-2,94;1,98]	3,110
Apdirbamoji gamyba (C)	B ₈ - Laisvasis narys, kuris paaiškina įmonių viso turto apyvartumo rodiklio pokyčius kitais veiksniais, neįtrauktais į šį modelį	-3,955	-3,494	[-1,77;2,46]	2,147
Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G)		-0,628	-1,267	[-2,95;0,74]	2,017
Transportas ir saugojimas (H)		0,201	0,408	[-0,-1;0,02]	2,031
Statyba (F)		-0,806	-2,602	[-1,69;3,28]	3,227
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (M)		-5,082	-2,218	[-2,28;-1,66]	1,298

Gautų parametų reikšmės:

B₁ – BVP, tenkančio vienam gyventojui poveikis:

Šis veiksnys vertinamu laikotarpiu įtakos turėjo apdirbamosios gamybos (C), didmeninės ir mažmeninės prekybos (G) bei profesinės, mokslinės ir kt. (M) sektoriuose veikiančiomis įmonėms. Paminėtina, jog šis veiksnys (iš visų vertinamų veiksnių) didžiausią įtaką turėjo didmeninės ir mažmeninės prekybos (G), statybų sektoriuje veikiančių įmonių (F) bendrojo mokumo rodikliams. Pavyzdžiui, šalyje 1 procentiniu punktu išaugus BVP vienam gyventojui – apdirbamosios pramonės sektoriuje (C) veiklą vydančių įmonių bendrojo mokumo rodiklis padidėtų 2,5 punkto, didmeninės ir mažmeninės prekybos (G) įmonių – 2,3. Paminėtina, jog koreliacinės analizės metu stipriausias ryšys tarp BVP, tenkančio vienam gyventojui bei įmonių bendrojo mokumo rodiklio (proc.) buvo užfiksuotas apdirbamosios gamybos (C) sektoriuje (vidutinio stiprumo tiesioginis - 0,683).

B₂ – Nedarbo lygio pokyčių poveikis:

Šis veiksnys vertinamu laikotarpiu įtakos turėjo apdirbamosios gamybos (C), didmeninės ir mažmeninės prekybos (G) bei profesinės, mokslinės ir kt. (M) sektoriuose veikiančiomis įmonėms. Su 95 proc. pasikliautinoju lygmeniu (paliekama 5 proc. - tikimybė suklysti), nedarbo lygiui išaugus 1 proc., bendrojo mokumo rodiklio pokytis apdirbamosios pramonės sektoriuje (C) svyruotų [-4,84;4,31] ribose.

B₃ – Valstybės skolos poveikis:

Šis veiksnys vertinamu laikotarpiu įtakos turėjo didmeninės ir mažmeninės prekybos (G) bei profesinės, mokslinės ir kt. (M) sektoriuose veikiančiomis įmonėms. Pavyzdžiui, 1 procentiniu punktu išaugus valstybės skolai nuo BVP (proc.) – didmeninės ir mažmeninės prekybos (G) įmonių bendrojo mokumo rodiklis sumažėtų – 7,87 punkto.

B₄ – Infliacijos poveikis:

Šis veiksnys vertinamu laikotarpiu įtakos turėjo apdirbamosios gamybos (C), didmeninės ir mažmeninės prekybos (G) bei profesinės, mokslinės ir kt. (M) sektoriuose veikiančiomis įmonėms. Su 95 proc. pasikliautinoju lygmeniu, vidutinei metinei infliacijai išaugus 1 proc., didmeninės ir mažmeninės prekybos (G) sektoriuje veikiančių įmonių bendrojo mokumo rodiklio pokytis svyruotų [-4,17;0,01] ribose. Šiame sektoriuje tarp veiksnių užfiksuota atvirkštinė stipri koreliacija (-0,787).

B₅ – Mokesčių naštos poveikis:

Šis veiksnys vertinamu laikotarpiu įtakos turėjo apdirbamosios gamybos (C), didmeninės ir mažmeninės prekybos (G) bei profesinės, mokslinės ir kt. (M) sektoriuose veikiančiomis įmonėms. Analizė taip pat parodė, jog 1 procentiniu punktu padidėjus mokestinei naštai apdirbamosios gamybos (C) ir didmeninės bei mažmeninės prekybos (G) įmonių bendrojo mokumo rodikliai

atitinkamai sumažėtų – 6,0 ir 1,4 punkto. Paminėtina, jog nei viename iš sektorių nebuvo užfiksuota reikšmingas koreliacinis ryšys su šiuo kintamuoju.

B₆ – Vidutinės bankų paskolų palūkanų normos kitimo poveikis:

Šis veiksnys vertinamu laikotarpiu įtakos turėjo visuose sektoriuose veikiančioms įmonėms, apart statybų (F). Akreiptinas dėmesys, jog šis veiksnys turėjo didžiausią įtaką transporto (H) sektoriuose veikiančių įmonių bendrojo mokumo rodikliams iš visų vertinamų veiksmų. Palūkanų normai išaugus 1 proc., transporto (H) sektoriuose veikiančių įmonių bendrojo mokumo rodiklis padidėtų vos 0,047 punkto.

B₇ – Tiesioginių užsienio investicijų poveikis:

Šis veiksnys vertinamu laikotarpiu įtakos turėjo apdirbamosios gamybos (C), transporto ir saugojimo (H) bei profesinės, mokslinės ir kt. veiklos (M) sektoriuose veikiančioms įmonėms. Su 95 proc. pasikliautinuoju lygmeniu, apdirbamosios gamybos sektoriuje (C) investicijoms išaugus 1 proc., šio sektoriaus įmonių bendrojo mokumo rodiklio pokytis svyruotų $[-3,03; 1,51]$ ribose.

B₈ – Laisvasis narys, kuris paaiškina bendrojo mokumo rodiklio pokyčius (pasirinktajame sektoriuje) kitais veiksniais, neįtrauktais į šį modelį:

Su 95 proc. pasikliautinuoju lygmeniu veikiant kitiems veiksniais, neįtrauktiems į šį modelį, (pavyzdžiui – įmonės klientų atsiskaitymo už paslaugas terminai bei struktūriniai įmonių bendrojo mokumo rodiklio dėmenys ir kt.), įmonių bendrojo mokumo rodiklių pokytis apdirbamosios gamybos (C) sektoriaus įmonėse svyruotų intervale $[-1,77; 2,46]$ ir t.t.

Priedas H. Įmonių viso turto apyvartumo koeficiento ir makroekonominių veiksnių regresinės analizės rezultatai

12 lentelė. Viso turto apyvartumo ir makroekonominių veiksnių ekonometrinio tyrimo rezultatai
Šaltinis: sudaryta autorės (remiantis atliktu tyrimu 2017)

Viso turto apyvartumo koeficientas (k.)	Parametras	„T“ reikšmė	Parametro įvertis	Parametro įvertio kitimo ribos su 95% pasikliautinuoju lygmeniu	Standartinė paklaida
Apdirbamoji gamyba (C)	B ₁ - BVP tenkančio vienam gyventojui poveikis	-1,703	-1,460	[-0,05;0,02]	8,569
Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G)		-9,536	-1,551	[-2,13;-0,09]	1,344
Transportas ir saugojimas (H)		-8,618	-7,353	[-1,10;-3,68]	8,532
Statyba (F)		0,190	0,001	[-0,15;0,02]	0,006
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (M)		-3,332	-2,136	[-4,90;6,23]	6,413
Apdirbamoji gamyba (C)	B ₂ – Nedarbo lygio pokyčių įtaka	-2,371	-5,551	[-0,02;0,01]	2,341
Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G)		-4,130	-1,024	[-2,09;0,01]	2,479
Transportas ir saugojimas (H)		-1,689	-4,286	[-1,52;6,63]	2,537
Statyba (F)		1,335	0,012	[-0,01;0,04]	0,009
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (M)		-3,556	-3,712	[-4,20;4,80]	1,044
Apdirbamoji gamyba (C)	B ₃ - Valstybės skolos poveikis	-0,038	-2,521	[-0,03;0,03]	6,664
Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G)		-4,902	-1,589	[-2,98;-0,01]	3,242
Transportas ir saugojimas (H)		-1,521	-3,235	[-1,24;5,91]	2,126
Statyba (F)		-3,375	-0,046	[-0,08;-0,1]	0,013
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (M)		-5,324	-1,003	[-1,81;1,92]	0,034
Apdirbamoji gamyba (C)	B ₄ - Infliacijos poveikis	2,464	4,795	[-0,04;0,13]	1,946
Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G)		-1,354	-6,392	[-2,67;0,01]	4,723
Transportas ir saugojimas (H)		-0,289	-1,781	[-2,83;2,48]	6,172
Statyba (F)		3,729	0,069	[0,02;0,12]	0,018
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (M)		-6,050	-3,538	[-4,80;-2,28]	2,936
Apdirbamoji gamyba (C)	B ₅ – Mokesčių naštos įtaka	-5,832	-1,049	[-0,24-0,04]	2,416
Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G)		4,362	3,115	[4,23;0,06]	7,142
Transportas ir saugojimas (H)		3,619	4,709	[-8,90;1,03]	1,301
Statyba (F)		-0,165	-0,004	[-0,08;0,08]	0,030
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (M)		1,989	3,438	[-3,65;2,35]	3,739
Apdirbamoji gamyba (C)	B ₆ - Vidutinės bankų palūkanų normos kitimo įtaka	-5,360	-1,035	[-0,19;-0,02]	1,932
Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G)		-6,095	1,080	[-1,84;-0,03]	1,771
Transportas ir saugojimas (H)		-3,203	-9,617	[-2,25;3,30]	3,003
Statyba (F)		0,378	0,004	[-0,03;0,04]	0,011
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (M)		-8,620	-7,210	[-1,08;3,61]	8,365
Apdirbamoji gamyba (C)	B ₇ -Tiesioginių užsienio investicijų įtaka	-1,962	-1,053	[-0,01;0,001]	5,369
Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G)		-4,080	-3,282	[-6,74;0,01]	8,043
Transportas ir saugojimas (H)		2,086	7,165	[-3,62;2,19]	3,435
Statyba (F)		2,836	0,090	[0,01;0,18]	0,031
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (M)		6,035	4,894	[1,40;8,38]	8,110
Apdirbamoji gamyba (C)	B ₈ - Laisvasis narys, kuris paaiškina įmonių viso turto apyvartumo rodiklio pokyčius kitais veiksniais, neįtrauktais į šį modelį	7,639	6,271	[2,74;9,80]	8,209
Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G)		15,640	7,350	[5,33;9,37]	4,700
Transportas ir saugojimas (H)		8,780	3,568	[1,82;5,32]	3,568
Statyba (F)		-0,628	-1,094	[-0,01;0,001]	1,743
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (M)		6,640	1,677	[5,90;2,76]	2,525

Gautų parametrų reikšmės:

B₁ – BVP, tenkančio vienam gyventojui poveikis:

Šis veiksnys vertinamu laikotarpiu didžiausią įtaką turėjo didmeninės ir mažmeninės prekybos (G) bei transporto ir saugojimo (H) sektoriuose veikiančiomis įmonėms. Taip pat reikšmingai veikė profesinės veiklos (M) sektoriuje veikiančias įmonėms. Pavyzdžiui, šalyje 1 procentiniu punktu išaugus BVP vienam gyventojui – didmeninės ir mažmeninės prekybos (G) sektoriuje veiklą vykdančių įmonių viso turto apyvartumo koeficientas mažėtų 1,55 punkto. Paminėtina, jog koreliacinės analizės metu stipriausias ryšys tarp BVP, tenkančio vienam gyventojui bei įmonių viso turto apyvartumo koeficiento buvo užfiksuotas profesinės veiklos (M) sektoriuje (vidutinio stiprumo tiesioginis - 0,574).

B₂ – Nedarbo lygio pokyčių poveikis:

Šis veiksnys vertinamu laikotarpiu įtakos turėjo apdirbamosios gamybos (C), didmeninės ir mažmeninės prekybos (G) bei profesinės, mokslinės ir kt. (M) sektoriuose veikiančiomis įmonėms. Su 95 proc. pasikliautiniu lygmeniu (paliekama 5 proc. - tikimybė suklysti), nedarbo lygiui išaugus 1 proc., įmonių viso turto apyvartumo koeficiento pokytis apdirbamosios pramonės sektoriuje (C) svyruotų [-0,02;0,01] ribose.

B₃ – Valstybės skolos poveikis:

Šis veiksnys vertinamu laikotarpiu įtakos turėjo didmeninės ir mažmeninės prekybos (G), statybos (F) bei profesinės, mokslinės ir kt. (M) sektoriuose veikiančiomis įmonėms. Pavyzdžiui, 1 procentiniu punktu išaugus valstybės skolai nuo BVP (proc.) – didmeninės ir mažmeninės prekybos (G) įmonių viso turto apyvartumo koeficientas sumažėtų 1,59 punkto.

B₄ – Infliacijos poveikis:

Šis veiksnys vertinamu laikotarpiu didžiausią įtaką turėjo statybų (F) sektoriaus įmonių viso turto apyvartumo koeficientams (koreliacinės analizės metu užfiksuota silpna atvirkštinė koreliacija), taip pat reikšmingai veikė apdirbamosios gamybos (C) ir profesinės, mokslinės (M) sektorius. Su 95 proc. pasikliautiniu lygmeniu, vidutinei metinei infliacijai išaugus 1 proc., statybos (F) sektoriuje veikiančių įmonių viso turto apyvartumo koeficiento pokytis svyruotų [0,02;0,12] ribose.

B₅ – Mokesčių naštos poveikis:

Šis veiksnys vertinamu laikotarpiu įtakos turėjo apdirbamosios gamybos (C), didmeninės ir mažmeninės prekybos (G) bei transporto ir saugojimo (H) sektoriuose veikiančiomis įmonėms. Šis veiksnys reikšmingiausią įtaką turėjo turėjo apdirbamosios gamybos (C) sektoriuje veikiančių įmonių viso turto apyvartumo koeficientams (koreliacinės analizės metu užfiksuota stipri atvirkštinė priklausomybė) - 1 procentiniu punktu padidėjus mokestinei naštai apdirbamosios gamybos (C) įmonių viso turto apyvartumo koeficientas sumažėtų 1,05 punkto.

B₆ – Vidutinės bankų paskolų palūkanų normos kitimo poveikis:

Šis veiksnys vertinamu laikotarpiu įtakos turėjo visuose sektoriuose veikiančioms įmonėms, apart statybų sektoriaus (F). Akreiptinas dėmesys, jog šis veiksnys didžiausią įtaką turėjo profesinės ir mokslinės (M) sektoriuose veikiančių įmonių viso turto apyvartumo koeficientams. Palūkanų normai išaugus 1 proc., profesinės ir mokslinės (M) sektoriuose veikiančių įmonių viso turto apyvartumo koeficientas sumažėtų 7,2 punkto.

B₇ – Tiesioginių užsienio investicijų poveikis:

Šis veiksnys vertinamu laikotarpiu įtakos turėjo visuose sektoriuose, išskyrus apdirbamosios gamybos (C) sektoriuose veikiančioms įmonėms. Koreliacinės analizės metu visuose sektoriuose tarp kintamųjų užfiksuota silpna atvirkštinė priklausomybė. Su 95 proc. pasikliautinuoju lygmeniu, transporto ir saugojimo (H) sektoriuose investicijoms išaugus 1 proc., šio sektoriaus įmonių viso turto apyvartumo koeficientas padidėtų 7,16 punkto.

B₈ – Laisvasis narys, kuris paaiškina įmonių viso turto apyvartumo koeficiento pokyčius (pasirinktajame sektoriuje) kitais veiksniais, neįtrauktais į šį modelį:

Su 95 proc. pasikliautinuoju lygmeniu veikiant kitiems veiksniams, neįtrauktiems į šį modelį (pavyzdžiui – vykdoma likučių apskaitos politika, struktūriniai įmonių viso turto apyvartumo koeficiento dėmenys ir kt. veiksniai), įmonių viso turto apyvartumo koeficiento pokytis transporto ir saugojimo (H) sektoriaus įmonėse svyruotų intervale [1,82;5,32].

Priedas I. Įmonių kritinio likvidumo koeficiento ir makroekonominių veiksnių regresinės analizės rezultatai

13 lentelė. Kritinio likvidumo ir makroekonominių veiksnių ekonometrinio tyrimo rezultatai
Šaltinis: sudaryta autorės (remiantis atliktu tyrimu 2017)

Kritinio likvidumo koeficientas	Parametras	„T“ reikšmė	Parametro įvertis	Parametro įverčio kitimo ribos su 95% pasikliautiniu lygmeniu	Standartinė paklaida
Apdirbamoji gamyba (C)	B ₁ - BVP tenkančio vienam gyventojui poveikis	2,496	2,870	[-0,02;3,82]	1,150
Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G)		-4,288	-7,844	[-1,57;2,73]	1,829
Transportas ir saugojimas (H)		-1,257	-0,019	[-0,08;0,05]	0,015
Statyba (F)		0,361	0,003	[-0,02;0,02]	0,008
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (M)		9,791	5,541	[2,98;4,10]	1,295
Apdirbamoji gamyba (C)	B ₂ – Nedarbo lygio pokyčių įtaka	0,345	7,554	[-0,01;1,02]	2,187
Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G)		5,301	5,030	[3,47;3,11]	9,490
Transportas ir saugojimas (H)		1,981	0,011	[-0,01;0,03]	0,006
Statyba (F)		-0,433	-0,005	[-0,04;0,03]	0,012
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (M)		8,074	2,163	[1,60;2,43]	6,167
Apdirbamoji gamyba (C)	B ₃ - Valstybės skolos poveikis	3,045	1,413	[-,001;3,41]	4,639
Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G)		9,593	2,043	[1,44;2,65]	1,400
Transportas ir saugojimas (H)		-0,518	-0,003	[-0,03;0,02]	0,005
Statyba (F)		0,307	0,005	[-0,04;0,05]	0,017
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (M)		8,677	1,713	[1,63;2,56]	1,974
Apdirbamoji gamyba (C)	B ₄ - Infliacijos poveikis	3,465	2,759	[-0,01;6,19]	7,963
Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G)		-6,255	-1,780	[-3,00;4,56]	2,847
Transportas ir saugojimas (H)		3,037	0,046	[-0,10;0,11]	0,015
Statyba (F)		1,999	0,046	[-0,02;0,11]	0,023
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (M)		-6,383	-5,374	[-6,36;4,39]	2,298
Apdirbamoji gamyba (C)	B ₅ – Mokesčių naštos įtaka	3,736	8,265	[-0,01;1,78]	2,213
Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G)		2,693	1,700	[-1,02;4,42]	6,311
Transportas ir saugojimas (H)		3,669	0,087	[-0,02;0,19]	0,023
Statyba (F)		1,965	0,074	[-0,03;-0,18]	0,037
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (M)		9,800	1,067	[0,35;1,30]	5,388
Apdirbamoji gamyba (C)	B ₆ - Vidutinės bankų palūkanų normos kitimo įtaka	-6,545	6,704	[-0,11;-2,30]	1,024
Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G)		9,756	5,283	[2,95;4,61]	5,415
Transportas ir saugojimas (H)		1,446	0,071	[-0,14;0,28]	0,493
Statyba (F)		1,795	0,026	[-0,1;0,07]	0,014
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (M)		7,134	2,194	[2,09;2,30]	2,518
Apdirbamoji gamyba (C)	B ₇ - Tiesioginių užsienio investicijų įtaka	2,449	6,256	[-0,01;2,55]	3,780
Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G)		-1,820	-6,459	[-2,17;2,81]	3,549
Transportas ir saugojimas (H)		-2,190	-0,005	[-0,02;0,01]	0,002
Statyba (F)		-2,618	-0,105	[-0,21;0,1]	0,040
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (M)		-5,555	-6,848	[-1,19;-3,77]	4,791
Apdirbamoji gamyba (C)	B ₈ - Laisvasis narys, kuris paaiškina įmonių viso turto apyvartumo rodiklio pokyčius kitais veiksniais, neįtrauktais į šį modelį	-2,088	-1,703	[-5,21;1,81]	8,154
Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir kt. (G)		-0,358	-7,341	[-9,56;8,09]	2,051
Transportas ir saugojimas (H)		-2,115	-2,313	[-7,02;2,39]	1,094
Statyba (F)		0,061	0,164	[-0,01;0,01]	2,706
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (M)		-4,871	-4,753	[-5,58;-3,93]	1,911

Gautų parametrų reikšmės:

B₁ – BVP, tenkančio vienam gyventojui poveikis:

Šis veiksnys vertinamu laikotarpiu įtakos turėjo apdirbamosios pramonės (C), didmeninės ir mažmeninės prekybos (G) bei profesinės, mokslinės ir kt. (M) sektoriuose veikiančiomis įmonėms. Pavyzdžiui, šalyje 1 procentiniu punktu išaugus BVP vienam gyventojui – apdirbamosios pramonės (C) sektoriuje veiklą vykdančių įmonių kritinio likvidumo koeficientas išaugtų 2,87 punkto. Paminėtina, jog koreliacinės analizės metu stipriausias ryšys tarp BVP, tenkančio vienam gyventojui bei įmonių viso turto apyvartumo koeficiento buvo užfiksuotas apdirbamosios pramonės (C) sektoriuje (stiprus tiesioginis - 0,725).

B₂ – Nedarbo lygio pokyčių poveikis:

Šis veiksnys vertinamu laikotarpiu įtakos turėjo didmeninės ir mažmeninės prekybos (G) bei profesinės ir mokslinės (M) sektoriuose veikiančių įmonių kritinio likvidumo koeficientams. Su 95 proc. pasikliautinuoju lygmeniu (paliekama 5 proc. - tikimybė suklysti), nedarbo lygiui išaugus 1 proc., įmonių kritinio likvidumo koeficientas profesinės ir mokslinės (M) sektoriuje padidėtų 2,16 punkto.

B₃ – Valstybės skolos poveikis:

Šis veiksnys vertinamu laikotarpiu įtakos turėjo apdirbamosios gamybos (C), didmeninės ir mažmeninės prekybos (G), bei profesinės, mokslinės ir kt. (M) sektoriuose veikiančiomis įmonėms. Pavyzdžiui, 1 procentiniu punktu išaugus valstybės skola nuo BVP (proc.) – didmeninės ir mažmeninės prekybos (G) įmonių kritinio likvidumo koeficientas padidėtų 2,04 punkto.

B₄ – Infliacijos poveikis:

Šis veiksnys vertinamu laikotarpiu įtakos turėjo visuose sektoriuose veikiančiomis įmonėms, apart statybų sektoriaus (F) (koreliacinės analizės metu užfiksuota vidutinio stiprumo atvirkštinė priklausomybė visuose sektoriuose, išskyrus (M)). Su 95 proc. pasikliautinuoju lygmeniu, vidutinei metinei infliacijai išaugus 1 proc., didmeninės ir mažmeninės prekybos (G), sektoriuje veikiančių įmonių kritinio likvidumo koeficiento pokytis svyruotų [-3,0;4,56] ribose.

B₅ – Mokesčių naštos poveikis:

Šis veiksnys vertinamu laikotarpiu reikšmingiausią įtaką turėjo transporto ir saugojimo (H) bei bei profesinės, mokslinės ir kt. (M) sektoriuose veikiančiomis įmonėms. Šis veiksnys taip pat turėjo įtakos apdirbamosios gamybos (C) ir didmeninės ir mažmeninės prekybos (G) sektoriuose veikiančių įmonių kritinio likvidumo koeficientams. 1 procentiniu punktu padidėjus mokestinei naštai transporto ir saugojimo (H) įmonių kritinio likvidumo koeficientas padidėtų 0,087 punkto.

B₆ – Vidutinės bankų paskolų palūkanų normos kitimo poveikis:

Šis veiksnys vertinamu laikotarpiu reikšmingiausiai įtaką turėjo apdirbamosios gamybos (C) bei didmeninės ir mažmeninės prekybos (G) sektoriuose veikiančių įmonių kritinio likvidumo koeficiento reikšmėms. Koreliacinės analizės metu šiuose sektoriuose tarp kintamųjų užfiksuota vidutinė ir stipri atvirkštinė priklausomybė. Palūkanų normai išaugus 1 proc., apdirbamosios gamybos (C) sektoriuje veikiančių įmonių kritinio likvidumo koeficientas padidėtų 5,28 punkto. Paminėtina, jog šis rodiklis reikšminai veikė ir profesinės, mokslinės ir kt. (M) sektoriuose veikiančių įmonių kritinio likvidumo koeficiento reikšmes.

B₇ – Tiesioginių užsienio investicijų poveikis:

Šis veiksnys vertinamu laikotarpiu įtakos turėjo visuose sektoriuose, išskyrus didmeninės ir mažmeninės prekybos (G) sektoriaus įmones. Paminėtina, jog šis veiksnys didžiausią įtaką darė statybos (F) sektoriuje veikiančių įmonių kritinio likvidumo koeficientams. Su 95 proc. pasikliautinuoju lygmeniu, statybos (F) sektoriuje investicijoms išaugus 1 proc., šio sektoriaus įmonių kritinio likvidumo koeficiento pokytis svyruotų $[-0,21; 0,1]$ ribose.

B₈ – Laisvasis narys, kuris paaiškina įmonių kritinio likvidumo koeficiento pokyčius (pasirinktajame sektoriuje) kitais veiksniais, neįtrauktais į šį modelį:

Su 95 proc. pasikliautinuoju lygmeniu veikiant kitiems veiksniams, neįtrauktiems į šį modelį (pavyzdžiui – įmonėje vykdoma mokėjimų politika, struktūriniai įmonių kritinio likvidumo koeficiento dėmenys ir kt. veiksniai) įmonių kritinio likvidumo koeficiento pokytis transporto ir saugojimo (H) sektoriuose įmonėse svyruotų intervale $[-7,02; 2,39]$.